

భారతి

1967 మే

నిప్పుకోడి

శ్రీ పెద్దిభొట్ల సుబ్బరామయ్య

1984 లో ప్రపంచ పద్ధతి:

మేధావుల డిక్టేషనరీ

శ్రీ జాన్ డేవి

దేవుడి స్వప్నం

శ్రీ పి. కుమారస్వామి

వ్యవస్థాపకులు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులు

వెల ఒకరూపాయి

Revised
1st/5/67

భారతి

మాసపత్రిక

సంపాదకుడు:

శివలెంక శంభుప్రసాద్

మే 1967

సంపుటము 44 :

: సంచిక 5 :

విడివక్రిక వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

మే 1967

నిర్వేదము	డా॥ బొడ్డుపల్లి పురుషోత్తం	
నిష్ఠుకోడి	శ్రీ పెద్దిబొట్ల సుబ్బరామయ్య	1
“ప్రాచీన సాహిత్యము - విమర్శ” - 1	శ్రీ నాగళ్ల గురుప్రసాదరావు	16
పాలరాతి బొమ్మలు	శ్రీ ఇంద్రగంటి శ్రీకాంతశర్మ	27
వినపళ్ల తామ్రశాసనము :		
అందలి చరిత్రాంశముల పరామర్శ	శ్రీ తురగా కృష్ణమూర్తి	29
ఇంటికోసం	శ్రీ బలివాడ కాంతారావు	39
1984 లో ప్రపంచ పద్ధతి :		
మేధావుల ఊహాపోహ	శ్రీ జాన్ డేవి	46
దేవుడి స్వప్నం	శ్రీ పి. తమారస్వామి	54
విశ్వరహస్యాన్ని గురించి కొత్త సిద్ధాంతం	ఓక విజ్ఞాని	56
ఊరు నిద్రోయింది	శ్రీ వణతుల రామచంద్రయ్య	59
పాశ్చాత్య ప్రపంచంలో		
మార్క్స్ దర్శనం - 7	శ్రీ సిద్ధిహుక్	65
ప్రతీక్ష	శ్రీ వి. సంపత్కుమారాచార్య	72
ఆంధ్ర వాఙ్మయంలో నాగేశ్వరయుగం	శ్రీ తి. రా.	73
గ్రంథవిమర్శలు		84

ని ర్వే ద ము

డా॥ బొడ్డుపల్లి పురుషోత్తం

ఏమని విన్నవించు పరమేశ్వర !

దైన్యము నోర్యజాల నో

స్వామి! మదీయ చిత్తమున

బానిస భావము రూపు మాసి, స్వే

చ్ఛానుయ వృత్తి జీవనము

సల్పేడి మార్గము చూపుమయ్య; నే

నే మెయినైన నీదు బుణ

మీయగ యత్న మొనర్తునో ప్రభూ!!

వెన్నెలకంటె మంజులము

వెన్నను మించిన మార్దవమునున్

సన్నతి సాత్రమా హృదయ

సంపదకున్ నిలయమ్ము నీవుగా

నెన్నికసేసి నట్టివను

నీగతి వేసట పాలు సేయగా

మన్నన మార్గమౌన?

దయమాలుట నీకును ధర్మమా? ప్రభూ !!

తండ్రివి నీ వటంచును

ముదమ్మున నీయొడిఁ జేరనుబ్బెదన్

తండ్రివి నీ వటంచును

హృదంతర వాంఛల నెల్లఁదెల్పెదన్

తండ్రివి నీవటంచును

యథార్థ మనఃస్థితి విన్నవించెదన్

తండ్రివి తండ్రి వంచు

దరిద్రాపులఁ జేరగ దూరమౌదువా?

జీవిత మంత యాతనల
 జిక్కి కృశించి నశించిపోయినన్
 నీవు చలింపఁ బోవుగదా!
 నిశ్చల చిత్తుడ వన్న టాముగా
 వో! వివరీత మానవుల
 బుద్ధికి తోచెడి వెళ్లి మొట్టి సం
 భావనలెల్ల సత్యముగ
 భాసించు జేయకు మయ్య, మ్రొక్కెదన్॥

ఆకర్షింపుము నాదు ప్రార్థనల
 నయ్యా! నీకుఁ గేల్మోద్రేదన్
 చికాకై తపియించు జీవునకు
 నిశ్చింతన్ బ్రసాదింపుమా!!
 నీ కైంకర్య వినోద లబ్ధిరస
 నిర్లిప్తైక చిత్తమునన్
 నా కాలమ్ము సమస్తమున్ గడుపు
 తృప్తి నాకుఁ జేకూర్పుమా!!

అంతకు నంతకున్ హృదయ
 మంతయు నిస్సృహ యాక్రమించి, నీ
 యంతటి వాని దూరగ
 సహంకృతి ముందుకు నెట్టుచుండె, నిం
 కెంతటి దాక తాల్మి
 వహియింతు? త్వదీయ దయామృతమ్ము ఆ
 వంత రుచింపఁ జేయగద
 వయ్య! పదేపది కోరన్ ప్రభా!!

అంతయు నర్థమైనది
 మహాత్మా! ప్రయోజనమేమిలేదు నీ
 యంతటి వాని తోడ,
 వివరంతట వారలు సంచరించుటే
 కొంతకు కొంత మే లొనల
 గూర్చును; నీ వొక సామి వంచు ని
 న్నెంతటి భక్తి గొల్చిన
 ఫలింపవు పూజలు; రాళ్ల పాలగున్॥

ని ర్వే ద ము

నీ పతి ప్రేమమూర్తివని

నీ పద పద్మము లాశ్రయించు న

స్నీవిధి తప్పు జాచుట

వినితీయు ధర్మము కాదు నీకు, తం

డ్రీ! విపరీత వర్తన

గడించిన కీర్తి నశించునయ్య! న

ద్వాప కృపా పరత్వ

నమూదంచిత బుద్ధి ననుగ్రహింపుమా!!

జీవము నా మనమున

కృశించుచు నున్నది; అల్లనల్ల న

ద్వాప పరంపరల్ యెదను

బాయుచు నున్నవి; ఇంకనైన నన్

కావగ నీ యెడంద నను

కంప వహింపవయ్యేని వీని భూ

దేవికి నంకితం బొనగి

తీరెద; నిల్వ జనాభ లెక్కకై.

నిప్పుకోడి

శ్రీ పెద్దిబొట్ల సుబ్బరామయ్య

ఉదయం తొమ్మిదిగంటలయింది. ఎండలో చురుకుపాలు పాచింది. రామకోటి తన పాత లాల్సి జేబులో చేతులుపెట్టుకుని నడుస్తున్నాడు. ఎండలో వేడిమి పాచడంతో అతడనుకున్నాడు: 'నా ఆకలిలాగే ఈ ఎండకూ వేరే పనేమీ లేదు...'

ఒక పెద్దహోటలు...రామకోటి అతస్యాత్తుగా ఆగిపోయాడు. హోటలుముందు బోర్డు మీద వ్రాసివున్న అకరాలను కూడబలుక్కుంటూ పదివాడు: 'ఇచ్చట అన్నిపదార్థములు కుభ్రమైన వెన్నకాచిన నేతితో తయారు చేయబడును...'

రామకోటి క్రింది పెదవిని పక్కతో నొక్కుతూ మరొక పోస్టరువైపు చూశాడు. అందులో యిద్దరు వస్త్రాదుల బొమ్మలున్నాయి. ఒకడిది గుండు...రెండోవాడి మెడలో ఒక తాయెత్తు వుంది. వాళ్ళిద్దరూ ఛాలెంజీ వస్త్రాదులు. ఆదివారం సాయంకాలం జరుగబోయే కాటా కుస్తీ పోటీలలో వారిద్దరూ ప్రత్యర్థులు.

'ఇవాళేగా ఆదివారం...తప్పకుండా వెళ్లి చూడాలి...' అనుకున్నాడు రామకోటి.

కాని, యిటువంటి ఇతర ఆలోచనలతో ఆకలిని మరిచిపోదామని అతడు చేసే ప్రయత్నాలు బొత్తిగా ఫలించడంలేదు. ఇప్పుడూ అంతే అయింది. అతని లాల్సి జేబులో ఎంత వున్నదో అతనికి తెలుసు. అతడు బట్టికోట్టు పక్కకు తప్పుకుని జేబులో పైసలన్నీ యివతలికి తీసి లెక్కపెట్టుకున్నాడు. ఎన్నిసార్లు

లెక్కపెట్టినా ముప్పయిపైసలే...డబ్బులు పిల్లలను పెట్టవుకదా!

అతడు పైసలను గుప్పిటలో వుంచుకుని హోటల్లోకి వెళ్లాడు. లోపల ఎక్కడా ఖాళీలేదు. జనం తినేవాళ్లు తింటూవుంటే 'వాళ్ళెప్పుడు లేస్తారా' అని కాచుకుని వున్నవాళ్ళూ వున్నారు. అందరి ముఖాలలోనూ ఆకలి...ఆకలి...

అతడొకచోట కూర్చున్నాడు. అతని కెదురుగా యిద్దరు యువకులు కూర్చుని వున్నారు. వారిలో ఒకడు తాళాలగుత్తిని చేతి వ్రేలికి చుట్టుకుని గిరగిరా తిప్పుతున్నాడు. రెండో యువకుడు ఉండిఉండి ముఖం తుడుచుకుంటున్నాడు. ఉన్నట్టుండి మొదటి యువకుడు ఒక విట్టు వేశాడు. రెండో యువకుడు నవ్వాడు. ఒక్కజం తర్వాత మొదటి యువకుడు ఏమీ తోచనివాడిలా జేబులోనుంచి పర్పు తీసి డబ్బు లెక్కపెట్టడం ప్రారంభించాడు. అయిదు పది రూపాయలనోట్లూ, ఒక అయిదు రూపాయలనోట్లూ...రెండోయువకుడు 'మొన్ననే కదురా యింటినుంచి మనియార్దరు వచ్చింది? మిగిలించంతా ఏంచేశావు?' అని అడిగాడు. మొదటి యువకుడు నవ్వాడేకాని ఏమీ బదులు చెప్పలేదు.

యాలైఅయిదు రూపాయలు! ఇరవై రోజుల క్రిందట రామకోటి చేతికి పూర్వోపూర్వాడి సరిగ్గా అంతే మొత్తం యిచ్చాడు, అతని చేతిమీదుగా చెల్లిపోయిన చివరి మెడలు అది...ఎన్నోయేళ్ల క్రిందట విజయనగరంలో జరిగిన పోటీలలో నాలుగోవాడిగా వచ్చినందుకు

తనకు లభించిన మొదలు అది... మొదట్లో దాన్ని తానెంత ప్రాణప్రదంగా చూసుకునే వాడు; ఇప్పటికీ అన్నిటివలెనే దానికి కాళ్ళు వచ్చాయి.

సర్వరు వచ్చి నీళ్ళగ్లాసులు చప్పుడు చేస్తూ బల్లమీద వుంచి 'ఏంకావాలి?' అని అడిగాడు.

మొదటి యువకుడు 'నాకు చాలా ఆకలిగా వుంది. రాత్రికూడా ఏమీ తినలేదు...' అంటూ ఏవో రెండు పదార్థాలు తెమ్మన్నాడు.

రామకోటి రెండు వ్రేళ్ళు చూపించి 'ఇడ్లీ' అన్నాడు.

'రెండిడ్లీలు!' అనలే పూతరేకుల్లా గాలి వీస్తే ఎగిరిపోయేట్టు వుంటాయవి. లోపల ఆకలి మాత్రం విపరీతంగా చెలరేగుతున్నది. రెండిడ్లీలు ఏ మూలకు? అతడు! చాలా ఏళ్ళ క్రిందట నెల్లూరులో కాటా కుస్తీలలో పాల్గొనేందుకు వెళ్లి ఒకానొక సందర్భంలో పందెం కట్టి నాలుగు దశనుల అరటివళ్ళు తిన్న విషయం గుర్తుకు వచ్చింది.

ఆ కత్తి, ఉత్సాహమూ తగ్గిపోయి అన్నీ ఉడిగిపోయినా ఆకలిమాత్రం తగ్గలేదు సరి కదా తన దారిద్ర్యంతోపాటు వయస్సుతో పాటు అదికూడా పెరుగుతూ వచ్చింది.

అనుకున్నంతా అయింది. ఈ రెండిడ్లీలూ క్షణంలో నోట్లో కరిగిపోయాయి. ఇరవై పైసలు అయిపోయింది. పైగా దీనిమూలంగా సుప్త ఊధాగ్ని జ్వాలలు మరింత విజృంభించాయి. మరొక ఇడ్లీ తెమ్మనిచెప్పి అతడు దిగులుగా కూర్చున్నాడు. పైసల నొక చేతిలో నుంచి మరొక చేతిలోకి మార్చుకుని సుదురు పట్టుకుని కూర్చుండిపోయాడు.

ఎదుటి యువకులలో మొదటి వాడు చెయ్యి కడుక్కునివచ్చి రెండో అతనితో

'అమ్మ బాబోయ్! నే నిక ఏమీ తినలేను. నాకేమీ వొద్దు' అంటున్నాడు.

రామకోటి అప్రయత్నంగా 'అదేమిటి బాబూ! ఇందాక ఆకలిగా వుందంటేవే. ఇదేనా నీ ఆకలి? నీ వయస్సులో నేను ఎంత తిండి తినేవాణ్ణి! ఇప్పుడి హోటల్లలో దబ్బు లెక్కే తప్ప తిండి లెక్కేమున్నది? రూపాయలు అయిపోవడం తప్ప కడుపు నిండుతుందా ఏమన్నానా?' అన్నాడు.

ఆ యువకు లిద్దరూ రామకోటి చొరవకు ముందు ఆశ్చర్యపోయినట్టున్నారు. తరువాత ఆ యువకుల పెదవులమీద దరహానం చూసిన రామకోటి మళ్ళీ 'అవునండీ! మీ వయస్సులో నా కెంత తిండిపుష్టి వుండేది! నా కిప్పుడు అరవైయేళ్ళు నిండాయి. ఇప్పటికీ ఉన్నపాటున సలలై జీతల ఇడ్లీలు తినగలను...' అన్నాడు.

మొదటి యువకుడు గడుసువాడు. అతడు నవ్వి 'సరే.. ఇప్పుడు సలలై ప్లేట్ల ఇడ్లీలు తినండి... పందెం ఏమీలేదు. మీరు గెలిస్తే ఆ బిల్లు నేనే చెల్లిస్తాను. మీరు ఓడిపోతే—అంటే సలలై ప్లేట్లూ ఖాళీచెయ్యలేకపోతే—నేను నయా వైసాకూడా యివ్వను. అప్పుడా బిల్లు మీరిచ్చు కోవలసిందే... సరేనా?' అన్నాడు. రెండో యువ కుడు ఇందాక తాను మిత్రుణ్ణి అడిగిన ప్రశ్నకు సమాధానం తెలిసినవాడిలా ముఖం పెట్టాడు. అతనికి హుషారు హెచ్చింది. రామకోటివంక నిశితంగా చూశాడు. మెదమీద చిరుగుపట్టిన పాత లాల్చి, అద్దకట్టు లుంగీ, లావుపాటి బెల్టూ, లుంగమీసాలూ అతని దృష్టి నాకర్షించాయి.

రామకోటి కళ్ళు మెరిశాయి. తల వూపి 'సరే' అన్నాడు. ఈ వ్యవహారం చుట్టుప్రక్కల వారినికూడా ఆకర్షించింది. అప్పటికే జనం ఆ బల్లచుట్టూ చేరడం ప్రారంభించారు.

సర్వరు పెద్ద వ్రేలో ఇడ్లీ ప్లేట్లు పట్టుకు

వచ్చి బల్లనిండా పరిచాడు. అటూ యిటూ తిరుగుతూ వుండే హోటలు సూపర్ వైజరు— వచ్చనివాడొకడు—‘అక్కడ జనం మూగివున్నారేమిటా?’ అని చూడవచ్చి తానూ అక్కడే నిలబడిపోయాడు.

రామకోటి నవ్వుతూ అంతటినీ తేలికగా తీసుకున్నాడు. తర్వాత త్వరత్వరగా తినడం ప్రారంభించాడు. చుట్టూ చేరిన జనం రళ్లు పెద్దవిచేసుకుని ఉత్కంఠతో చూస్తూవుండగా అతడు వెంటవెంటనే ప్లేట్లు ఖాళీచెయ్యడం ప్రారంభించాడు.

క్రమంగా చుట్టూ జనం ఎక్కువయినారు. కొత్తగా వచ్చినవాళ్లు అక్కడ అంతకుముందు నిలబడి వున్నవారిని ‘ఏమిటది?’ అని ప్రశ్నిస్తున్నారు.

‘అ మీసాల ముసలాయన నలభై జతల ఇడ్లీలు తింటానని పందెం కాశాడు.’

‘పందెం ఎంత?’

‘వేరే పందెం వీమీలేదు. ముసలాయన అన్నీ తినగలిగితే ఆ బిల్లు అవతలివాళ్ళు చెల్లించేట్లు....తినలేకపోతే ఆయనే యిచ్చుకునేట్లు...’

‘నలభై జతల ఇడ్లీలతో పందెమా? నా చిన్నతనంలో వంద రూపాయలు పందెంకట్టి ఒక అరటిపళ్లగెల అంతా తిన్నాడొకడు.’

‘నిజమే. ఈమాత్రపు దానికి పందెం ఎందుకు? ఈ తిండి మామూలుగా తినేవాళ్లు కరవదితో లెక్కలేనంత మంది ఉన్నారు. రెండు రోజులు ఉపవాసం చేస్తే మనమూ తినవచ్చు...’

‘ఫలేవాడివే....నువ్వా తినేది? డోకులూ విరేచనాలూ పట్టుకుని ‘థామ్స్’ని చస్తావు....’

‘గామా ఒకసారి మొత్తం మేకనే తినేశాట్ట....’

‘ఇప్పుడింతకీ ఈ ముసలాయన మొత్తం తినగలడంటావా?’

‘చూస్తాంగా....’

మొత్తం మువ్వయి ఖాళీప్లేట్లు లెక్కకు వచ్చాయి. మళ్ళీ నర్వరు పది ప్లేట్లు తెచ్చి పెట్టాడు. రామకోటి ఆ కొద్దిక్షణాల విరామంలో మీసాలు తుడుచుకున్నాడు. అంతలోనే అతని ముందు పది ప్లేట్లూ కనిపించాయి. అతనికి లోపల కొంచెంగా దడ జయలుదేరింది. ఇప్పుటికే కడుపు పూర్తిగా నిండిపోయింది. నీళ్లు తాగితే ఖాళీ వస్తుందేమో! అయినా ఎక్కువ నీళ్లు తాగకూడదు. అప్పుడు వ్యవహారం మొత్తం అడ్డం తిరుగుతుంది. అందువల్ల ఒక్క గుక్కెడునీళ్లు తాగాడు. కొంచెం ఫరవాలేదని పించింది. మరో ప్లేటు ముందుకు లాక్కున్నాడు.

ఆ యువకుడు చేతి చూపుడు వ్రేలితో తాళంచెపులగుత్తిని గిరగిరా తిప్పుతూ అలాగే కూర్చున్నాడు. అతని శిక్షమైన చూపులకు రామకోటి కళ్లలో ఆదుర్దా తెలిసే వుండాలి. అందువల్లనే అతని పెదపులమీద చిరునవ్వు ఉదయించింది. రెండో యువకుడు జేబు రుమాలుతో ముఖం మాటిమాటికి తుడుచుకుంటూ అలాగే కూర్చున్నాడు.

‘ఇంకెన్ని వున్నాయి?’ అని అడిగారెవరో జనంలోనుంచి.

‘అయిదు జతలు....’ అని సమాధానం వినవచ్చింది.

రామకోటి కళ్లకు ఆ వివరి పది యిడ్లీలూ పెద్దపెద్ద తుడుముల్లాగా, దిబ్బిర్బొట్టెల్లాగా కనిపిస్తున్నాయి. అయినా ఈ హోటల్ల వాళ్లు యింతంత పెద్ద ఇడ్లీలు వేస్తారెందుకో? వీటినే తా నింతకుముందు పూకరేకుల్లా, గాలి విసురుకు ఎగిరిపోయేలా వున్నాయని క్రమపద్ధా అతని మనసులో భయం జయలుదేరింది. కళ్లు

మూనుకుని తింటూనే మనసులో రెక్కవేసుకున్నాడు. తాను ఓడిపోతే ఎంత యివ్వవలసివస్తుందో ఆలోచించాడు...అంతలో అతని గుండెలు దడదడ లాడాయి. జరగబోయేది తలుచుకుంటే నిలువెల్లా వొణుకు పుట్టుకుని వస్తున్నది. తాను ఓడిపోతే దాదాపు ముప్పయిఎనిమిది శ్లేఘ ఇద్దలకు సొమ్ము చెల్లించవలసివస్తుంది. తన దగ్గరున్నవి ముప్పయి పైసలు...తాను బయటపడిపోవలసి వస్తుంది. నలుగురిలోనూ తలవంపులు... అవమానం... అందరూ తనను అసహ్యంతో దొంగను చూసినట్టు, మోసగాణి చూసినట్టు చూస్తారు. ఒక వేళ తాను ప్రాధేయపడి అడిగినా ఆ కుర్రవాడు 'ససేమిరా వీల్లేదంటే?...హోటలు డూరుకుంటాడా? ఇటువంటి సందర్భాలలో చొక్కాలు విప్పించి తీసుకుని పంపిస్తారని తాను విన్నాడు. లేకపోతే తనను లోపల రెండు రోజులపాటు చాకిరి చెయ్యమనవచ్చు. ఇంత బ్రతుకూ బ్రతికి ఇంత అవమానమా? ఇంత జరిగాక తనకు ఆత్మహత్య తప్ప వేరే శరణం లేదు...

'ఇంక ఒక్క శ్లేఘే మిగిలింది...' అంటున్నారెవరో...అది విని కళ్లుతెరిచి చూశాడు రామకోటి. అంతలో అతనికి కొండంత బలం వచ్చింది. ప్రక్కన నీళ్ళగ్లాసు అందుకుని అరగుక్కెడు మాత్రమే నీళ్లు త్రాగి ఆ చివరి శ్లేఘ ముందుకు లాక్కున్నాడు.

'బస్....గెల్చాడు ముసలాయన .... గట్టి వాడే....' అన్నా రెవరో....

రామకోటి చివరి శ్లేఘ దూరంగా తోసేసి మళ్ళీ కొంచెం నీళ్ళు తాగాడు తర్వాత చేత్తో గొంతు నర్దుకున్నాడు...జనంలో కలకలం...హోటల్ సూపర్వైజరు నవ్వుకుంటూ క్లి నర్లను పిలిచి 'రేయ్...శ్లేఘ తీసేయండి... డిః...' అంటూ హడావిడి చేశాడు. చుట్టూ

మూగిన జనం నవ్వుకుంటూ ఎవరి నీట్లలోకి వారు వెళ్లిపోయారు.

ఆ యువకు లిద్దరూ లేచారు. రామకోటికి చేయి అందించాడు మొదటి యువకుడు, రామకోటి లేచి వారివెంట యివతలికి వచ్చాడు. ఆ యువకుడు బిలు చెల్లించి బయటికి వచ్చి నవ్వుతూ రామకోటి వంక చూశాడు.

రామకోటికి అకస్మాత్తుగా దుఃఖం పొంగి వచ్చింది. అతడెంతగా ప్రయత్నించినా కళ్లలో నీటిబొరను ఆపలేకపోయాడు. అప్రయత్నంగా చేతులు రెండూ జోడించాడు.

వారిద్దరూ వెళ్లిపోయారు. రామకోటి వారిద్దరూ కనుచూపు మేర దాటిపోయేవరకూ చూసి నిట్టూర్చి వెనుదిరిగాడు. ఆ యువకుడి ముఖం...అతని కళ్ళలోని కాంతి...అతని చిరు నవ్వు....రామకోటికి మాటి మాటికి గుర్తు వచ్చాయి.

* * *

కొంచెందూరం నడచగానే అతడు బాగా స్థిమితపడ్డాడు. ఒక బద్దీ కొట్టుముందు అగి పది పైసల బిడీలు కొనుక్కున్నాడు. ప్రక్కనున్న కాటితో ఒక బిడీ అంటించుకుని మిగిలిన వాటిని జేబులో వేసుకుని నెమ్మదిగా పొగ వొదులుతూ యివతలికి రాబోతూవుండగా ఆ బద్దీ కొట్టువాడు అతన్ని చూసి నవ్వి 'నేను గుర్తున్నానా?' అని అడిగాడు.

రామకోటి కళ్లు పెద్దవిచేసుకుని చూశాడు. ఆ కొట్టుమీది వ్యక్తికి పాతిక సంవత్సరాలుంటాయి. పెద్దపెద్ద కళ్ళు...వచ్చని మనిషి... డింగరాల జట్టు సన్నగా పొడుగ్గా వున్నాడు. 'నన్నింకా గుర్తుపట్టలేదా?' అన్నట్టు నవ్వు తున్నాడు.

నేను మాలానా కొడుకుని...అన్నారతడు. చివరకు...

రామకోటి అతని సమీపంలోకి వెళ్లి 'మాలానా కొడుకువా? గుర్తుపట్టలేకపోయాను నుమా? నీ పేరు ఇస్మాయిల్ కదూ? అన్నట్టు మీ నాన్నను చూసి చాలా రోజులైంది... బాగున్నాడా?' అన్నాడు.

ఇస్మాయిల్ దిగులుగా నవ్వుతూ 'మీకు తెలిదేమో! మా నాన్న ఆరేళ్ళ క్రితమే పోయాడు...' అని చెప్పాడు.

రామకోటి నివ్వెరపోయాడు. అతని కళ్ళముందు మాలానా నిలబడినట్టయింది. తనకంటే చిన్నవాడు...మనిషి ఎట్లా వుండేవాడు? కండలు తిరిగిన వచ్చని శరీరమూ, నున్నని గుండూ, మెడలో పులిగోరూ... లంగోటా కట్టి తొడ చరిచి గోదాలోకి దిగితే పెద్దపెద్ద వస్త్రాదులకు కూడా గుండెలు దడదడ లాడేవి... పెద్దలు సంపాదించిన ఆస్తి వుండేదేమో, మంచిలిండి తినేవాడు. నిరంతరం పదిమందినీ చేర్చి వారికి వ్యాయామమూ, కుస్తీలు, పట్టు పద్ధతులూ నేర్పుతూ వుండేవాడు. కావలిలోనో ఒంగోలులోనో ఒకసారి తమ యిద్దరికీ పోటీ పడింది. ఆ నాడు జనం విరగబడిపోయారు. కుస్తీ జరిగినంతసేపూ జనంలోనుంచి ఒకటే గోల...చప్పట్లూ...ఈలలూ... ఆ నాడు తాను అతనిమీద గెలుపు సాధించినప్పటికీ అది గెలుపు అని తా నెన్నడూ అనుకోలేదు.

ఇస్మాయిల్ ఏవరినో కిల్లి చుట్టియిస్తూ చెప్పాడు. 'అప్పటికే ఖర్చు ఎక్కువయి పోయింది. ఇల్లేమో తాకట్టులో వుంది. అవతలి వాళ్ళు కోర్టులో వ్యాజ్యంపేసి గెల్చి యిల్లు నొట్టేయించుకున్నారు. మేమంతా చిన్నపిల్లలం; ఇదుగో...ఇప్పటికీ నేనీమాత్రంగా నిలబోతున్నాను. చెల్లెలి పెళ్లిచేశాను. తమ్ముడు మీకు గుర్తున్నాడో లేదో ఒకసారి మీరు మాయింటికి వస్తే 'మామా మామా' అంటూ వెంటబడ్డాడు. వా డిప్పుడు రైల్వేషెడ్డులో పని చేస్తున్నాడు...'.

రామకోటి ప్రతిమవలె నిలబడి విన్నాడు తర్వాత ఉన్నట్టుండి నిట్టూర్చి 'ఆ రోజులే పేరు. ఇప్పుడా హుషారే లేదు. అంతా కుర్ర వాళ్ళు చేరారు...ఇవార క్లబ్బుగ్రాండులో కుస్తీ జరుగుతుందని చూశానే ఎక్కడో... వెళ్లాలనే వుంది...మరి టిక్కెట్టు ఎంతో, ఏమిటో...' అన్నాడు.

ఇస్మాయిల్ జేబులోనుంచి టిక్కెట్టు తీసి 'ఇదుగో, నా దగ్గర టిక్కెట్టు కూడా వుంది, కావలిస్తే యిది తీసుకోండి...నేను విడిగా వస్తాను. అక్కడ అంతా నాకు తెలిసినవాళ్లే..' అన్నాడు.

రామకోటి ఆ టిక్కెట్టు అందుకుని జేబులో వుంచుకుని నవ్వి 'నీకూ వుందన్న మాట ఈ పిచ్చి'...అన్నాడు.

'ఆ వాసన పోదుగా...మాఅమ్మకు ఈ కుస్తీలంటే వొళ్ళమంట. నే నయినా ఆమెకు తెలికుండా వెళ్లడమే... 'అలస్యంగా వచ్చావేం రా? అని అడిగితే 'సినిమాకు వెళ్లవచ్చాన'ని అబద్ధమాడుకూ వుంటాను. ఆమెకు తెలిస్తే గొడవ చేస్తుంది...అన్నాడు ఇస్మాయిల్.

'అయితే వెళ్లొస్తాను...' అన్నాడు రామ కోటి నడక సాగిస్తూ.

అతని కిప్పుడు హాయిగావుంది. కూనిరాగం తీస్తూ వీడి చివరి దమ్ము పీల్చి వినీరి అవ తల పడేసి త్వరత్వరగా నడిచాడు. అప్పటికి ఎండలో బాగా వేడిమి హెచ్చినా అతనికి అట్టే బాధాకరంగాలేదు.

* * *

ఆ యింటి యజమాని మంచివాడు. ఇంటి మీద వచ్చే అద్దెలతోనే కాలం వెళ్లబుచ్చవలసి వున్నప్పటికీ ఆయన అద్దెలు విపరీతంగా పెంచ లేదు. ఆయనకు ముందూ వెనకా ఎవరూ లేరు. ఆ పెద్ద పెంతుటిల్లు పెద్దలు సంపాదించి

యిచ్చినది. రిజైరయిన తర్వాత వచ్చే అనాలుగు రాళ్లతోనూ, యీ అద్దె డబ్బుతోనూ కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు. రామకోటి అయింటిలో ఒక చిన్న గదిలో చాలాయేళ్లనుంచి పుంటున్నాడు. గది మధ్యలో ఒకతడికే అద్దంపెట్టుకొని ఒకభాగం పక్కగదిగా రెండోభాగం పంటగదిగా ఉపయోగించుకుంటూ కాలంగడుపుతున్నాడు. ఇరవై రోజులక్రిందట తన మెడలో అమ్ముకున్న తర్వాత యింటి అద్దె నాలుగురూపాయలుచొప్పున రామ బాకీపడిన నాలుగునెలల అద్దె చెల్లించివేశాడు.

ఆగదిలో ఒకభాటోవుంది. అది రామ కోటిని చిన్నతనంనుంచి అభిమానించి ఆదరించిన రాజాగారిది. ఆయన ఆరునెలలక్రిందట హఠాత్తుగా గుండెఆగి చనిపోయాడు. అంతవరకూ ఆయన రామకోటికి ప్రతినెలా ఎనభైరూపాయల పంతున పంపుతూవుండేవాడు. అందుకే రామకోటి ఎన్నడూ ఏటి దొంగకొనమూ ప్రయత్నించకుండా యిన్నాళ్ళూ హాయిగా కాలంగడిపాడు. ఇప్పుడు రాజాగారి తోడుకులు వేరుపడి తమనుచూసేందుకు వచ్చిన రామకోటిని గమనించనేలేదు. వైగా నిరసించారుకూడా. వారి ప్రవర్తన, వారిక రామకోటికి వైపొకూడా యివ్వరని చెప్పకచెప్పింది. అతడు వారితో మాట్లాడక తిరిగివచ్చేశాడు.

అతడు తలుపుతెరిచి లోపలికి ప్రవేశించి వైసున్నటుండూ, లాల్చీతీసి తడితేమిదికి విసిరి, నడుమునున్న తోలుతెబ్బతీసి దూరంగావదేసి కుక్కిమంచంలో కూలబడ్డాడు. పక్కవాటాలో అద్దె కున్న మునిసిపల్ ఆఫీసుపూసు కూతురు-అయిదేళ్ల పిల్ల - పరుగెత్తుకువచ్చింది. అపిల్ల పేరు స్వరాజ్యం... దానిపొట్టనిండా ప్రక్కలే... ఇంట్లో తల్లిని అడిగితే విసుక్కుంటుంది. అందువల్ల అపిల్ల తనకు ఏ అనుమానంవచ్చినా రామకోటి దగ్గరికిచేరి వాళ్ళో కూర్చుని తిరికగా సంభాషణ ప్రారంభిస్తుంది.

అవాళ అపిల్ల పట్టిరాగానే "తాతా మా అన్నయ్యకేమీతెలిదు. వాడు బడిరెళ్లబప్పుడు ఒకమాట అడిగాను. చెప్పలేకపోయాడు. వైగా కనురుకున్నాడు" అన్నది వాళ్ళో కూర్చుంటూ.

రామ టి నవ్వి "ఏమిటది?" అని అడిగాడు.

"మరేమో, వాళ్ల మనో లేదూ.. అదేమనోరమ.. అది చెప్పిందికదా. నిప్పుకోడివుంటుందే. అది నిప్పులుతింటుందిట.. నిజమేనా మరి?..."

"ఏమో, నాకుతెలిదు.." అన్నాడు రామ కోటి. స్వరాజ్యం అదొకరకంగా మొహంపెట్టి "నీకూ తెలిదూ?" అని పూరుకుంది.

రామకోటి ఆలోచనలోపడ్డాడు. అప్పుడు నిప్పుకోడి అనేపేరు దానిరెండుకు వచ్చిందో, నిజంగా నిప్పులు తింటుందేమో, లేకపోతే దానికి తనలాగే ఆకలిఎక్కువై వీధిపడితే అది తింటుందేమో, పాపురాళ్లు రాళ్లను తినవూ? అలాగేనేమో.

స్వరాజ్యం ఊరుకోలేదు. "నిప్పులుతింటే గొంతుకాలిపోదూ? ఆ మనో ఎప్పుడూయింతే... అన్నీ లబధాలు చెపుతూవుంటుంది. వైగా వాళ్ళ అన్నయ్య చెప్పాడంటుంది.. వాళ్ల అన్నయ్య పెద్దపెద్దపుస్తకాలుచదువుతూవుంటాడు" అన్నది.

రామకోటి అ పిల్ల పెళ్లిపోయిన తర్వాత మంచంలో కాళ్ళుజాపుకుని పడుకున్నాడు. అతని రెదురుగా గుమ్మంలోనుండిమాస్తే పెద్దపేపర్లు కనిపిస్తుంది. దానిక్రింద ప్రొద్దుటినుంచి ఎవరో కొలిమిపెట్టి గిన్నెలకు చూట్లువేస్తూ కళాయివేస్తూ పాటుపడుతున్నారు. పదేళ్ల బక్కచిక్కిన కుర్ర వాడొకడు ఆయాసంతో ఒగ్గురుక్మాతి త్రివార్తుతున్నాడు.

పక్కభాగంలో ఎవరో పేపరు పెద్దగా చదువుతున్నారు. "నీహారులో ఊమం.. ప్రజలు తిండిలేక పడుతున్న ఇక్కట్లకు లెక్కలేదు. దావులలో నీదేమక్కలేదు... మా విలేబరి... భూమి నెట్టలువిచ్చి భయంకరంగావుంది.. ప్రధాని పర్యటన ప్రజలు ఆకలిగొన్నముఖాలతో చుట్టిముట్టి తమ ఇబ్బందులు చెప్పుతున్నారు. ప్రధానికళ్ళలో నీరుతిరిగింది... ఊమప్రాంతంలో ఒకవృద్ధురాలితో సంభాషిస్తున్నదృశ్యం."

నెట్టలువిచ్చిన భూమిని రామకోటి ఒకసారి పప్పుడో చాలాయేళ్లక్రిందటచూసాడు. అదేదో, ఒంగోలుకు దూరంగావున్నవూరు. మందువేసని

అసలే కడుపుకాటకాలకు ఆ ప్రదేశం కాళ్ళక
స్థావరం. అతడు చనిపోయిన దున్నపోతు నోక
దాన్ని చూశాడు. దానినోరు భయంకరంగా తెరు
చుకునివుంది అటువంటివగుళ్ళనే అంతా.. చరిత్ర
అంతా వేయినోళ్ళతో "దాహం దాహం" అంటు
న్నట్టు.. మూర్ఛవాదు నీటికోసం నోరు తెరిచినట్టు ..

రామకోటి బలవంతంగా ఆలోచనలు
మళ్ళించుకున్నాడు. అతని మంచంపక్కనే తడితె
మీద చాలా పాత పేపర్లు అంటించాడు. అవన్నీ
చాలావీళ్ళకిందటివి.. మద్రాసులో పెద్దఎత్తున
జరిగిన కుస్తీపోటీలకు సంబంధించిన బొమ్మలు..
రామకోటి అతిశ్రద్ధగా వాటిని తడితెమీద అంటిం
చాడు.

బొమ్మలో చిన్న సైజుకొండలావున్నాడు
కింగ్ కింగ్ .. అతని నన్ననితలా, పెద్దశరీరమూ,
అచూపులూ తలుచుకుంటేనే అద్భుతంగా
వుంటాయి.

చుకుంటేని మహారాజుగా చెలామణి అవు
తున్న కింగ్ కింగ్ కు ఎదురునిర్భి 'సెభాషే' అని
వీంచుకున్నవాడు దారాసింగ్. భుజాలమీద గుద్ద
కప్పుకునివుండి బొమ్మలో చిరునవ్వు నవ్వుకు
న్నాడు భారతదేశపు కుస్తీకి స్వర్ణయుగం మళ్ళీ
వచ్చిందనిపించాడు. సరిసమానంగా ఏపుగా పెరి
గిన కండలు తిరిగిన శరీరం. ఆకర్షణీయమైన
ముఖం. చక్కని ద్రాపూ. కుస్తీలో ఒడుపు
వేగమూ: యితని ప్రత్యేకతలు.

ఆ పక్కనే బొమ్మలో వున్నవాడు రష్యన్
భల్లూకం. అతన్ని తలుచుకుంటేనే హడల్ పుడు
తుంది. అతనికాపేరు ఎలావచ్చిందోగాని నిజంగా
అతనిది భల్లూకపుపట్టే, పెద్దపెద్ద అంతర్జాతీయ
వస్త్రాదులుకూడా మద్రాసులో అతని భల్లూకపు
వట్టులో చిక్కి అవశవలాడి నీరుకారిపోయారు.

ఇంకా చాలా మంది వున్నారు కాని
వారందరి ఛాటోలూ అతడు సేకరించలేక
పోయాడు. అప్పుడు మద్రాసులో ఎంత హడా
విడి... ఎక్కడెక్కడి మహావస్త్రాదులూ ఒక్క
సారిగా రావటంతో గొప్ప అలజడి... జనం
వేలకువేలు విరగబడిపోయారు. నగరంలో
ఎక్కడ చూసినా అవే చర్చలు.. వాగ్వాదాలూ...

రామకోటికి నిద్రవట్టింది. అతనికి సాధా
రణంగా కుస్తీలనుగురించి కలలు కనటమంటే
గొప్ప యిష్టం. అటువంటి కలలు వచ్చినవాడు
అతనికి చాలా హుషారుగా వుంటుంది. కాని
యిటీవల చాలా రోజులుగా అతనికి కుస్తీలను
గురించిన కలలు రావడంలేదు. ఎప్పుడూ కలల్లో
పాములే కనిపిస్తున్నాయి. నిద్ర పట్టగానే
మొదలు... రకరకాల పాములు... రకరకాల రంగు
లలో... లెక్కలేనన్ని కనిపిస్తాయి. ఒకసారి
అయిదుతలలపాము కూడా కలలో కనిపించిం
దతనికి... ఇది చిన్న ఒకాయన దాని ఫలితం
చెప్పాడు. కలలోకి పాములు రావడం మృత్యు
సూచనలు... 'నరేలే, ఎందు కింకా బతకడం?
బోలేదు. జీవితం అయిపోయింది. ఇక ఈ
స్థితిలో అనాయాసంగా చావడంకంటే మరేం
కావాలి?' అనిపించిందతనికి.

అతనికి యిష్టమైన కం మరొకటి వుంది.
అతడు దాగా యిష్టనంలో వుండగా ఒక
అమ్మాయిని ప్రేమించాడు. ఆ అమ్మాయి
బంగారపు బొమ్మలా వుండేది. ఆమెను మొదటి
సారి చూసినప్పుడు రామకోటికి మతి చెడింది.
ఆమె నవ్వు... ఆ కళ్ళలోని కాంతి... అంత
గొప్పవి. ఆమెను తేవలం చూస్తూ అతడు
కొన్ని నెలలు గడిపాడు. ఒక్కమాట లేదు.
వలుకులేదు.. నవ్వులు చిసరడం లేదు.. సైగలు
చేయడంలేదు. పోనీ బుద్ధిగా పెద్దవారిలో సంప్ర
దించడమూలేదు. ఆమెకు ఉన్నట్టుండి ఎక్కడో
సంబంధం కుదిరిందన్నారు. వెంటనే పెళ్ళి
అయిపోయింది. పెళ్ళికి అతడుకూడా వెళ్లాడు.
దూరంగా నిలబడిచూసిన నాలుగు అక్షింతలు
వేసి మరీ వచ్చాడు. చిరునవ్వులు చిందే అప్పుటి
ఆమె ముఖం అతనికి అప్పుడప్పుడు కలలోకి
వస్తూవుంటుంది. ఆ రోజున అంతా అతడు
వసివాడైపోవాడు. ఆ గదిలోనుంచి అనాడు
వినిపించే పాటలకూ, కూనిరాగాలకూ, ఈల
పాటలకూ అంతే వుండదు,

* * *

ఆ పాయంకాలం...

రామకోటి జైలులో టిక్కెట్లు భద్రంగా వుంచుకుని బయలుదేరాడు. మధ్యాహ్నమంతా నిద్రపోవడంవల్ల పొళ్ళంతా హాయిగా తేలికగా వుంది. వైగా చాలావీళ్ళ తర్వాత అటువంటి కార్యక్రమానికి హాజరవుతున్నాడు కాను. ఇటీవల పూర్వో వివరాలు ఇటువంటి కార్యక్రమాలు ఏర్పాటు చేయలేదు.

అతడు హుషారుగా అడుగులు వేస్తూ చురుకుగా నడిచాడు. విశాంమైన ఆవరణలో ప్రత్యేకంగా కుస్తీలకోసం ఏర్పాటు చేశారు. లోపలికి వెళ్లేముందు ద్వారానికి అటూ యటూ పెద్దపెద్ద దొమ్మలున్నాయి. లోపల చాలా హడావిడిగా వుంది. రకరకాల తరగతుల టిక్కెట్లు కొనివచ్చిన జనం తమతమ స్థానాలలో కూర్చుని రొద చేస్తున్నారు. వలువని లాల్చీలవారూ, మెడలలో పులిగోరులు ధరించిన వారూ, బుంగమీసాలవారూ, కొందరు నిర్వాహకులు అటూ యటూ తిరుగుతున్నారు.

రామకోటి గ్యాంగ్ లో కూర్చుని చేత్తో మీసాలు నట్టుకుంటూ చుట్టూ చూశాడు. అతనికి గర్వం కలిగింది. ఈ జనంతంతా కుస్తీలమీద వ్యాయామకళమీద అభిమానం వున్నవారే అని పించిందతనికి. ఇంతమంది దమ్ముపెట్టి టిక్కెట్లు కొని ఈ తరహా పోటీలను ఇంతా ప్రోత్సహించడం అతనికి ఆనందం కలిగింది. మనమూ ఒక ఛాన్సు పీనుకుందామా అని కూడా అనుకున్నాడు.

కొంతసేపు నిరీక్షణ తర్వాత జనంలో గోల బయలుదేరింది. ఇద్దరు వస్త్రాదులూ గోదాలోకి దిగారు. వారిద్దరిలో ఒకడు పొట్టిగా లావుగా వున్నాడు. తల చాలా చిన్నది. రెండోవాడు పొడగరి. ఒడుపు వున్నవాడు. నన్నగా వున్నాడు. వారిద్దరూ గోదాలోకి దిగి ఒకరితో ఒకరు తలపడగానే ఇద్దరి శరీరాలూ పొంగాయి.

ఉండిఉండి జనంలో గోలా అరుపులూ ఎక్కువవుతున్నాయి. ఆనందించదగిన క్షణం వచ్చినప్పుడల్లా జనంలో ఉత్సాహం సముద్రపు హోరులా పెచ్చుపెరిగిపోతున్నది.

రామకోటి వక్కన ఉన్నవారు చాలా మంది లావుపాటి చాడి వక్షం. వాడు విజృంభించినప్పుడల్లా వారు పెద్దగా కేకలు పెడుతున్నారు. రామకోటికి వాడిలో మూర్ఖపు చొరవ తప్ప మరేమీ కనుపించలేదు. రెండోవాడే కొంచెం నయం... తప్పకోదం, పీలుమానుకుని వేగంగా ముందుకు చూకడంవంటి మంచి లక్షణాలు కొన్ని వాడిదగ్గర ఉన్నాయి.

రామకోటికి ఎడమవక్కన నడివయసు మనిషి ఒకడు ప్రశాంతంగా కూర్చుని చూస్తున్నాడు. రామకోటి అతనితో 'పోటీ బాగానే వుందిరాని, పిళ్లు మరీ సగటు వస్త్రాదులు కూడా కారండి... పొట్టిగా మామూలురకం... అయినా ఫరవాలేదు...' అన్నాడు.

ఆ మనిషి రామకోటి వంక చూసి 'ఏదో... మామూలు కుస్తీలే... అయినా యిదికూడా రాను రాను క్రమంగా తగ్గిపోతున్నాయి. మునుపు నేను చాలా చూశాను. చాలా పూకలో చూశాను. ఆ హుషారే లేదిప్పుడు.... ఏదో అభిమానంకొద్దీ రావడం కష్టమే....' అంటూ అగి అకస్మాత్తుగా అతన్ని గుర్తుపట్టినట్టు నవ్వి 'మిమ్మల్ని చాలా సార్లు చూశాను. విజయనగరంలో మొదటి సారి... నాకు బాగా గుర్తు. మీరు నాలుగో వాడుగా వచ్చారు.... ఒక మెడల్ యిచ్చారు మీకు....' అన్నాడు.

రామకోటి 'అవునవును.. అన్నాడు. అతని కళ్లవెంట ఆనందాశ్రువులు ఉదికి పచ్చాయి. అప్రయత్నంగా పైగుడ్డతో కళ్లు అడ్డుకున్నాడు. కాను ఇరవై రోజుల క్రిందట అమ్మకున్న ఆ ముచ్చటైన మెడల్ కళ్ళలో మెదిలింది.

'మద్రాసులో పోటీలు కూడా చూశాను. కుస్తీలంటే అవి... ఒక్కొక్కడూ జగజ్జెట్టి... కన్నులపండువుగా వుంది కదండి.. అయినా యిక యిప్పుడి కుస్తీలూ, గట్టా క్రమంగా తగ్గిపోతున్నాయి రెండో తెలవారి లేస్తే అందరూ పొదుపుపొదుపు అంటున్నారు. మామూలుగా తినేవాళ్ళకే తిండి సరిగిలేదు. ఇక వస్త్రాదుల నేం తయారు చెయ్యగలం? వైగా యిదొక

తక్కువరకం హామీ అయిపోయింది నలుగురి దృష్టిలోనూ.. అంటున్నాడింకా ఆ వ్యక్తి.

రామకోటి అనందంతో తల మున్నుకై కళ్లు మూసుకున్నాడు. అతడు కళ్లు తెరిచేసరికి ఆ రౌండ్ పూర్తి అయింది.

* * *

అతడు యింటికి తిరిగి వెళుతూవుండగా వెంకటేశు కనిపించాడు. అతడు సలలై అయి దేశ్వవాడు. మిడిసి నన్నగా పొడుగ్గా వుంటాడు. ఏదో అఫీసులో పూజను ఉద్యోగం చేస్తున్నాడు. శీతం తక్కువ.. పై రాబడికి అసలు అవకాశం లేదు. దానికి తోడు కుచేం సంతానం. భార్య ఉత్తమురాలు. రామకోటి వారి యింటికి చాలా తక్కువసొమ్ము వెళ్లాడు. పెళ్లి నప్పదల్లా 'అన్నా' అంటూ పిలిచి తమకు కలిగిన దాన్నోనే కాఫీయో, మట్టిగో యిచ్చిపంపుతూ వుండేది. పిల్లలు మొత్తం అయిదుగురు. అందులో ముగ్గురు మగపిల్లలు. ఆడపిల్ల రిద్దరూ బాగా చిన్నవాళ్ళు.

వెంకటేశు మొహం తుడుచుకుంటూ వచ్చాడు.. రామకోటి అతని భుజంమీద చెయ్యి వేసి 'ఏమయ్యా? ఎట్లా వున్నావు? పిల్లలు కులాసా?' అని అడిగాడు.

వెంకటేశుకు తన పిల్లలంపే ప్రేమ. అతని ముఖం ఈ ప్రశ్నతో వికసించింది. 'మా పెద్దవాడిప్పుడు ఫిఫ్టుఫారం చదువుతున్నాడయ్యా; క్లాసులో వాడే ఫస్టు. మరొక సంవత్సరం ఓపికపడితే తర్వాత వాడికి మా ఆఫీసుగురు ఉద్యోగం వేయిస్తానన్నాడు.. తర్వాత వాల్లిద్దరినీ బాగా పెద్దచదువులు చదివించాంని మా ఆవిడ పట్టుదల.. నా ఉద్దేశమూ అదే. అన్నట్టు సువ్వీమద్య తొత్తిగా నల్లపూసవైపోయావేం? ఏమిటి కథ?' అన్నాడు.

రామకోటి నవ్వి పూసుకున్నాడు. వెంకటేశు మళ్ళీ 'పిల్లలు 'మామ, మామ' అని గోల చేస్తున్నారయ్యా; ఒక్కసారి రాగూడదూ? ఏదో మాతోబాటు కలో గంజో కాగి కాస్తేపు ఉండిపోవచ్చు. తప్పకుండా రా..' అంటూ నందు మలుపుతిరిగి పోయాడు.

రామకోటి నడుస్తూ ఆలోచనలో పడ్డాడు. మళ్ళీ రేపు తలుచుకుంటే భయంగా వుంది. ఎట్లా గడుస్తుంది? ఏమిటి చెయ్యడం? ఎక్కడన్నా ఏదన్నా పనిలో కుదురుకుంటే బాగుండిపోను. వెంకటేశుతో ఒక్కమాట చెప్పి వుంటితే బాగుండేది. ఏ అఫీసులో ఏ చిన్న ఉద్యోగం దొరికినా రోజులు వెళ్లిపోతాయి. ఇటివలవరకూ తనకు డబ్బు పంపించిన రాజా గారు గుర్తుకు రాగానే అతని కళ్లు నీళ్ళతో నిండాయి. ఆయనతో ఒకప్పుడు 'నా కెక్కడన్నా చిన్న ఉద్యోగం ఇప్పించండయ్యా; చేసుకు బతుకుతాను. ఒక్కడి పొట్టుకు ఎంత కావాలి? మీరు ప్రతినెలా ఊరికే డబ్బు పంపిస్తూ వుంటే తిని కూర్చోడం తప్పగా వుంది..' అన్నాడు రామకోటి. ఆయన అది విని గంభీరంగా నవ్వి 'అదేమన్నమాట? నేను కన్ను మూసేవరకూ మా సంప్రదాయాలు యిలా సాగి పోవలసిందే. సుప్రస్ మొదటినుంచీ మా మనిషివి. మేము నిన్ను ఆధిమనించాము. చిన్నప్పటి నుంచీ సుప్రస్ మా నీడలో పెరిగి పెద్దవాడవై మాకు పేరు తెచ్చావు. ఏదో మాకు చేతనై సంత ఎక్కువో తక్కువో యివ్వడం మా ధర్మం—ఎక్కువ యివ్వటానికి మునుపటి రోజులూ కావసుకో.. ముసలివాడివై పోయావని నిన్ను వొదిలేస్తామా..' అన్నాడు.

ఆయన చనిపోయిన తర్వాత తన అసలు బావ ప్రారంభమైంది. అతలి యంత దారుణంగా మనుష్యులను బాధించగలదని అతనికి యంతవరకూ తెలీదు.

ఎవరో అతన్ని పిలిచారు.. రామకోటి అగాదు. వాడో పేటలో పెద్దరాడి అని పేరు పొందినవాడు. కొంచెం డబ్బున్నవాడు. వాడి ప్రయోజకత్వం రామకోటికి బాగా తెలుసు. అనవసరంగా ప్రతివారిలోనూ పోట్లాట పెట్టుకోవడం, సోదాలుడ్లు పెట్టి ఎదుటివారిని కొట్టడం, పదునైన జేడుతో హతాత్తుగా అవకలివారిని గాయపరచడం—ఇటువంటివాటిలో ఘనుడు.

అతడు వళ్లన్నీ బయటపడేట్టు నవ్వి 'సుప్రస్ పెద్ద వైల్డాన్ పుకదా? నేనొక పని

చెప్తాను చేస్తావా? పని సక్రమంగా చేసుకొస్తే పాతిక రూపాయ లిస్తాను' అన్నాడు.

రామకోటి తలపూపి 'ఎవరినన్నా తన్ని రమ్మంటావా?' అని అడిగాడు.

వా డాక్టర్‌బోయి 'ఎలే డిహించావే! సరిగ్గా అదే..చేస్తావా, మరి?' అని అడిగాడు.

రామకోటి 'చేస్తాను. నాకు మనిషిని చూపించు..' అన్నాడు.

వాడు మళ్ళీ నవ్వి 'సరే, పోదాం రా.. మందు పోయిందాలా?' అని అడిగాడు నడుస్తూ.

రామకోటి తల అడ్డంగా పూపి 'అల్పల్లేడు' అన్నాడు.

ఇద్దరూ చాచాపు రెండు ఫర్లాంగుల దూరం నడిచారు. అతడొక నందు మొదట్లో హఠాత్తుగా ఆగి రామకోటిని ఆపి 'అడుగో అటు చూడు..సరిగ్గా నమయానికి వచ్చాం... వాల్లిద్దరూ మెట్లెక్కడంలేదూ? అదే క్షణ రూము.. ఆ యిద్దరిలో అవతలివాడు.. స్టూడెంట్ ' అన్నాడు.

రామకోటి రక్తం సులుముకుని మరి చూశాడు. ఆ యిద్దరినీ అతడు మరిచిపోగలడా? తాళించెవులగుత్తి వ్రేలితో తిప్పతూ తన మిత్రుడితో నవ్వుతూ కబుర్లు చెబుతున్న అతని విగ్రహం స్పష్టంగా కనుపించింది. మరుక్షణంలో వాల్లిద్దరూ లోపలికి వెళ్లిపోయారు.

రామకోటి ప్రక్కకు తిరిగి 'అతనేం వ్రోహం చేశాడు నీకు?' అని అడిగాడు.

'మొన్న సినిమాహాల్లో మాటా మాటా పెరిగింది. నన్ను అందరిలోనూ కొట్టాడు.'

'నువ్వు తిరిగి కొట్టలేకపోయావా?'

'తిరిగి కొట్టడమా? వెళ్ళి రామకోడం కూడా చేతకాలేదు. అదేమి చెయ్యి? అదేమి చురుకు? కరెంట్‌షాక్ తగిలినట్టే....చూసేందుకు అలా వున్నాడా? చేతిచురుకు..వాటోయ్.. చెప్పలేనసుకో....'

రామకోటి తల అడ్డంగా పూపి 'నేనేమి చెయ్యలేను' అంటూ వెనుదిరిగాడు.

'అరే! పెద్దపస్తాడువని పిలిచానే నీమ్మ ఇంతేనా. సంబంధం...' అన్నాడతడు వ్యంగ్యంగా.

రామకోటి 'అవును...అంతే....' అంటూ సాగిపోయాడు.

* * *

మూడురోజులైంది. రామకోటి మంచంలో పడుకుని ఆలోచిస్తున్నాడు. ఈ మూడు రోజుల నుంచి అతడు కేవలం మంచినీళ్లతోనే కాం గడిపాడు. ఇప్పుడు పరిస్థితి అతని వశంలో లేదు. పొట్టులో మందుతున్న కొలిమి ఒకటి ఉండి సెగలు పొగలు చిమ్ముతున్నటు పిస్తున్నది.

అతడు నీరసంగా లేచాడు. రాజాగారి తొమ్మిదనుపించింది. నీళ్ళు నిండిన కళ్ళతో చేతులు తోడించి, 'అకలి యింత భయంకరంగా వుంటుందని నాకు తెలియకా దిక్క తర ఇడి పోషించావు. మళ్ళీ జన్మ అంటూవుంటే నీ ఋణం తీర్చుకుంటాను...' అనుకున్నాడు.

నెమ్మదిగా లాల్చి తొడుక్కుని తుండు పైన వేసుకుని తలుపు దగ్గరికి లాగి యివ తలికి వచ్చాడు గుడ్డివెన్నెల... ఒకదానిమీద ఒకటి కట్టినట్టున్న పాతలు...వాటి ముందు వొంతలూ, చాపలూ, కుక్కిమంచాలూ వేసుకుని పడుకున్న పేదలు.. కొంచెందూరంలో చెట్ల క్రింద ఆమాత్రపు వనరులు కూడా లేని దేశ ద్రిమ్మరులు..వీరంతా ఏం తింటున్నారు? ఎలా సంపాదిస్తున్నారు?

అతడు నీరసంగా నడిచి వెళ్ళి ఒక దాదా యింటిముందు ఆగాడు. అది కుస్తీల కంట్రాక్టరు యిల్లు..వీలుపు విని ఒక కుర్రవాడు వచ్చి 'మా నాన్నగారికోసమా? లోపలికిరా..? అన్నాడు.

పంచలో చాలుకుర్చీలో కూర్చుని పేదరు చూస్తున్నా దాయన. రామకోటి నమస్కరించి పంచ మెట్టు మీద కూర్చున్నాడు. ఆయన 'ఏం కావాలి?' అన్నట్టు చూశాడు.

'నా పేరు రామకోటి..మీరు వినేవుంటారండి..దేశ మంతటా ఎన్నోచోట్ల పెద్దపెద

వాళ్ళతో పోటీచేసి 'సెబాష్' అనిపించుకున్నాను. మా రాజాగారికి చేసేసే అభిమానం.. ఇప్పుటి దాకా ఆయనే నన్ను పోషించారు. ఇటీవలే ఆయన పోయారు.. కొంచెం బాధల్లో వున్నాను.. అన్నాడు రామకోటి.

'అయితే ఏం చెయ్యమంటావు? అని అడిగా దాయన.

రామకోటి నెమ్మదిగా 'వచ్చే ఆదివారం నాడు నా కొర భాస్సు యిప్పించండి. నేనూ గోదాలోకి దిగుతాను.. అవతలి వాళ్ళ వెంక యిస్తారో నాకూ అంతే యివ్వండి..' అన్నాడు.

ఆయన కళ్ళు చిన్నవిచేసి నిశితంగా చూసి హఠాత్తుగా 'ముసలాడివి నీ తెందుకు లేవయ్యా. ప్రమాదపకాత్తూ ఏ కాలో చెయ్యో విరిగినా ఆ ఉసురు నాకు చుట్టుకుంటుంది. అవతలివాళ్ళంతా రాక్షసులు.. శివమెత్తినట్టు గోదా అంతటినీ దున్నుతున్నారు. ఆ రోజులు కాపు యివి.. ఒక్కొక్కడూ నిన్ను నంచుకుంటారు ఏమనుకున్నావో.. దుస్సాహసం పనికిరాదు.. అత యిబ్బందిగావుంటే రే పొకపూట మాయై బికి రా.. అన్నం తినేపోదువుగాని..! అంటూ మళ్ళీ పేపరు చూడటం ప్రారంభించాడు.

రామకోటికి వప్పు వచ్చింది. ఆ రోజులు కాపు నిజమే.. అయినా గోదా అంతటినీ దున్నడం గురించి, నంచుకుతినడంగురించి ఆయన అన్న మాటలు యదార్థాలు కావు. తనకు తెలుసు వాళ్ళ పరాక్రమం ఎటువంటిదో! అతడు సీరసం పల్ల ఒక్కక్షణం నిశ్శబ్దంగా ఊరుకుని తర్వాత లేచి 'సెలవు దాటా!' అని చెప్పి బయటికి వచ్చాడు.

వీధిలోకి రాగానే నిస్సత్తువ అతన్ని అపహించింది. ఉన్నట్టుండి కాళ్ళు తడబడ్డాయి. పొళ్ళు తూలింది. ఎవరో వనసు పీలుస్తున్న సవ్వడి.. వెనుదిరిగి చూస్తే ఎవరూ లేరు.

అతడు కాళ్ళిడ్చుకుంటూ మరికొంత దూరం నడిచి వెంకటేశు యింటిముందు నిలిచాడు. పాల్గొట్టోయిప్పుడు అన్నంవుంటుందా? వెంకటేశు సంచాదన తనకు తెలియనిది కాదు.

ఇప్పుడు వెడితే యిబ్బంది పెట్టడం అవుతుందేమో!

అంతలో వెంకటేశు బయటికి తొంగి చూసి 'ఎవరడి?' అంటూ యివతలికి వచ్చి అతన్ని గుర్తించి 'నువ్వేనా రామకోటి! అలా నిలబడిపోయావేం? రా లోపలికి. సరిగా నమయానికి వచ్చావు. మీ చెల్లెలు అందరికీ అన్నాలు పెడుతున్నది. ఇంతసేపూ పిల్లలు చదువుకుంటూ కూర్చున్నారు. అందుకని ఇవాళ అలస్యమైంది..! అంటూ అతన్ని లోపలికి తీసుకు పోయాడు.

లోపల పిల్లలందరూ పింగాణి కంచాల ముందు కూర్చునివున్నారు. అఖిరి పిల్లనాడు రామకోటిని చూసి వెలుగు కుమ్మరిస్తూ నవ్వాడు. వెంకటేశు భార్య తలవెత్తిచూసి 'నువ్వూ అన్నా! రా, కాన్నాళ్ళకు వచ్చావు. మమ్మల్ని బోత్తిగా మర్చిపోయా వున్నాళ్ళూ..! అన్నది వేరే విస్తరి చేస్తూ.

రామకోటి కళ్ళ ముందు మనస్సులు కదులుతున్నాయి. అతడు ఏమీ బదులు చెప్పకుండా విస్తరిముందు వెళ్లి కూర్చోడం చూసి భార్య బద్దలు ఒక్కరిముఖం ఒకరు చూసుకున్నారు. అంతలోనే వెంకటేశు భార్య గిన్నెలో మిగిలిన అన్నం అంతా విస్తరిలో పెట్టి ఆధరువేదో వేసి 'అన్నా.. దానిప్పు' అన్నది. వెంకటేశు అతని పక్కనే కూర్చున్నాడు.

రామకోటి త్వరత్వరగా నాలుగు ముద్దలు మ్రొంగి నీళ్ళతాగి ఈ ప్రపంచంలోకి వచ్చాడు. తర్వాత మిగిలిన అన్నంతింటూ పిల్లలందరినీ పలుకరించాడు. వెంకటేశు భార్యతో 'ఉన్న అన్నంఅంతా నాకే పెట్టేశావు. నువ్వైతింటావు చెల్లెమ్మా!' అన్నాడు. ఆమె నవ్వుతూ 'మళ్ళీ కుంపటిమీద వియ్యం కడిగివెడితే ఎంతసేపు.. క్షణంలో కాదూ..' అన్నది.

రామకోటి చెయ్యి కదుక్కుని 'నాక్కూడా ఎక్కడన్నా చిన్నదిదొంగం చూసిపెట్టవయ్యా..' అన్నాడు. వెంకటేశు వీడి యిస్తూ ఆ మాట విని నవ్వాడు. రామకోటి కూర్చుని వీడి ముట్టించుకోవోతూ ఆగి హఠాత్తుగా 'ఎవరో

పాలరాతి బొమ్మలు

శ్రీ ఇంద్రగంటి శ్రీకాంతశర్మ

పాడుదమన్న నేదియును

భాషకునందక, రాగమందె పా

రాడి, కడింది వేదనను

అంతిలుగాని రసాకృతిన్ మదిన్

వీడదు: నా మనోనయన

వీక్షణమెంతయు లోక యాత్రలో

నీడలనే చరించు, మది

నేదియొ మూల్యము కంతమెత్తినన్.

నా కనులందు వెన్నెలలలో

సర్తన మేమిటి చేసిపోయెనో

నాకప్పురీ విలాసినులు

నాణెపు కాంతి శరీర శోభలో

నా కమనీయ భావనకు

నాటకశాలలనుండి దిగ్గి నా

రే కవితా కృతిన్ దవరి

రేమొ: నటించిరి పాలరాతిపై

ఈ తళుకెట్లు వచ్చినది!

ఏ పువ్వురేకుల పాలు పిండి యీ

రాతిని చేసె ధాత: సర

రాజులు తాకుట కోర్వలేని యే

నాతి శరీర రేణువులు

నవ్వుచు జేరెను పాలరాతిపై

ఏ తరుణానిలమ్ములిట

ఇంతటి డిశిరి పోసి పోయెనో!

మదనుడు వైచినట్టి ఒక
మల్లియ బాణము తోవ తప్పి, పే
రెద లుడికింప బోవుటల
నేమరి, నూటిగ తాకెనేమొ, యీ
కదలని పేదరాతికి, వి
కాసము విచ్చినమాట వింటివే!
వదనగు మల్లె పాటవము
పాలను రాలిని పొంగజేసెనో!

మల్లియతీవ్రవేరినటు
మంచుముసుంగులుజారినట్లుగా
తెల్లని చంద్రికాచలము
దేహముపై ననీయాడినట్లుగా
చల్లని జ్ఞప్తి పైకొనగ
శారద శర్వరి రాగయుక్తమా
పిల్లనగ్రోవి పిల్పనకు
బేలయు ఇచ్చట బొమ్మయైనదో!

కవి ఉలి నాక్కుః శిల్పలకు
కాతర భావము కల్గజేయగా
కవన వనములో నిలుపు
కాంతిమయమ్మగు శిల్పనంపదల్
అనవత శిర్షుడౌ నటర!
ఆ మహితాత్ముడు శిల్పి! నవ్వి, తా
కవితను చెప్పనేర్చు మన
కంటికి తోచెడు శిల్పరేఖలో!

అందలి చరిత్రాంశముల పరామర్శ

శ్రీ తురగా కృష్ణమూర్తి

శ్రీ మునునారి సాంబశివరామమూర్తిగారు "భారతి" (సంపుటము 44 - సంచిక 2) లో "అల్లాడ వేమభూపరము - పినపళ్ళ తామ్రశాసనము" ను ప్రచురించి, చారిత్రక పరిశోధకుల కీర్తిపరకును విడదీయరాని చిక్కు పనుస్యలుగా నిలిచియున్న రెండు చారిత్రక పత్యములను బయల్పరచి, కొందవీటి రెడ్డి రాజుల చరిత్రమున వింతవరకు పందేహాస్పదములుగా నున్న విషయాలను అనుమానరహితములుగా వ్రాసరించి నారు. అందులకు వారికి చారిత్రక పరిశోధకులందఱును యెంతయో కృతజ్ఞతఁ జూపవలసి యున్నది.

ఇట్లనే లోగడ శ్రీ కొంగారి హర్షచర్ల న శర్మగారు "కాటయవేముని అన్నవల్ తామ్రశాసనము" ను వెలువరించి, రెడ్డిరాజుల చరిత్రలో వివాదాస్పదములుగా నిలిచిపోయిన మూడు ముఖ్య విషయములను పరిష్కార మొనర్చి, చరిత్ర జిజ్ఞాసువుల కృతజ్ఞతకు పాత్రు లైనారు. ఈ రెండు తామ్రశాసనములును వెలికి వచ్చుటలో రెడ్డిరాజుల చరిత్రమునందు కొరకరాని కొయ్యలుగ మిగిలిపోయిన అయిదు వివాదాంశములు ప్రస్తుత ఫణితిని, నిర్ణయంద్యముగ నివృత్తి చేయబడి, చరిత్రకారుల మార్గమును సుగమ మొనర్చినవి. ప్రస్తుత ప్రచక్షాంశమైన "పినపళ్ళ తామ్రశాసనము" లోనున్న చరిత్రాంశములలో "చర్చనీయాంశము"గా శ్రీ సాంబశివరామమూర్తిగారు రొకదాని నుల్లేఖించి, తర్విషయమైన చర్చను సమగ్రముగా కొనసాగించక, అరకొరగా స్పృశించి వదిలివైచివారు.

పినపళ్ళ తామ్రశాసనములో "చర్చనీయాంశము"గా గ్రహించబడిన విషయము—

పుత్రీ కాటయవేమభూప తనయ
శ్రీ కాటయచ్చాపతే
పాత్రీ త్ర్యర్ణవశాశితు ర్భరిపార స్వోర్వీక
మాదామనే:

తన్నమ్నా ప్రథితావ పా హరిపారాభిళా మహాభాగిని
ముఖ్యా దేవ భవత్ పవిత్ర చరితా శ్రీ వేమస్వక్ష్మిపతే||
అన్న శ్లోకము. ఈ శ్లోకమును బట్టి "కాటయ వేముని కుమారుడైన కాటయకు పుత్రియు, మూడు నమ్మద్రముల వర్కంతము శాసించిన హరిపార రాయ వ్యక్త్యశ్వరుని మనుమరాలు (దౌహిత్రీ), పవిత్ర వంతురాలును, అదృష్టభాగినియునై ఆ తాతగారి పేరులో వెలసిన హరిపారాంబ వేమభూపాలుని ముఖ్య భార్య అయ్యెను." అమనది స్పష్టమగుచున్నది.

ఈ యదార్థమునకు భిన్నముగా వింతవరకు ప్రఖ్యాతి పొందిన చారిత్రక పరిశోధకులు వేటి దనుక లభ్యములైన శాసన సంచయములలోని శ్లోక పాశములను తమ యిష్టము వచ్చినట్లు గూర్చియో, మార్చియో, చేర్చియో, అన్వయించియో విపరీత వ్యాఖ్యానములకు దిగి, అసంబద్ధములగు నిర్ణయముల నొనర్చి, అయోమయస్థితిని కల్పించివారు! అట్టి వాదనాస్వరూప వ్యధానముల నుట్టుంకించి, విమర్శించి, యదార్థ విషయ నిర్ణయ మొనరించి, ప్రస్తుత శాసనాంశములో నా నిర్ణయ మెట్లు సమన్వయ మగుచున్నదో వివరించుట కుద్దేశించబడిన దీ న్యాసము.

అల్లాడ వేమభూపతి పట్టుపహిషి హరిపారాంబ, కాటయవేముని ప్రితి, కాటవభుని పుత్రి, హరిపార రాయల దౌహిత్రీ యన్న విషయ వింతకు మున్నొక శాసనములో నుల్లేఖింపబడి యున్నది. అది అల్లాడ రెడ్డి కోరుమిల్లి శాసనము. ఆ శాసనములో నీ విషయమును గురించి చెప్పు శ్లోక మిది :

పాత్రీం కాటయ వేమయ ప్రితిపతే:
పుత్రీంచ కాటవభో:
దౌహిత్రీం చతురర్థవీం హరిపార
కో శీవర శ్వాసతు:

తన్నమ్నా విదితాహ్వయాం హరిహరాంబాం
చారుమగ్రహాయ
త్వాణో వేమమహీశమల్లనృపతిస్సామ్రాజ్య
లక్ష్మ్యపముం||

దీనినే ప్రసంగించుచు Elliot's Collectionsలో
320 పుట యందు బార్నేటు దొర వారు

'The Vemavaram plates of Allayavema which will be mentioned in the next paragraph refer to KataPrabhu who was the son of Kataya Vema and who married the daughter of Hari Hara evidently of the Vizianagara King Hari-Hara' (Annual Report on Epigraphy 1906-Para 63) అని కాటయవేముని కుమారుడు కాటప్రభువు విజయనగరరాజగు హరిహరరాయల జామాత యని వ్రాసియున్నారు. అల్లాడ వేమవరపు శాసనముందు కూడ "ప్రాతీం కాటయవేమయక్షితివతేః పుత్రీంచ కాటప్రభోః" యుక్త్యాదిగా గల శ్లోకమే యథాతథముగా నుల్లేఖించబడినది. కోరుమిల్లి శాసనము, అల్లాడవేమవరపు శాసనములట్టి కాటయవేమునకు కాటప్రభువను కుమారు డొక డుండెననియు, అతడు విజయనగర సామ్రాజ్యాధీశుడు హరిహరరాయల కూతును వివాహమాడె ననియు, కాటయకును విజయనగరరాజు హరిహరుని కుమార్తెకు నుదయించిన "హరిహరాంబ"ను అల్లాడ వేమభూపాలు డుద్వాహమాడెననియు నిర్ధారణమగు చున్నది. ఇంత నృష్టముగానున్న విషయము దురదృష్ట వశమున, చారిత్రక పరిశోధకులు పలుపురకు పలు విధములుగా అర్థమయి, విభిన్న సిద్ధాంతములకు దారితీసి, అనంబర్థ నిర్ణయముల జేయించినది. ఆ చరిత్రమునే ఈ వ్యాస ముఖమున వివరించి, మున్ను చన్న ప్రముఖ పరిశోధకు లేయే పట్టుల నేయే యూహ లొనర్చిరో, యేయే సవరణల గావించిరో, యేయే నిర్ణయములకు వచ్చిరో సవిమర్శగ, తలస్పర్శగ విశదీకరించి యందలి ఉచితానుచితముల విపులీకరించి నిర్వర్తించుటకు యత్నింతును.

ఈ శ్లోకమునే చరిత్ర చతురాననులు శ్రీ చిలుకూరి వీరభద్రరావు పంతులుగారు తమ "ఆంధ్రుల ఛరిత్ర-3 వ భాగము" (పుట 195) లో ని ట్లుల్లేఖించియున్నారు :

ప్రాతీం కాటయవేమయక్షి తివతేః
పుత్రంచ కాటప్రభోః
దోహితం చతురర్థవీం హరిహరక్ష్తీవతే
కృానీతుః

తన్నమ్నా విదితాహ్వయాం హరిహరాంబాం
చారుమగ్రహాయ

త్వాణో వేమమహీశమల్లనృపతిస్సామ్రాజ్య
లక్ష్మ్యపముం||

ఇందు "పుత్రం" "దోహితం" యను పదములు తప్పు. అని "పుత్రీం" "దోహితీం" యని పఠించి చదువవలసియున్నది. అట్లు గానిచో నీ శ్లోకమున కవ్యయము కుదురక, అర్థభూష్య మగును. శ్రీ పంతులుగారు పీటిని పఠింపకయే శ్లోకమును ప్రైవిధముగనే యుదాహరించి, శ్లోక సారము ని ట్లెచ్చియున్నారు :

"కాటయవేమారెడ్డి ప్రబలుడనియు, కుమార గిరిరెడ్డికి మంత్రియు, సేనాపతి యనియు రాజమహేంద్రవరరాజ్యమున కధిపతియునై యున్న వాడని యెఱింగి యాతనితో మైత్రిగనున్న యెడల గజపతులవలన నే హానియు దన సామ్రాజ్యమునకు సంభవించదని తలంచి, రాజాధిరాజ రాజవరమేశ్వరుండమ దిరుదాధిధానము గల హరిహరరాయలు తన కొమార్తె "హరిహరాంబ" యను నామెను కాటయవేమారెడ్డి పుత్రుడగు కాటయప్రభున కిచ్చి వివాహము జేసెను. ఈ వివాహ విషయము అల్లాడరెడ్డి కోరుమిల్లి శాసనములో వక్కాణింపబడినద"ని ప్రై శ్లోకము నిచ్చియున్నారు. అంతటిశోభక "అల్లాడవేమారెడ్డి కోరుమిల్లి శాసనమున కాటయవేమునకు కాటప్రభువను కుమారుడు కలడనియును, అతడు హరిహరరాయల కొమార్తె యగు "హరిహరాంబ"ను వివాహము జేసికొనియెననియు (పుట 256) జెప్పబడినద"ని పునరుద్ఘాటించియున్నారు. ఇంకను తనివిననక వారు "అల్లాడభూపతి పరిపాలనము ప్రారంభమగునపుటికి కాటయవేముని కుమారుడు కాటయప్రభువు మరణించె ననియు యూహించవలసి యుండును. కర్ణాట సామ్రాజ్యాధిపతి యగు హరిహరదేవరాయల కొమార్తె "హరిహరాంబ" సేవిమిటి యగుటవలన గాటయప్రభువు తాను బ్రతికియుండగా దన రాజ్య మున్యు లాకమించి పరిపాలించుట కొప్పుకొనడు"

(పుట 261) అని యొక యూహ వెల్లడివారు. మరొకచోట (పుట 374) “రెండవ హరిహర రాయలు కొండవీటిరెడ్డితో మైత్రీ కలిగియున్నట్లు గన్పట్టుచున్నది. ఇతడు తన కుమార్తె యగు “హరిహరాంబ”ను కాటయవేమారెడ్డి కుమారుడగు కాటయప్రభుని కిచ్చి వివాహము చేసెను.” అని ఉగ్గడించుచున్నారు.

కాటయవేమున పౌత్రు, కాటప్రభుని పుత్రు, హరిహరరాయల దౌహిత్రు యగు “హరిహరాంబ” పాణిని అల్లయవేముడు గ్రహించెనని శ్లోకమర్థమిచ్చు చుండగా శ్రీ పంతులుగారు రిట్టి వ్యాఖ్యాన మునకు దిగి, “హరిహరాంబ” విజయనగర దేశాధిపతి దుహిత్ర యని, కాటప్రభుని యర్థాంగి యని జెప్పుట తెట్టి యాధారమును జూచుకొన్నారో దుర్మార్గులుగా మన్నది! తమ వ్యాసములో శ్రీ సాంబశివరామమూర్తి గారి వివరణమును గమనింపకయే శ్రీ పంతులుగారు తమ అభిప్రాయమున కనుగుణముగనే “అంధ్రుల చరిత్ర”లో నీ విషయ ముద్ఘాటించినట్లు నిండు పంక్తులైన వెల్లడించినారు! కాటయ కుమార్తె గవలిన “హరిహరాంబ” “అంధ్రుల చరిత్ర”లో అర్థాంగిగా వర్ణించబడిన విషయమును శ్రీ సాంబశివ రామమూర్తిగారు గమనింపకుండు టెంతటి వైచిత్ర్యము!

శ్రీ పంతులుగారు కాటయవేముని కుమారుడు కాటప్రభువు విజయనగర హరిహరరాయల కుమార్తె “హరిహరాంబ”ను వివాహమాడెనని వక్కాణించగా నదిగాదని శ్రీ మల్లంపర్తి సోమశేఖరశర్మగారు తమ “History of the Reddi Kingdoms” లో విజయనగర షిథివతి హరిహరరాయల కుమార్తె “హరిహరాంబను” పెండ్లాడినది కాటయవేముడుగాని కాటప్రభువు కాదని యిట్లు వ్రాయుచున్నారు :

“When there was civil war in the kingdom, Hari Hara II King of Vizianagar marched as far as Tripurantakam and captured that stronghold..... King Kumaragiri soon after the conclusion of the civil war sent his Generalissimo Kataya Vema Reddy with a large army against Hari Hara II to recover the Tripurantakam and Srisailam districts. Kataya

Vema succeeded in inflicting a severe defeat on the Vizianagara forces...He (Hari Hara II) therefore realised the necessity of maintaining friendly relations with the neighbouring Reddi Kings in order to strengthen himself against the growing power of the Bahamani Sultans and of the Recerla Kings. Hence he thought it prudent to come to terms with Kumaragiri. Kataya Vema also was anxious to come to an agreement with the Vizianagara King as it would be to the advantage of Kondavidu to have the Vizianagara Power on its side against both its external and internal enemies.....The marriage alliance alluded to in the Vemavaram plates (Ep.Ind.Vol XIII — V. 22—P. 242) of Allaya Vema Reddi refers to this Period. Hari Hara II cemented this political alliance by giving his daughter Hari-Haramba in marriage to Kataya Vema himself. 1 (Chapter VIII. Pages 127 128)

1. శ్రీ సోమశేఖరశర్మగారి యీ వ్రాత తప్పని శ్రీ కొల్లూరి పార్వవర్తనశర్మగారిట్లు ముద్రువు మున్నారు :

“బ్రహ్మశ్రీ మల్లంపర్తి సోమశేఖరశర్మగారు “By giving his daughter HariHaramba in marriage to Kataya Vema himself” అని వ్రాయుట పొరబాటుగాని లేక ముద్రణ ప్థావిత్యమైగానియ్యె యుండవలెనని నా తలంపు. వారు అల్లాడరెడ్డి వేమనరకావనమును ప్రస్తావించి, దాని ఆధారముగా హరిహరరాయల కుమార్తెయగు “హరి హరాంబ” కాటయవేముని భార్య అని వ్రాసిరి. హరిహరరాయల మనుమరాలు (కూతురు కూతురు) “హరిహరాంబ”గాని, కూతురు “హరిహరాంబ” కాదు. తల్లి కూతుళ్ళ కిరువురకును “హరిహరాంబ” వామ భేయ ముండకూడదా? యన్న అది వేరు విషయము. హరిహరరాయల మనుమరాలు, అల్లాడ వేమారెడ్డి భార్య పేరు మూతమే “హరిహరాంబ” యని వేమనర కావనమునదిట్టి తెలియును! కాని— హరిహరరాయల కుమార్తె పేరింతవరకు తెలియరాలేదు.”

శ్రీ సోమశేఖరశర్మగారు వారి గ్రంథము "History of the Reddi Kingdoms" లో మరియొక చోట (Chapter IX. P. 157) "The battles of Gundugolanu and Konuru referred to in the above mentioned Catu Verse were some of the engagements that had taken place in the course of this war. If the same verse is relied upon, it may be said that, just at this juncture, Hari Hara II of Vizianagara probably with the object of diverting Peda Komati Vema's forces and helping his ally and son-in-law Kataya Vema, made another incursion into the Kondavidu Kingdom which shook its very foundations." అని కాటయవేముడు విజయనగర సామ్రాజ్యాధిపతి హరిహరరాయల జామాత యని స్పష్టముగా తమ అభిప్రాయమును వెల్లడించుచున్నారు.

సుప్రసిద్ధ తెలంగాణ చారిత్రక పరిశోధకులు ఆచార్య శ్రీ ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం శ్రీ బాలేందు శేఖరంగారలు తమ "ఆంధ్రుల చరిత్ర—సంస్కృతి" లో "క్రీ. శ. 1386—90 నడుమ కాటయవేముడు రెడ్డిరాజ్యముపై దండెత్తినచిన్న విజయనగరాజు రెండవ హరిహరరాయని సేనల వోడించెను. అంతట వారాజు రెడ్డిరాజ్యముయొక్క బలిమిని గుర్తించి కాటయవేమునకు తన కుమార్తె "హరిహరాంబ" నిచ్చి వివాహము చేసెను." (P. 287) అనియు, "రెండవ హరిహరరాయలు (1377—1404) కాలమునందు కొండవీడున కుమారగిరి రెడ్డియు, రాజమహేంద్రవరమున కాటయవేమారెడ్డియు పాలనము చేసిరి. రెడ్డిరాజులు రెండవ హరిహరరాయనికి పాపంతులుగ నుండలేదు. రాయలు రెడ్డివ్రభువుల బలిమిని గుర్తించి తన కుమార్తెయగు "హరిహరాంబ"ను కాటయవేమారెడ్డి కిచ్చి వివాహము చేసెను." (P—319) అని వ్రాయుచు శ్రీ సోమశేఖరశర్మగారి వాదన ననుసరించి యున్నారు.

శ్రీ కొల్హారి హర్షవర్ధనశర్మగారు Epigra. P a Indica—Vol XXXVI—P—173 లో "Annavarappadu Plates of Kataya Vema Reddi" అను వ్యాసములో "There is reason

to believe from the Vemavaram grant of Allada Vema Reddi (S. I. I. Vol XIII. PP. 237. ff) that a daughter of the Vizianagara King Hari Hara II was also one of the Queens of Kataya Vema Reddi" అని వ్రాయుచు (హరిహరాంబ వామమును పేర్కొన లేదుగాని) విజయనగరాధిపతి రెండవ హరిహరరాయలు నకు కాటయవేమారెడ్డి అల్లుడైనట్లు అంగీకరించివారు.

ఈ వ్రాతలవలన "హరిహరాంబ" కాటయవేముని అర్ధాంగి యగుచున్నది. ఏ శాసనము వారరముగదాని శ్రీ వీరభద్రరావుపంతులుగారు "హరిహరాంబ" కాటయవేముని కొడుకు కాటవ్రభుని యర్ధాంగి యనినాలో, ఆ శాసనమువే పురస్కరించు కొని శ్రీ సోమశేఖరశర్మ వ్రభులు "హరిహరాంబ" కాటయవేముని అర్ధాంగిగాని కాటవ్రభుని యర్ధాంగి కాదని వక్కాణించుచున్నారు.

శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు మంకొక కొత్తనూర్లమును ద్రొక్కవారు. వీరి ననుసరించి నడచిన వారిలో శ్రీ కొల్హారి హర్షవర్ధనశర్మ శ్రీ చిలుకూరి పిఠయ్యశాస్త్రిగారలు ముఖ్యులు. కోరుమిల్లి శాసనము, వేమనరము శాసనము లోని "ప్రాత్రీం కాటయవేమయక్ష్మితవే: పుత్రీం చ కాటవ్రభో:" యిత్యాది శ్లోక పాదములో తప్పు లున్నవనియు 'ప్రాత్రీంకాటయవేమయక్ష్మితవే: పుత్రీం చ కాటవ్రభో:' అనునది అపవిత్రమనియు నర్థాన్ని నన

2. శ్రీ లక్ష్మీరంజనం, బాలేందు శేఖరంగార వ్రాతను శ్రీ సోమశేఖరశర్మగారి వ్రాతనుబట్టి యేవ్రాసి యుండురని శ్రీ హర్షవర్ధన శర్మగారు తమ దృఢాభిప్రాయమును వెల్లడించుచున్నారు. అయితే శ్రీ సోమశేఖర శర్మగారి తొలి వ్రాతలో పాఠశాఖుపడిరనియో లేక ముద్రణస్థానిత్యవోష మొనగూడినదనియో సమర్థించిన శ్రీ హర్షవర్ధనశర్మగారి వ్రాత యీ ముఖ్యవ్రాతతో పరాంతమగుచున్నది.

శ్రీ సోమశేఖర శర్మగారు స్పష్టముగా కాటయవేముడు హరిహరరాయల జామాత (Son-in-law) అని వొక్క వక్కాణించుచున్నారు. వారి దృష్టిలో కాటయవేముడు విజయనగరాజు హరిహరరాయల అల్లుడేగాని వేరుగాదు!

రించి 'పుత్రీంకాటయవేమయక్తి తపతే: ప్రితీంచ కాటప్రభా:' యని నిబ్బరించవలెనని, అట్లు నవ రించిననగాని శ్లోకావ్యయము కుదిరి అర్థవంతము గాదనియు శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు మాత్ర సద్దాంతమును వెలార్చి, అట్టి సవరణతోడనే యా శ్లోకము అన్వయింపబడవలెనని ఘంటాపథముగ యెలుగెత్తి చాటిరి. వక్షాంతరమున శ్రీ సోమశేఖర శర్మగారు కూడ శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారిని పమ ర్థింపుచు వారి పక్షములోననే జేరిరి.

మూలశ్లోకమునకు మార్పు ఘటించుటకు గల కారణమును "ఈ శ్లోకమునకు తర్వాత శ్లోకమైన కాటయవేమయక్తి తపతి అనయా - మనితల్లి నామ విశ్వా తామ్, కమలామిన కమలాక్ష: తా ముదనపా దల్ల భావనీరేంద్ర:" యనుదానిలో కాటయవేమని కూతును యల్లునిగూర్చియే యుండుటచే దీనిపై శ్లోకమునందును మొదటిపదము 'పుత్రీం' అనియే యుండవలయునని విద్వారితమగుచున్నది" యని శ్రీ పాపయ్యశాస్త్రిగారు పమర్థింపుచున్నారు. ఈ సందేహ

మునకు సమాధానము శ్రీ సాంబశివరామమూర్తిగారి తమ వ్యాసములో చక్కగా, సహేతుకముగా నిచ్చి యున్నారు. వ్యాకరణశాస్త్ర ప్రకారముగూడ నా సవరణ అనుచితమును, అనవసరమనియు తేల్చివేసారు. అట్టి యొడ శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి సవరణకు అనవసరమేలేక శ్లోకపాత్రము యథాతథముగనే యుంచ వలసియుండును. ఆ ప్రకారమైనచో 'హరిహరాంబ' కాటయకూతురు, కాటయవేమని కొడుకుకూతురు (పౌత్రి) హరిహరరాయల కూతురు కూతురు (దౌహిత్రీ) యనితేలి, ప్రసక్త శాసన పాత్రముతో సరి నోపుచున్నది. కావున శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారి సవరణ అనవసరము. వారుచేసిన సవరణను పమర్థించి, తదీత్యా నూతన ఉంధత్వమును సృష్టించుటకాని యన్వయము గాదు. ఈ సృష్టి చేయుటకుగూడ శ్రీ శాస్త్రిగారికి బలమైన కారణమింకొకడుండవలెను. దానిని వారి మాటలలోనే ఉదాహరించుట మంచిది.

'కొంచెమాగి యందలి యనంగిని దెల్పెదను. ల్లాడరెడ్డి పెద్దకుమారుడగు వేమారెడ్డికి హరి

3. (a) శ్రీ హర్షవర్ధనశర్మగారు శ్లోక పాత సవరణ నిట్లు బలపరచుచున్నారు:

'The original Plates of this Grant are now in the possession of the British Museum but the text was carefully checked from the impressions that were received in the office of the Govt. Epigraphist for India some time back. The trend of the text clearly indicates that the composer of the charters speaks of the two daughters of Kataya Vema Reddi only. It is obvious that he had altered the readings "Pautri" and "Putri" in a confusion. The emendation suggested by the Late Sri V. Prabhakara Sastri Garu seems to be fully justified. (Epigraphica Indica. Vol XXXVI—Page 173.)

(b) శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్య శాస్త్రిగారు శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారి సవరణ నిట్లు పమర్థింపు చున్నారు:

'ఈ శ్లోకము చెక్కియున్న రాగి టేకులలో మొదట 'ప్రితీం' రెండవచోట 'పుత్రీం' అని యున్నది. ఈ శాసనమును దొలుతగ జదివిన శార్వేలు

దొర గారటులనే చదివి, ముద్రించియుండగా కీ॥ శీ॥ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు దీనిని పవరించి పైవిధ ముగా సరిపెట్టి యున్నారు. వారు పవరించిన పద్ధతియే సరియయినది. కాటయకు పౌత్రి, కాటయ వేమునకు పుత్రి, హరిహరరాయలకు దౌహిత్రీయు నగు 'హరిహరాంబ' నల్లాడరెడ్డి వేమారెడ్డికి భార్యగా గ్రహింపజేసెనని పై శ్లోకభావము. (కవితాసహిత్య—రెడ్డిరాజుల చరిత్రము. Pages 193 and 194.)

(c) శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారి సవరణకు తమ అమోఘము నిట్లు తెల్పుచున్నారు:

'Pandit V. Prabhakara Sastry Garu emends the first line in the above verse as shown below—పుత్రీం కాటయవేమయక్తి తపతే: ప్రితీంచ కాటప్రభా:' (History of the Reddi Kingdoms. Chap IX. P. 169). I accept the sloka relating to this alliance as emended by Pandit V. Prabhakara Sastri Garu (History of the Reddi Kingdoms. Chapter VIII. P. 128.)

హారాంబయను నామె భార్యయనియు, నా హరిహరాంబ కాటయవేమునకు గొడుకు కూతురనియుఁ గాటయకు గూతురనియుఁ జతుష్పముద్రములను వేలుచున్న హరి హర శ్లోకవివేకిఁ గూతుకూతురనియుఁ బయిశ్లోకమున కర్థము.....అ శ్లోకమిప్పుడున్న స్థేయిండునేని, కాటయవేమునకుఁ గాటయ యని కుమారుడు కల డనియు నాతడు హరిహరరాయల యల్లుడనియు, నా కాటయ కూతురు హరిహరాంబయనియు నేర్పడును. హరిహరాంబను బెండ్లియాడిన వేమారెడ్డి యల్లయ్య కుమారుడగుట వీరభద్రారెడ్డి యన్నయగుట మన మింతకు ముందెరుగుదుము. మరియు నా వీర భద్రారెడ్డి, కాటయవేమునికూతురగు అనితల్లికి భర్తయనికూడ నెరుగుదుము. కాటయ వేమారెడ్డి తన యల్లుని యన్నకుఁ దన కొడుకు కూతునిచ్చి వివాహము చేసిన వాడగును. అట్టిది యొక్కడేని సంగతముగా నుండువా? అనితల్లికి మేనకోడలగు హరిహరాంబ తోడికోడలు అయినట్లు. అల్లయవేముని సంబంధమునుబట్టి చూడగా ననితల్లి వీరభద్రారెడ్డికిఁ దినతల్లి యగును. తల్లి పరుస తలపరాదందురు. ఈ శ్లోక మింత యసంగతముగా నున్నది" (శృంగార శ్రీనాథము— పుటలు 284—288.)

ఈ యసంగత బాంధవ్యమున కెడ మిచ్చు శ్లోకమును నవరించుట శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారి కర్తవ్యమై వారు శ్లోకపాఠమును మార్చినారు. ఈ సందేహమును శ్రీ పాంబలివరాచమూర్తిగారు తన వ్యాసములో దీర్చి హరిహరాంబానితల్లల వాని నిరూపించి, యది దూష్యముగాదని నిర్ధరించి యున్నారు.

ఈ అక్షేపణ దీరగా శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారి మరియొక అక్షేపణను నమాదానించవలసియున్నది. శ్రీ శాస్త్రిగారు తమ 'శృంగార శ్రీనాథము'లోనే 'కాటయవేమునకుఁ గాటయ యను కొవూరుడున్నట్లు గా నేకాసనమందుగాని, యే గ్రంథమునందుగాని కాన రాదు. అతడేమో శాల్వముననే చనిపోయి యుండ వచ్చుననుటకును గురదరు. అతడు హరిహరరాయని యల్లుడని! హరిహరాంబయను కూతురు గనెనని! ఈ శ్లోకమునందొక చిన్న తప్పిదము దొరలినదని నేను దలంచుచున్నాను. అది కాసనము చెక్కువారి

వలనగాని, దాని జదివి వ్రాసిన వారివలనగాని ప్రస క్తిందియుండును. శ్లోకముందలి ప్రథమ చరణ మీ క్రింది విధముగా నుండదగును.

పుత్రం కాటయవేముక్తివలేః
పాత్రంప కాటప్రభోః'

శ్రీ శాస్త్రిగారి మతమున కాటయవేమునకు కాటప్రభుడు పుట్టినేలేడు! అట్లవుటచే వాతడొక పాత్రావ్యాధిపతికి యల్లుడగుట, యొక కూతును గనుట వట్టి మిథ్య! 'గణం మిథ్య, పలాయనం మిథ్య'వతుగా భాసించిన శ్రీ శాస్త్రిగారి నిమ్మకము కాటప్రభుని కుమార్తె 'హరిహరాంబ' యల్లయవేమ భూపతిని పరిణయమాయెనని చెప్పు శ్లోకములో తప్పు పట్టువరకు నడిపించినది! అ వివాహ విష యమై వారు యదార్థమని విశ్వసించరు! కావున వారి యూహించు తగినటుల కాసన మూలపాఠములనే మార్చి సవరణచేసి పత్యమును తారుమారు చేయు పాపమును తపనాదమెవర్యుకెక్కినా! శ్రీ శాస్త్రిగారు వహించినారు!

కాటయవేమునకుఁ గాటప్రభువన్న తనయు డొకడుండెనని చెప్పినవారు శ్రీ చిలుకూరి వీరభద్ర రావు వంటులుగారును శ్రీ చాగంటి శేషయ్యగారు మాత్రమే! శ్రీ వీరభద్రరావుగారు కాటయవేమునకుఁ గాటప్రభువన్న కొమరు డుండెనని విశ్వసించుచువే యాతని యర్థాంగి విషయనిర్ణయములో మాత్రము పిరబడినారు. శ్రీ చాగంటి శేషయ్యగారి విషయమై అదినుండియు క్రమమార్గమునే అవలంబించి, కాసన మూలపాఠములకు శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు వహించిన సవరణలను ప్రతిఘటించుచువేయున్నారు. కాస నాంతర సహాయమున కాటప్రభుని యునికినిగూడ వారు నిర్ణీతంప దొరకని కృతకృత్యులైనారు.

దక్షిణ హిందూదేశ కాసనసంపుటము నె 5 రు లో (A. R. No. 453 of 1893) తూర్పు గోదా వరి జిల్లా కాకినాడ తాలూకా సర్పవర గ్రామముతో వేలచేసియున్న శ్రీ భావనారాయణస్వామివారి దేవాలయ ముఖద్వారముకడ నీ క్రింది కాసనమున్నట్లు ప్రకటించ బడినది. ఇందుకొంతభాగము దేవాలయ కుడ్యములో వూడ్చి కట్టబడినట్లు "Part of the inscription is built in" అని కాసన సంపుట ప్రచురణాధికారులు

వెల్గించినారు. మిగిలిన శాసనభాగ మీ క్రింది విధముగా ముద్దది.

1. ... వ్యకాట్రనువమానుః! వీరా
2. ... రాజయతి వేమభూపాః॥
3. ... 1336 గువేంటి జయ సంవత్సర
4. ... వేమారెడ్డింగారి నిజ (భిత్తు)
5. ... రు తనకు స్వామియైన కాటమ
6. ... (మరెడ్డి (వే) మారెడ్డింగారి కుమార
7. ... కాటమరెడ్డి వేమారెడ్డింగారి...
(అసంపూర్తి)

ఈ శాసనమును అజ్ఞాతముగా మిగిలిపోయిన భాగమును శా॥ ౩॥ 1332 నాటి కాటయవేముని లహోజల శాసన సాహాయ్యమునను, శక 1336 నాటి కడియం మూచినేసింగారి శాసన సాహాయ్యమునను శ్రీ శేషయ్యగారిట్లు పూరించినారు.

1. (సప్తా కాటయ శారేః)
ప్రాతో మారవ్య కాట్రనువ మూనుః వీరా
2. (స్తుతీశ్వరశేః జామా)
రా జయతి వేమభూపాః॥
3. (వృష్టి శకవయషంబులు)
1336 గు వేంటి జయసంవత్సర
4. (కార్తిక శు 15 భామవారం)
వేమారెడ్డింగారి నిజ(భిత్తు)
5. (డైన మూచినేసింగ)
రు తనకు స్వామియైన కాటమ
6. (రెడ్డింగారి వే)
మ రెడ్డి (వే)మారెడ్డింగారి కుమార
7. (రుండయిన)
కాటమరెడ్డి వేమారెడ్డింగారి....(అసంపూర్తి)

శ్రీ శేషయ్యగారి పూరణతో సమగ్రమైన విలిచిన శాసనపాతముమట్టి కాటయవేమునకు 'కాటమరెడ్డి యను' కుమారుడున్నట్లు పుష్కమగుచున్నది. అందుచే శ్రీ శాస్త్రిగారే ప్రతిపదికపై లెక్కాడ వేమారెడ్డి కోరుమిల్లి శాసనమును సవరింప దుర్మించిరో ఆ ప్రతిపదిక నిరాధారమైనట్లు తేలుచున్నది. కావున కాటయవేమునకు 'కాటప్రభు'వను

కుమారుడున్నట్లు నిర్ణయముగా నిర్ణయింపనగుచున్నది. శ్రీ శేషయ్యగారి శాసన పూరణము దోషభూయిష్టమనుటకుగాని, రోపభూయిష్టమనుటకుగాని యెట్టి ఆధారములన్న కనబడవు. 4 ఏ శాసన సాహాయ్యమున శ్రీ శేషయ్యగారి అసంపూర్ణ భాగమును పూరింపవచ్చుమిందిరో ఆ శాసనములకును పై నుదహరించిన సర్వవరపు శాసనమునకును బోలికలుండుటయేగాక, అందరి శ్లోకములే యందుగూడ నుదహరింపబడుట గమనార్హము. కడియం మూచినేసింగారి శాసనమును ప్రపక్త శాసనముగు సర్వవరశాసనమునాకే దినమున నీయబడిన వాటచే శ్రీ శేషయ్యగారు పూరించిన మాటలు సరియైనవనియే తప్పక నిర్ణయింపవలసి యున్నది. ఇపు డుపలభ్యమైన పివవర్ణ తామ్రశాసనముకూడ కాటయవేమునకు కాటయ ప్రభువను కొమరుడొకడుండెనని పుష్కీకరించుచున్నదిగదా!

శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారి సవరణ యింకోక విధముగాకూడ అనుచితమని తేలుచున్నది. ఈ అనుచి

4. 'సగమునకుపైన సోయిన శాసనమును ఇట్టి శేషయ్యగారు గావించిన నిర్ణయము అంగీకరించుట సమంజసమని తోచుట లేదు. ఆ రెండు అసంపూర్తి శాసనములను శ్రీ శేషయ్యగారి సవరణలను చూచినాను. వా ఉద్దేశ్యమున ఆ రెండు శాసనములు కాటయవేమునివేగాని, ఆతని పుత్రునివి కావు. ఆ మొదటి శ్లోకము 'సప్తా కాటయశారే' అనునది శేషలము కాటయవేముని శాసనములందే కాన్పించును. మరియు కాటయవేమారెడ్డి కొడుకుని దెల్పుననుకొన్నను అతడు వేమారెడ్డి కావలెను కాని శ్రీ శేషయ్యగారు తలంచునట్లు కాటయరెడ్డివాడు' అని శ్రీ హర్షవర్ధనిశిర్మగా రీనిర్ణయమునకు తన్ను పూర్తి వ్యతిరేకతను వెలిబుచ్చియున్నారు. ఇందులకు కారణము కాటయవేమునకు కాటయ ప్రభువను కొమరుడు లేడను వారి గట్టి నమ్మకమేగాని అన్యము గాదు. ఆ కారణము వలననే వారు శ్రీ ప్రభాకర శాస్త్రిగారి పక్షమునపించి, శ్లోక సవరణను సమర్థింప దొరకొన్నారు.

తత్వ నివారణ శ్రీ సాంబశివరామమూర్తిగారిట్లు చేసి యున్నారు.

‘అనితల్లి కలవచేరు శాసనములో—అనితల్లి పతిదైవా ఘనపదవీభూతిభావుకా భువమపతి—యని యుండింటి రాజ్యాధికారిణి అనితల్లి, కావగారైన (వేమారెడ్డి) ముఖ్యమంత్రియనియు తేలుచున్నది గదా? దానికితోడు ‘కాటయవేముని తిరువారి నాతిని పుత్రసంతానము నిలచియుండని కారణముననే, ఆతిని పుత్రకయైన అనితల్లికి అల్లాడరాజ్య సంక్రమము గావించెననిమాత్రము కలువచేరు శాసనకో కమునుబట్టి తెలియుచున్నది.’ అని కవిత సమీక్ష 103, 104 పేజీలలోనే యుడపాఠించియున్నారు. అనగా కాటయ వేముని తిరువారి అతని పుత్రసంతానములేదనియు, అనితల్లి మాత్రమునిల్చి రాజ్యాధికారిణి యయ్యె ననియు ధ్రువముగుచున్నది. అట్లుగా కనిజముగా హరి హరాంబ కాటయవేముని కూతురే అయినచో నామె పెద్దవాడైన వేమునికే గదా యాయబడినది. అనితల్లి భర్త పీఠభద్రుడు వేమునికంటె చిన్నవాడేగదా? అప్ప చెల్లెండ నిరువురను (సానత్తి పోదరులు) అన్న దమ్ముల కిర్వురకును వివాహము చేయునపుడు పెద్ద వానికి పెద్దకొమార్తెను, చిన్నవానికి చిన్నకూతురును వివాహము జరిగియుండవలెను. అట్టితఱి పెద్దవాడైన వేమునిభార్య హరిహరాంబ పెద్దకూతురు గావలెను. అప్పుడు కాటయవేముని తిరువారి ఆ రాజ్యము పెద్ద కూతురైన హరిహరాంబకు సంక్రమించవలెను. అట్లుగాక చిన్నవాని భార్యయైన అనితల్లికి సంక్రమించుటచే నిజముగా అనితల్లి మాత్రము రాజ్యాధిపతీయైన కాటయవేముని కూతురని నిర్ణయించిరి. అనితల్లి కంటె హరిహరాంబ పెద్దదిగుటచే పెద్దవాడైన వేముని కీయబడెను. అమె తిండియైన కాటయ దేశవేలిన ప్రభువుకాకపోవుటచే నీ రాజ్యమూమెకు సంక్రమింపక చిన్నదైనను కాటయవేము స్వపాలుని కూతురుగుటచే నామెకే సంక్రమించెనని ధ్రువముగు చున్నది. ఎన్నివిధముల యోజించినను హరిహరాంబ కాటయవేముని పౌత్రికాని పుత్రి కానేరదు’ అని రాజ్య సంక్రమణ సూత్రాధారముగా కూడ నీ విషయమును పరిష్కరించియున్నారు.

శ్రీ సాంబశివరామమూర్తిగారి హేతువాదిమొక విధముగా సమంజసముగా కాన్పించుచున్నది. కాని—శ్రీ

మూర్తిగారు కోరుచిరి శాసనములోని ‘తన్వామ్నా విదితాప్రాయాం హరిహరాంబాం చారుమగ్రహాయ త్వాణే’ వేమమహీశమల్లవ్యపతిస్సామ్రాజ్యలక్ష్మిక్తి సమం’ అన్న శ్లోకార్థమును విష్కరించి, వాదన సాగించి నారని చెప్పబడిన చచ్చినందులకు విధాించుచున్నాను. వారి వాదనలో సామ్రాజ్యలక్ష్మి అనితల్లికి సంక్రమించినందునలన యామె కాటయవేమునికి కూతురై యుండియుండవలెననియు హరిహరాంబ కాటయవేముని పెద్ద కూతురై యున్నను (వాదనకొరకు అంగీకరించి నను) రాజ్యాధికారిణికాని కారణమున యామె కాటయ వేముని కూతురై యుండియుండదను అభిప్రాయము చేతనే యామె కాటయవేముని పౌత్రియై యుండ వలెనన్న అభిప్రాయము శ్రీ మూర్తిగారు పడిరని తేలుచున్నది.⁵

శ్రీ మూర్తిగారి అభిప్రాయమునకు ఖండన ముగానున్న శ్రీ శర్మగారి అభిప్రాయములను విమర్శించి, నిర్ణయము చేయవలసియున్నది. అట్లయినచో శ్రీ మూర్తిగారి వాదన నిలువదు. కావున శ్రీ శర్మగారి వాదనకు సమాధానమియ్య ప్రయత్నింతును.

కాటయవేముని కుమారుడు కొమరగిరి యనంతరము రాజమహేంద్రవర రాజ్యముపై అనితల్లికే హక్కుగలదనియు, అందులకు కారణము ఆ రాజ్యము అనితల్లి మారామహర్షిత్తిమై యుండుటయే యనియు, న్యాయముగా అనితల్లికి సంక్రమింప వలసిన రాజ్యమును అల్లాడభూపతి దురితరహిత

5. ఈ యూహసేతకు శ్రీ హర్షవర్ధనశర్మగారి ప్రతివాద మిక్రింది విధముగా నున్నది.

‘ఈ శాసనములోని ‘అల్లనృపతిః వేమం హరి హరాంబాం సామ్రాజ్య లక్ష్మిసమం అగ్రహాయత్’ అను అన్వయము కడు ముఖ్యమైనది. సామ్రాజ్య లక్ష్మితో హరిహరాంబను గ్రహింపజేసెను. అట్లే ‘అన్నిరల్యాం నృపతి’ అనునది ముఖ్యమని నా యూహ. అని వారిరువురు కాటయవేముని పుత్రికలు కానివాడు అనంభము. కాటయవేముని కొడుకు కూతురైన పక్షమున ఆ విశేషణ మవసరము’ అని హరిహరాంబ కాటయవేముని పౌత్రికాదు, పుత్రి యనియే శర్మగారు మడుపుచున్నారు.

చిత్తుడై అనితల్లికి సంక్రమింపజేసెననియు నింత వరకు ప్రామాణిక చరిత్రకారులందఱును ముక్తకంఠముగ చాటియున్నారు. అట్టి సందర్భములో 'సామ్రాజ్యలక్ష్మితో' కూడుకొన్నది 'అనితల్లి' గాని 'హరిహరాంబ' కాదు గదా! హరిహరాంబ కాటయ వేముని కూతురైనను (వాదనకొరకంగీకరించినను) రాజమహేంద్రవర రాజ్యమున కుత్తరాధికారిణి యగుట లేదు. ఆ రాజ్యమామెకు మాతామహర్షిత్వముగాదు. కావున హరిహరాంబ "సామ్రాజ్యలక్ష్మితో" కూడుకొనుట సాసగవి విషయుము. కాని శ్రీ శర్మగారవినట్లు 'హరిహరాంబాం సామ్రాజ్యలక్ష్మి' నమం అగ్రాహయత్' యనుదానికి అన్వయము కుదర వలెనన్న అమెకుకూడ రాజమహేంద్రవర రాజ్యముపై 'అనితల్లికి' యెట్టి హక్కుగలదో యట్టి హక్కు కలిగియుండవలెను. అట్లుగా విచరించవలసి యున్నది.

కాటయవేముడు మరణించునప్పటి కతని మిగిలిన పుత్రుడు కొమరగిరి. కాటవభుడు తండ్రి జీవితకాలములోనే మరణించియున్నాడు. (శ్రీ కాన్తి గారు అసలు కాటయ జన్మించియే యుండలేదని వాదించియున్నారు.) కావున రాజమహేంద్రవర రాజ్యమునకు కాటయవేముని యనంతరము కొమరగిరి ఉత్తరాధికారియగుట సహజము. కాటవభువే బ్రతికియున్నచో నాతడే రాజ్యము నాక్రమించి రాజ్య పాలనాధికారము వహించియుండెడువాడు. ఆ పరిస్థితులలో కాటవభువు అనంతరము కుమారగిరి రాజ్యమునకువచ్చి యుండివలసియుండును. అట్లుగాక—కాటవభువు తండ్రికంటె ముందుగా దివంగతుడైనందున కాటయవేముని తరువాత కొమరగిరి రాజగుట తటస్థించినది. కొమరగిరికి సంతానము లేకపోవుటచే వాతని సోదరుడు కాటవభువు పుత్రిక (కొమరగిరి వంశమునకే రాజ్యము చెందవలెనుగాన యీ వంశములో నిలిచియున్న కాటవభువుపుత్రిక) హరిహరాంబ రాజమహేంద్రవరరాజ్య సింహాసనము నధిష్ఠింప నర్హురాలైనది. కాని రాజమహేంద్రవరరాజ్యము 'అనితల్లి' మాతామహర్షిత్వము అయినందునను, కొమరగిరికి సంతానము లేనందునను, తల్లిదండ్రులబట్టి చూచిన 'అనితల్లి'ని రాజమహేంద్రవర సింహాసన

మునకు సన్నిహితవారసురాలుగా గణులించవలసిన పరిస్థితి యేర్పడినది. వ్యాధులు తండ్రి తరువాతి పుత్రికకు రావలసిన యక్కర 'హరిహరాంబ'యందు ప్రబద్ధమై యుండ మాతామహర్షిత్వముగా 'అనితల్లి'కి రాజ్యముపై హక్కు యేర్పడినది. అందుచేతనే 'హరిహరాంబ' సామ్రాజ్యలక్ష్మితో కూడుకొనినదైనది. ఈ వివాదము విస్తృతము కానిచ్చి నచో సామ్రాజ్య స్థితికి భంగము వాటిల్లునని గ్రహించిన అల్లాడభూపతి వయోభేదమున ననుసరించి 'అనితల్లి'ని వీరభద్రునకు 'హరిహరాంబ'ను వేమభూపాలునకు ధర్మపత్నులుగా స్వీకరింపజేసి ఇరువురకును రాజమహేంద్రవర రాజ్యముపై గల హక్కులకు సంఘర్షణ (Conflict) కలుగకుండ వారిని, రాజ్యసుస్థిరతను తన రాజకీయచితురతతో, దూరదృష్టితో, పరిష్కానముతో నిబ్బరించినాడు. ఈ వమన్వయమార్గ మవలంబించుటలో నిరువురకును సింహాసనముపై గల హక్కులు త్రోసిపుచ్చబడలేదు! అట్లు కాదేని—'హరిహరాంబ'యే విజయనగరరాజుల దాసీత్రి, కాటయవేముని దుహితయు నైనవాడు 'అనితల్లి'తోకాటు సమానహక్కుగలదిగా వగుచున్నది. ఆ పరిస్థితిలో మాతామహర్షిత్వ ప్రసక్తికంత బలముండక, ఇలమున్న వానిదే రాజ్యము అను పరిస్థితి కలిగియుండెడిది. మహావంశవంతులగు విజయనగర ప్రభువులు తమ సోత్రి 'హరిహరాంబ' వక్షముబూని 'అనితల్లి' వక్షముముక్రిందుజేసియుండియుండెడువారు! కుమారగిరిసోదరియైనంతమాత్రమున 'అనితల్లి' వేరు ప్రత్యేకమైన హక్కుగాని, అధికారముగాని సంక్రమించి యుండదుగదా! పైగా కుమారగిరికి సంతానములేని కారణమున వాతని సోదరుని సంతానమే యాతని సంతానమునకింద పరిగణించబడి, వారికి రాజ్యాధికారము చేపడవలెనుగాన కొమరగిరి సోదరుడు కాటవభువుతనయ 'హరిహరాంబ'కే రాజ్యాధికారము సంక్రమించవలెనుగదా! కావున హరిహరాంబకు రాజమహేంద్రవరరాజ్యముపై గల హక్కును నేను పై పేర్కొన్న చందమున సంక్రమించుటచే, అల్లాడరెడ్డి యొనర్చిన వైవాహిక విధు లుభయతారకములుగా నుండి, కుటుంబ కలహమును వారిని, సంఘర్షణ నువశమింప నమర్తములై యున్నందుననే యట్టి అధికార నిరూపణ యత్నములో విజయనగర ప్రభువులు

నిమగ్నులు కాలేదు! 'అనితల్లి' కలువచేరు శాసనములో రాజమహేంద్రవరరాజ్యము కాటయవేముని కుమారుడు కొమరగిరి మరణానంతరము కొంతకాలము రాజకీయ కల్లోలమునకగ్గిమై, స్వావిద్రోహపరిణామాలగు కున్యవతివర్గదౌష్ట్యములజిక్కి అటమటించినట్లు సూచించబడుట యీ వివాదకు సంబంధించినదై కూడ నుండనేవు!

ఈ విధముగా శ్రీ శర్మగారి అభిప్రాయము గుణముగా 'పారిహరాంబ'కు సామ్రాజ్యలక్ష్మి చొప్పుదిన విధానము వివరించబడినది. గాన శాసనశ్లోకములలో నుదహరించబడిన 'సామ్రాజ్యలక్ష్మిసమం' యను విశేషణము 'పారిహరాంబ' కాటవభువు కుమార్తెయైనవాడే యర్థవంతమై, అన్యయసాధ్యమగుచుండుటచే 'పారిహరాంబ' కాటయవేముని కుమార్తెయైన వాడేగాని యీ విశేషణము సార్థకమగుట సంభవించదనియు, లేనిచో కాదనియు వెప్పు శ్రీ శర్మగారి వాదము నిర్వీర్యమగుచున్నది. అందుచే 'పారిహరాంబ'

కాటయవేమునిపౌత్రి, కాటయపుత్రి, పారిహరరాయలదౌహిత్రీయను యర్థము నిచ్చు మూలశ్లోకమే సరియైనదనియు, వాని కొనరించబడిన సవరణలనవసరములు, అనంగతములునని యెంచుకోవలసి యుండును. ఆ విధిని కాటయ వేమునకు కాటవభువను కొనురు దొక దుండియుండెనుట నిశ్చితార్థము: ఈ యదార్థము నొప్పుకొన నిచ్చగించని శ్రీ శాస్త్రి ప్రభృతులు శాసనపాఠములో తప్పులున్నవని వారి యూహలకు సరిపడు తెలింగున శ్లోకపాఠముల నవరించి, అయోమయస్థితిని కల్పించినారు!

కోరుమిల్లి, వేమనశాసనములలో నుద్ఘాటించిన విధముగా 'పారిహరాంబ' కాటయవేముని పౌత్రి, కాటవభునిపుత్రి, పారిహరరాయలదౌహిత్రీయన్న సత్యమును నిర్ద్వంద్వముగా యేకవాక్యతగా రుజువుచేసిన 'పిన్నపల్ల తామశాసన' మీ దృష్టిలో యెంతయో ప్రయోజనకారియు ప్రధానము నవి చెప్పుటకు వెనుదీయ నవసరమలేదు.

ఇంటికొసం

శ్రీ బలివాడ కాంతారావు

విశ్వనాథం అద్దె యిళ్లల్లోనే పెరిగాడు. ఉద్యోగంలో చేరాక అద్దెయిళ్లల్లోనే జీవితం గడిపాడు. పెర్లిడు కొచ్చిన పెద్ద కూతురితోపాటు లేకలేక నయగురు ఆడపిల్లలతరువాత కలిగిన కొడుకూ అద్దె యిళ్లల్లోనే పుట్టారు. బహుశః ఎప్పుడో ఒకనాడు జీవిత వాటకంలో చివరి రంగున్న అద్దెయింటోనే ఆడతా ననుకున్నాడు.

అలా అనుకునే సమయంలో ఒక మిత్రుడు తారనవడి . . .

‘అద్దె యిళ్లల్లో అవమానపడే ఖర్మ నీకేం వచ్చింది?’

‘నా బతుక్కి సొంత యిల్లోకటా?’

‘నువ్వు వెయ్యి చాచకండానే యిలాంటివి నాలు గిళ్లు కట్టుగలిగే సీటులో వున్నావ్—ఊరి అను ఎవడో ఒకడు కట్టింది మరి నీకు అప్పజెబుతాడు.’

విశ్వనాథం ముఖం కోవంలో నిండిపోతుంటే—

‘నిన్ను అంబాలు తీసుకోమని వే నవలేదు. నీలాంటి ఆనెమ్మ ఉద్యోగికి తప్పకండా ఒక యిల్లు యిస్తారు. అప్పకేషను పెట్టు...నీ జీతం సంవత్సరానికి అరువేలు దాటిందికదా?’

‘మొన్ననే—’

‘అయితే టౌన్ ప్లానింగ్ ట్రస్ట్ వాళ్లు యిళ్లు కట్టింది మరి యిస్తున్నారు. ముందు వెయ్యి రూపాయలు అప్పకేషనుతో కట్టాలి. ఇల్లు నీకిస్తామని కబురొచ్చాక మరో నాలుగువేలు కట్టు. ప్రతి నెలా నువ్వువే యింటిఆవై దానికి కడతే—యిరవై సంవత్సరాల యిల్లు నీవైపోతుంది.’

‘ఇప్పు డైరువేలు యెక్కడ తేను?’

‘ఈ మధ్యనే కూతురి పెర్లి చేయాలని అప్పు ప్రొవిడెంట్—ఫండ్ నుంచి తీసావ్ కదా! సంబంధ లొచ్చాయా?’

‘వాచ్చాయి బాబూ వచ్చాయి...అంత యిచ్చుకో తేసంటే మాటాడకుండా పోయారు.’

‘వాళ్లు అడిగిన దేమిటి?’

‘అన్నీ హిరణ్యక్ష వరాలు...ఒక స్కూటరు.... ఇంకోకడికి రేడియోగ్రాం కూడా కావాలి. పిల్లకి బాంబోడుగు యిరవై తులాయి—ఇదు వేల కట్టం— నాలుకకు మెదడుకు సంబంధం లేని మనుషులు. నా కొడుకు పెర్లికి ఒక పైసాగూడా పుచ్చుకోసంటే పుచ్చుకోను.’

‘పెర్లి రెండేళ్లు ఆగసీ. పిల్ల యెలాను చదువు కుంటోంది కదా? ఒక యిల్లుముక్క చేసుకో— ఇంతకంటే మనలాంటి వాళ్లకు అదును దొరకదు.’

‘అలాగే రేపు చెప్పాను.’

ఈ ఆలోచనలో అతని కళ్ల యెదుటయిన్నాల్లా తను అద్దె యిళ్లల్లో గడిపిన యమయాతన అంతా ప్రత్యక్షమైంది.

ఒక పెద్ద రోగిలో ఐదు కుటుంబాలు. ఒక నీకూ లేదు. నిప్పు లేదు. ఐదు సంవత్సరాలైనా వెల్ల వేసిన పాసిన పోలేదు. ఎంక్రిక్టీ దీపా లున్నాయంటే కామన్ మీటర్. ప్రతి వెలా కరెంట్ డబ్బు కోసం కొట్టాంటే. ఇంకో యింకో యింటోకి కదం గావే ఆ ఇంటో యింటివారొక వాటాలో వున్నారు. గోడకు ఒక మేకు కొట్టినా, దీపాలు లొమ్మిదిదాటి

వెలిగించివా, వేసవిలో టేబిల్ ఫేన్ తిరిగినా తగువు లొచ్చేవి. ఇంటికి చుట్టాలొచ్చి దొడ్డివాడినా గందర గోళమే. ఇంత అద్దెయిచ్చి యీసడింపుమాటలు పడలేక యింకో యింటికి వెడితే వాళ్లు యింట్లో యేదో బంగారం పోతే తన పిల్లలమీద అనుమానపడి, పిల్ల మీద కుక్కమీద వేసి నోరు జారేసు కొనేవారు. అద్దె యిచ్చుకొని అవమానాలు పడలేక, మిగతా భర్తలు తగ్గించుకుని తన ఒక కుటుంబం వుండటానికి, కాస్త హెచ్చు అద్దె యిచ్చి ఒక యిల్లు తీసుకున్నాడు. ముందుకు సర్దాగా పూంమొక్కలు నాటాడు. పెరట పాదులు తగిలించాడు. పాదులు యిల్లెక్కాయ్. చిందంత అనవకాయలు, అరిగజం పొడవు బీరకాయలు తెగ కాపాయ్. ఇల్లెక్కి కాయలు తెంపి పెంకులు విరిచా రని యింటాయన యిల్లు ఖాళీ చేసేమన్నాడు. విరిగి నవి కొద్ది పెంకులే. అను తినకండా తెలిసిన వారి కందరకూ పండిన కాయగూరలు పంచాడు. ప్రతి ఫలం—యిల్లు ఖాళీ చెయ్యాలి. వెతుకుతున్నాడుగానీ యింకే యిల్లా కుదరలేదు.

ఇలాంటి పరిస్థితులలో కూతురు పెళ్లికన్నా యిల్లే ప్రఖ్యాతిని తోచింది. వెయ్యి రూపాయలు అప్పకేషన్తో చెల్లించాడు.

ఇల్లు తమారయ్యేసరికి ఇంకో అరేళ్లయివా పడుతుంది. ఈ లోగా యీ యింట్లోనే వుండటానికి ప్రయత్నించినా యింటి యజమాని కాదన్నాడు. ఏదో ఒక మిషన్ పెట్టి యింటి యజమాని యిల్లు ఖాళీ చెయ్యించడానికి నెట్టుకున్నట్లుంది. అతనితో 'పేపీకి దిగకుండా యెలాగో యింకో యింటికి బస మార్చాడు. తను ఖాళీచేసిన యింటిమీద మరో పారిక వేసి అద్దెకు యిచ్చాడు యింటి యజమాని.

మిత్రుడు యెప్పటికప్పుడు యింటి గురించి సమాచారం అందిస్తూనే వున్నాడు. అప్పకేషను పెట్టిన తొలిరోజుల్లో బొమ్మతో అందంగా వేసిన యిల్లు తనకు అందిచ్చినట్టే అనిపించింది. రాను రాను మాటలు అంత ఆకాశనకంగా లేవు.

'వాళ్లు కడుతున్నవి ముప్పై ఫయ్యేడు యిళ్లు! పచ్చిన అప్పకేషను నూటయారై వాలుగట...అందులో మంత్రుల చుట్టాలు, అందులో పనిచేసే పుద్యోగుల స్నేహితులు, బ్రన్స్ మెంబర్స్ అప్పకెంట్లయ్యా...

ఈ రోజుల్లో పుద్యోగుల యిన్ ఫ్లూయన్స్ లాభం లేదు—కలెక్టరు చెప్పినా లాభంలేదు. పారికటికల్ యిన్ ఫ్లూయన్స్ వుండాలి...రికమెండేషన్లు లేకుండా ఒక బంట్ తుకు బదిలీ కాదు. మన బ్రతుకంతా యిన్ ఫ్లూయన్స్ తో వుంది—అలా మడి గట్టుకుని కూర్చోకు. అవకలివాళ్లు అనెప్పుగా పెలెక్షన్ చేస్తే నువ్వు పారికటికల్ యిన్ ఫ్లూయన్స్ చేస్తే తప్పదు. అందరూ యిన్ ఫ్లూయన్స్ చేసేటప్పుడు నువ్వు చేస్తే తప్పేంవుంది? ఈ అవకాశం జారవిడిచావో జీవిత కాలం అద్దెయిళ్లలో బాధపడతావు...నీ యిల్లు చూసి నీ కూతుళ్లకి సంబంధం లొస్తాయ్...నా మాట నేను...నువ్వేవా కాస్త చెప్పు తల్లి నీ మొగు డిలో.. 'అనెస్టీ' అంటూ కూర్చుంటే యెలా? మనమేం పూరకనే యిల్లు యిచ్చేమనలేదుకదా? మనకు అవ్యాయం జరక్కండా ఒకమాట వాళ్లు చెపులో వెయ్యిస్తున్నాం—అంతే!

మిత్రుడు గంటపేపు గడగడా—యిలా వివిధ భంగిమలతో యిచ్చిన ! ఉపవ్యాసం మౌనంలో విశ్వనాథం విన్నాడు.

'సరా....'

'నువ్వు పూ...అన్నావంటే...మరెవరూ కాదు. నీ దగ్గరకు తరచు వస్తూంటాడే...అ నల్లటి యెండా సిడర్ కారులో...కంబ్రాక్టరు...ఒక్కమాట అన్నా డంటే వెంటనే ఆ యమ్. యల్. ఏ. దగ్గరకు పరుగెత్తుతాడు. ఆ యమ్. యల్. ఏ. మంత్రినల్లా నికి కుడిభుజంలాంటివాడు ఒక్కమాట బౌన్స్ ప్లానింగ్ అధికారి చెవిలో వేసాడంటే నువ్వు యింట్లో దిగ దానికి ముహూర్తం పెట్టుకోవచ్చు.'

'పరే...వెళ్లు..'

'చెప్పడం వాదిది. చెప్పాను...ఇక నీ యిష్టం. ఆలస్యం అయితే రికమెండేషన్స్ లిస్టులో నువ్వు క్రింద వుంటావో...నివమ్మా...ఏంచేసినా వేగం చెయ్యాలి. ఆలస్య మయితే కార్యాలు బెడిసిపోతాయ్...నువ్వు కాస్త వచ్చుచెప్పు. ఇందులో అవ్యాయం ఏమీలేదు.'

'ఇంతచెప్పేస మిత్రుడు మెల్లగా కదలిపోయాడు. ప్రక్కగదిలో పిల్లలు చదువుకుంటున్నారు. ఈగదిలో యిద్దరూ మౌనంగా కూర్చున్నారు. కాస్సేపయ్యాక భార్య మెల్లగా 'ఏమి ఆలోచించారండి'. విశ్వనాథం

నెమ్మదిగా నానంగతి ఏకు తెలియ అన్నట్లు ఒకసారి ఆమెవేపుచూసి మానంలో పడ్డాడు.

విజయ. అతని నంగతి ఆమెకే కాగా తెలుసు. విశ్వవాదంత్రం ఆస్తిపాస్తులు గడించకపోయినా వున్న వాక కొడుకును తను నడవిన నీతి కాట గుండా నడిపించే అదర్శమూర్తి అయ్యాడు. ఎలాగ గడించి తిన్నా యివేళ తిన్నతొండి అరిగిపోయి తెల్లవారిలే కడుపు పరగడుపే అవుతుంది. పరగడుపుతో వున్నప్పుడు రాత్రి తిన్నతొండి జ్వప్తికి వచ్చి గర్భవదీలే అదేత్వప్తియిస్తుంది. ఆ త్వప్తితో యిన్నాకు బతికిన విశ్వనాథానికి యివేళ స్నేహితునిమాటలు వెగటుగా తోచినయ.

“ఇరవైయేళ్లు కష్టపడ్డారు—ఇప్పుడై నాకాస్తి నిబ్బరంగా యిల్లు చేరి సుఖపడండి” అంది భార్య.

విశ్వనాథం కుర్చీమీదనించి లేచి యిటూ అటూ గదిలోనే తిరుగుతున్నాడు.

ఒకాయనికి ఒకసారి పువకారం చేసాడు. డబ్బు తీసుకోకుండా అని ఒక దంఠింతోచేసిన బుద్ధవిగ్రహం తెచ్చియిచ్చాడు. వద్దన్నా వదలిపోయాడు. రెండురోజుల పాటు అంత చల్ల వివిగ్రహం యింట్లో వున్నా అతనికి నిద్దరపట్టలేదు. మూడోరోజు తెల్లారేసరికి దాన్ని విరిచేటోలే భార్య అంది. “మీ కళ్ళులేకపోతే యెవరి కైవా దానం చెయ్యకూడద?” ఆ ప్రశ్నతో తన చేతి డబ్బు ఇర్కుపెట్టి యిచ్చినవాడికే మళ్ళీ రిజిస్టర్డు పార్శీలే ద్వారా పంపేసాడు. నూ లోటరోపందాయని ఒకాయన అరడణసు కొబ్బరికాయలు తెచ్చియిచ్చాడు. వద్దన్నా వదలివెళ్ళాడు. వాళ్ళ సంతవరకు సాగవంపి తలుపువేసి ఆగాడు. వచ్చిన యిద్దరూ అనుకుంటు న్నారు. ‘బజారులో వాడిదగ్గరే మరో అరడణసుకొని గుమాస్తా యింటికి తీసుకువెడదారా...’

ఈ మాటలు విన్నవెంటనే వాళ్ళను తలుపుతీసి పిల్చాడు. ఆ కొబ్బరికాయలు వాళ్ళకిచ్చి పంపించాడు. తన పేరుచెప్పి డబ్బుతీసుకుని, పుర్యోగాలిస్తామని తన యింటికి వచ్చినవ్యక్తే చెయ్యగానే విశ్వనాథానికి మనుషుల మాటలమీద నమ్మకంపోయింది. ఆవేళనించే యాచిష యాల్లో చాలాజాగ్రత్త పడసాగాడు. తన మటుక్కు తను పూచీపేసేలేకుండా నిజాయితీగా బ్రతుకుదామంటే వీ లేకుండావుంది.

అలా అటూ అయిటూ తిరుగుతున్నప్పుడు భార్య మళ్ళీ అంది.

‘అలా నన్నది నిజమే. మనం పూరకనే యిల్లు యిమ్మని అనలేదుగా—మనకే అవ్యాయం జరక్కండా ఒకమాట వేస్తున్నాం—అంతే.’

ఎరిగించి పెళ్ళాంవేపు ఒకసారిచూసాడు.

‘ఏంత ప్రయాసవదీలే యీ యిల్లు అద్దెకు దొరికింది! ఈ రెండుగదులకీ మీ జీవితంలో బద్ద వంతు పోస్తున్నాం. వాళ్ళకీ మనకీ ఒకేదొడ్డి. ఒకే గుమ్మం. ఈ యింట్లో కాలపెట్టిన దగ్గరినుంచి నాకు భయంగానేవుంది. ఇంటియజమాని క్షయరోగంతో బాధపడుతూ...ఆ దొడ్డే వాడుతున్నాడు. పిల్లలున్నా రన్న జాగ్రత్త అయినా లేకుండా యెక్కడికక్కడే దగ్గుతూ పూసేస్తున్నాడు. ఫినాయిలు మన యింటి దగ్గర ఆతని వుమ్ములమీదవేస్తే అవిడిగారికి కోపం వచ్చింది. ఒకరోజు మాటాడితే రెండోరోజు మాటా డరు. మనం యిల్లు ఖాళీచేస్తే మరో యిరవై అద్దె పెంచుతారట...పిల్లడు విన్నటినించి దగ్గుతూంటే నాఒళ్లు చచ్చిపోతోంది...ఇంట్లో ఒకరికిచ్చినట్లు కాదు. ఆ ముసలాడి అజాగ్రత్తకి మనమంతా బలౌతాం; కాదనకండి.’

‘ఇంకో యింటికి పోవచ్చుగా—’

‘రానురాను రక్తం పల్లబడుతోందండీ..అనవస రంగా యీ యింటివాళ్ళ మూతివిరుపులూ మద్ద ముఖాలూ నేను చూడలేనండీ. దీరంతా తిరిగిన కుక్క ఒకిమూలకు చేరుకుంటుంది.. రోజంతా యెగిరినవక్కి ఒకగూటికి సాయంత్రం అయేసరికి ఆశతో చేరుకుంటుంది.. మనకో.. యెల్లప్పుడూ యీబాధ తప్పటంలేదు.. మీకు పుణ్యం వుంటుంది. అందరి బాధలువిని సహాయం చేస్తున్నారు ... మీ భార్య— పిల్లలగోడు కూడా కాస్త వివండి. నా ఒక్కగాని ఒక్క కొడుకునైనా కాస్త మంచి వాతావరణంలో పెరగ వివ్వండి.’

ఆ రాత్రంతా విశ్వనాథం ఆలోచిస్తూనేవున్నాడు. నిజానికి తన నిజాయితీ భార్య—పిల్లలను కూడా పరీక్షలపాలు చేసింది. ఒకరిచ్చిన వళ్ళా, దిమ్మట్టుగా తిరస్కరించినవాడు, తను కోని అవిశ్రాంతిగా పిల్లలకు పెట్టలేకపోయాడు. వేసవిలో పేనుకింద పడు

కూడామనే కోర్కె పిల్లలకున్నా తను తీర్పులేక పోయాడు. ఇంటి అద్దె, వచ్చే చుట్టూలకు మర్యాదలూ, యింటి ఖర్చు, వీధిలో ఖర్చు అంతా కూడితే ప్రతి నెలా తీతం బోటాబోటీగా సరిపోతుంటుంది. పిల్లలలో వరదాగా ఒక సుందరమైన ప్రదేశానికి పోయి గడ్డుపుడొమసుకున్నా, ఒక సినిమాలో హైక్లాసులో కూర్చుందామన్నా వీలుపడటంలేదు. భార్య పిల్లలకు సరిఅయిన బట్టలు లేవని తెలిసి మరీ యేమీ చెయ్యలేకపోతున్నాడు. తన నిజాయితీ యింత ఖరీదైన యేమగుని యిదివరకెప్పుడూ అనుకోలేదు. భార్య యివన్నీ మౌనంగా భరించింది. ఏదాడూ యేదీ కోరని యిల్లాలు యీనాడు పిల్లలపై నున్న మమకారంలో ఒక యిల్లు పూరకనే కాదు—డబ్బులో కొనుక్కోడానికి ఆస్కారమైన ఒక చిన్న మాట అధికారి చెవిలో చెయ్యమంటోంది. కొడుకు మీద మమకారం, భార్యమీద జాలి—తమందరికీ అంత్యంచేస్తే షయర్‌గం రావచ్చును భయం, వెలికినా యింకెక్కడా యిల్లు అద్దెకు దొరకదన్న నిష్పృహ అతనిని ఆ మరుసటిరోజు కాంట్రాక్టరులో యీ ప్రస్తావనను యెత్తనిచ్చింది.

‘ఇదిగో యిప్పుడే వెళ్ళి ఎమ్. ఎల్. ఏ. గారిని కలుసుకుంటాను. మీ గురించి ఆయనకు తెలుసు. మీలాంటి నిజాయితీపరులకు యీమాత్రం సహాయం చెయ్యలేకపోతే మాలాంటి వాళ్ళుండెందుకు?’

‘ఈ మాటలు యెందుకో విశ్వనాథానికి కఠోరంగా వినిపించాయ్. ఒకరి జాతికి ప్రాతమవటం సీతంగా భావించే విశ్వనాథం, తనపై తనే జాలినద పాగాడు. ఇంతవరకూ యేవరూ కదవ లేరన్నంత నిబ్బరంగావున్న విశ్వనాథం యిప్పుడు రెండుగా వీలి పోయి నట్లు విసిరించింది అతనికి. ఇదివరకు ప్రజ్ఞల నెరగడూ, పనులు తనకు న్యాయమని తోచినట్లు చెయ్యటంలోనే తృప్తి వచ్చేది. ఇప్పుడు తనను తానే ప్రశ్నించుకుంటున్నాడు. సరియైన సమాధానాలకోసం వెతుక్కుంటూ మనిషి మనసులో అల్లకల్లోలం జెందసాగాడు.

ఇలాంటి సరిస్థితులలో సప్రకుంటూ మిత్రుడు వచ్చాడు. ‘ఈ వేళ మీలాంటిం గు అయ్యింది. ఆ ఒక్క మాట యెంత పని చేసిందో చూడండి. ఆ ముప్పై అయిదు యిళ్లలో మొదటి పదిలోనే విశ్వనాథం

పేరుందిమ్మా. వారం రోజుల్లో డబ్బుకట్టి యింటో దిగడానికి ముహూర్తం పెట్టించండి.’

‘నేను రికమెండేషన్ చేయించానని నీకే తెలుసు?’ ‘నువ్వు చెప్పకపోయినా నాకు తెలిదా?’

‘ఎవరూ చెప్పారు?’

‘హీరంతా తెలిసింది. నాకు తెలిస్తే తప్పి?’

విశ్వనాథం ఒకంతా ఆ కాంట్రాక్టరు కారం గుండ అంటింటి నోట్లన్నా కొద్దిగా పోసివట్టుంది. కోవర్త్ యిగిరే వాడే. భార్య సంతోషం పుప్పులా పనిచేసి నోటికి రుచి తగిలింది.

‘వెంకటేశ్వరస్వామీ, యెన్నాళ్లకు నీ దయ కలిగింది. మా స్వంత గూట్ల గుక్కెడుగంటిలాగివా... పంచభిక్ష్యవరమావాలు తిన్నట్టే. ఇక నిష్పికే కోరికా కోరను తండ్రీ.’

క్రాంత యిల్లు. ఎంచక్కా వుంది. ఈ విశ్వనాథం యెప్పుడూ యిలాంటి అందమైన అన్ని నదుపాయాలూవున్న యింటో వుంటానని కంఠో కూడా అనుకోలేదు. రెండు పడకగదుల్లో—పైన సీరింగ్ ఫేమా, డ్రాయింగ్ రూము, డైనింగ్ రూము కలిసే వున్నాయ్. డైనింగ్ రూముకు అనుకునే పంటయిల్లా, స్టోరుగది; దాదావీరకు పోన దానికి ఒకగదినించి మెట్లు. ఫ్లైట్ బెడ్ వున్న రెండు దొడ్లు. ఇంటిలో నాలుగు కుళాయిలూ. తనకు తీరని కోర్కెల్లో ఒకటిగా మిగిలిన షవర్ బాత్ యిక్కడ నిక్షేపంగా రోజూ పొందొచ్చు. ముందు పూరిమొక్కలు వేసుకోడానికి జాగా. వరందాలో హాయిగా పదిమంది దొర్లొచ్చు. వెనుకజాగాలో తనకిష్టమైన పాదాలు పెట్టుకోవచ్చు. రెండు అలటిమొక్కలు బోప్పాయి సీమమిరపచెట్లూ కూడా వేసుకోవచ్చు. అదృష్టం యెప్పుడోగాని కలిసిరాదు. వస్తే యెన్నిఅడ్డున్నా ఆధిగ మించుకుంటావచ్చి వరిస్తుంది. అదృష్టదేవత అంద మైన ఆడదిగావచ్చి కౌగిలించుకుని యీ యిల్లాలుగా మారినట్లు నిపించింది.

తన మాట అలా వుండని పిల్లల సంతోషం యింత అందా కాదు. ఫేసు పూర్తిగా వేసుకుని వడుకుంటున్నారు. కుళాయి జాగా విప్పి తల పెట్టున్నారు. దాదాయెక్కి ఐంటిలట అడుకుంటు

వారు. వాళ్ళ కోట పాటలు కులాపగా వాటంతటవే వస్తున్నాయ్. వేసుకున్న గుడ్డలు మాయటంలేదు. వారిం రోజులకే పిల్లల్లో యెంత మాచ్చు. ఈ వారంలోనే వాళ్ళు పెద్ద అస్తివర్గుల బిడ్డల్లా మసలుతున్నారు. వీళ్ళేనా యిన్నాళ్ళూ నక్కినక్కిభయంతో విసుగుతో యింట్లో ఒక గదిలో ముగ్గిపోయిన తన పిల్లలు? ఇంత చలాకీ పిల్లలని తనెప్పుడూ అనుకోలేదు. ఇల్లు చూడగానే అన్ని కరువులూ తీరిపోయాయ్.

ఇల్లు చూడడానికి యెందరో వస్తున్నారు. ముప్పిట పడుతున్నారు. వాళ్ళు ముచ్చట పడుతుంటే భార్యకు మరి గర్వంగా వుంది. అంతవరకూ విశ్వనాథం తనకు ఏ పరిస్థితులలో యిల్లు వచ్చిందన్న విషయం తంపులోనికి రాకుండా ప్రక్కకు నేట్టి వేస్తున్నాడు. ఈ యింట్లోకి వచ్చాక తన పిల్లకు ఒక సంబంధం కూడా వచ్చింది. వాళ్ళూ పెచ్చు అడిగారుగాని అంత యివ్వలేనంటే మీ సంబంధం మా కళ్ళిద్దరినకుండా వెలరోజుల్లో మీ కెదో కబురు పెడతామని చెప్పారు.

ఒకనాడు ఒక పాత మిత్రుడు యింటికొచ్చాడు. వాడు కూడా యిలాంటి యింటికే పెట్టాడట కానీ వాడికి రాలేదు. కట్టిన వెయ్యిరూపాయలు వాసను చేశారు. వచ్చి యిల్లుచూసి కాఫీ తాగాక యేమన్నాడంటే... 'నాకు చాలామంది చెప్పారు. గట్టి రికమెండేషన్ వెయ్యించుమని. నాకో నమ్మకం వుంది. అది పిచ్చినమ్మకమే అనుకో. రికమెండేషన్లనలన వచ్చిన ఫుద్దోగం వూడిపోతుంది. అలా వచ్చిన యిల్లు తగలడుతుంది. అలా వచ్చిన యింట్లో ప్రకాంతంగా గడవలేం. ఈ యిళ్ళ యెలాంటిమెంట్ విషయంలో వూళ్ళో చాలా దుమారం లేగింది. వాళ్ళల్లో వాళ్ళే పంతుకున్నారనీ, పెళ్ళాం పేలో, తరిదండ్రుల పేలో యిళ్ళున్నవాళ్ళకే వాళ్ళ యిళ్ళిచ్చారనీ—ఒక ఖచ్చితమైన ప్రాతిపదిక లేకుండా—లాల్కారికమైన వేర్వేరు అభిప్రాయాలూ—అవైనా క్రోడీకరించకుండా...చిత్తం వచ్చినట్లు నిర్ణయాలు తీసుకున్నారనీ...చాలా అపోహలు కలిగినయ్. కానీ నీలాంటి నిజాయితీపరుడికి వచ్చిందంటే...ఏం...నువ్వు రికమెండేషన్లకి యే పరిస్థితులలోను యెగబడవని నాకు తెలుసు—యిల్లు యివ్వటంలో వ్యాయంగా వెళ్ళారని చెప్పావు.'

విశ్వనాథం యీ మాటలకు నవ్వేసాడు. అతను వెళ్ళాక ఆ నవ్వే నెకిలేగా తన హృదయంలో లేగింది. అది మంటల్లా రాత్రి ఆయేసరికి విజృంభించాయ్. నిద్ర పట్టలేదు. దినరకు భయంతో నిద్రపోయాడు. ఏసో కలలు. పీడకలలు. ఈ యింట్లో దాగివున్న భూతాలేనో తనమీదపడి పీక పీసుకుతున్నట్లు—కేక లేస్తూంటే భార్య లేపింది. 'తిన్నగా పడుకున్నారు. ప్రక్కకు పడుకోండి'. ప్రక్కకు పడుకున్నాడేగాని నిద్రలే రాలేదు.

ఆ మరుసటి రోజంతా మనుషులో మరో ఆలోచనలు లేవు. రికమెండేషన్లనలన వచ్చిన యిల్లా తగలడుతుందన్న మిత్రుని మాటల్లో తనకున్న విశ్వాసం రాసు రాసు బలియమౌతుంది. సాయంత్రం యింటికి వచ్చేసరికి వాలావరణం మామూలుగా వుంది. ఇంటికి వెళ్ళేసరికి యెవరికైనా బ్యరమో తలనొప్పి వుంటుందనుకున్నాడు. అలాంటిదేమీ లేదు. పెచ్చు పిల్లలు కేకలేసుకుంటూ ఆడుకుంటున్నారు. కొడుకు క్రొత్తగా నాటిన క్రొటమ్మమొక్కలకు పిళ్ళ పోస్తున్నాడు. ఆ రాత్రి భార్య భోజనం దగ్గర 'పొరుగువాళ్ళు పిలిస్తే వెళ్ళాను. డ్రాయింగ్ రూములో మెర్క్యూరీ లైటు వెయ్యించుకున్నారండీ... సోఫా సెట్ రకరకాల బొమ్మలు—మనం యేదో ఒక ఖర్చు తగ్గించుకుని యివన్నీ ఒకటి తరువాత ఒకటి కూడబెట్టుకోవాలి.'

రాసు రాసు తనకు మౌనమే శరణ్యమౌతోంది. వెల రోజుల్లో యింటికి వెళ్ళడానికి బాధపడిపోతున్నాడు. ఈ రోగా అనుకున్న కూతురు సంబంధం తప్పిపోయింది. ఈ సంతులనను భార్య—భర్తలు తరోలా వ్యాఖ్యానించుకున్నారు. 'తప్పింది. అమ్మాయికి అందనందాలు లేవా? తెలివి తేటలు లేవా? డబ్బే ప్రధానం అన్నవాళ్ళ యింట్లో నా కూతురు పడకపోవటం మన ఆదృష్టం. ఈ యింటి చలవ!'

నిశ్చనాథం, యీ యింటి శని—అవుతుందనుకున్న సంబంధం కాకుండా చేపిందనుకున్నాడు. రాసు రాసు అతని చెవులకు మిత్రుని మాటలే యెక్కివేళలా వినిపించసాగాయ్. ఎవరో తనను 'దొంగ' అని యెత్తి పొడుస్తూనే వున్నారు. అవకాశవాదిని యేవగించుకుంటున్నారు. నడుస్తుంటే పకపకనవ్వి హేళన చేస్తున్నారు. ఇన్ని చేస్తున్నది

యిదివరకు యెన్నో కష్టాలు అనుభవించి నిజాయితీకి కట్టుబడిన విశ్వనాథం. ఇప్పటి విశ్వనాథం వేరే వాడుగా తోచింది. కడివెండు చిక్కని పాతలో యీ సంఘటన ఒక చుక్క మజ్జిగ పోసివట్టు, తెల్లని కాగితంపై సిరా ఒరికినట్లు, కుడిచేతిలో బొట్టన వ్రేలు తెగినట్లు... ఇంకెన్నో విధాలుగా తన పతన మైవట్టు విశ్వనాథానికి తోచింది. ఇంట్లో దిగివ రెండు వెలలకు ఒక సంఘటన జరిగింది.

చీకటిపడి యింటికి వచ్చేసరికి తన ఒక్క గాని కొడుకు మంచమీద జ్వరంతో పడి వున్నాడు. సాయంత్రమే దాచామిదినించి గబగబా దిగుతూ జారిపడ్డాడు. చేతికి తలకి చిన్నగాయలు తగిలాయి. ఎముకలు విరగలేదని ఆ దగ్గర్లో వున్న డాక్టరు చెప్పాడు.

'మనం అదృష్టవంతులం. ఆ వెంకటరమణ మూర్తి చక్రం అడ్డువేసాడు. లేదా అంటే యిల్లు యిచ్చినవాడు యందులో అభయత్యం చెయ్యిస్తాడా?'

భార్య మాటలకు విశ్వనాథం సంశయంగా చూసాడు. కొడుకు బెగిరి పోయినట్లున్నాడు. ఒళ్లు కాలిపోయింది. ఆ రోజు వచ్చిన జ్వరం వారం రోజులైనా తగ్గలేదు. విశ్వనాథానికి రోజు రోజుకూ పెరిగిన కొడుకుపై మమకారం యీ యింట్లో ప్రతి మూలను యిటికను, కిటికీని సంశయంతో చూడనిచ్చాడు. రాత్రుళ్లు కొడుకు దగ్గరే కూర్చునేవాడు. జీవితంలో ఒక్కటే కోరు కున్నాడు, యిదివరకు. అది యిల్లు కాదు—కుమార్తెలు పుడుతూవుంటే 'ఒక్కకొడుకును ప్రసాదించు తండ్రి' అని. ఆ కొడుకు తనను పోషిస్తాడని కాదు. తన తండ్రి ప్రతిరూపం గుణంగా తన కొడుకు నిం వారి. ఆ కొడుకు పుట్టాక కోరికలంటూ పెట్టు కోలేదు. అందుకే తను అంత విశ్వాసంగా, నిజాయితీగా ప్రతగ్నలిగాడు. తను యింటి విషయంలో కుక్క యెంగిలిటకు కక్కుర్తి పడినట్లు పడ్డానని, దాని పర్యవసానంగా తనకు ప్రయాతిప్రియమైన ఒకే ప్రాణి మీద ఆ చెడుగు రుద్దబడుతున్న దని అనుకున్నాడు. వేసిన ముడి విప్పగలిగినట్లు తను చేసిన ఘోరాన్ని సరిదిద్దుకోగలనన్న విశ్వాసం తనలో జనించింది. భార్య మనసుండక సనిమనిషి చెప్పిన మాటలు విని ఒక భూతవైద్యుడ్ని రప్పించింది. వాడు యిల్లంతా పరికించి—

'మనిషి యెముకలు యీ పునాదుల క్రింద వున్నాయ్. వాన్ను శ్వాస్తానికి విరుద్ధంగా యీ యిల్లు కట్టారు. ఇందులో ప్రాణనష్టం వుంటుంది.'

విశ్వనాథం యీ మాటలు విన్నాడు. మొదట నమ్మలేదుగానీ జ్వరం రోజురోజుకూ ముదురు తూంటే ఆ మాటలే తలలో తిరుగుతున్నాయ్. ఆ భూతవైద్యుడు కట్టే రక్షలయందు తనకు నమ్మకంలేదు. ఆలోచనలతో మనసు అల్లకల్లోలమై పోతోంది.

నడిరాత్రి భార్యపిల్లలూ వడుకున్నారు. కొడుకు మూలుగుతున్నాడు. విశ్వనాథం కళ్ళవెంటడి నీరు బొటా బొటా కారిపోతోంది. ఇంత ఆనవాయిత తనప్పుడూ కనీవీ యెరుగడు. ఈ యిల్లు గొడవ రాకముందు గుప్తునాటి యనుపసంధంలా తుప్పు పట్టకుండా నిల్చాడు. ఈ యింటిమీద మమకారం తోతన చంపుకోక పోవటమే యీ ఆనర్థానికి దారి తీసిందన్న నమ్మకం కలిగింది. తనకి తప్పింది యీ యిల్లు అందరికీ సుఖా వ్విచ్చింది. అన్యాయంగా వచ్చిన యీ యింట్లో న్యాయం వర్తిల్లదు, సత్యం గెలవదు. ఆమాయక మైన ప్రాణాలు అపొతైపోతాయ్. తన కుటుం బంలో తనూ భార్య ఆమాయకులు కారు. పిల్లలే ఆమాయకులు—చల్లనివారు. వాళ్ళను తనకున్న యింటిమీది మమకారంతో కాల్చివేయటం యిష్టం లేదు. ఈ యింటినించి కదిలితేగాని తన కొడుకు దక్కడు. తన కొడుకు లేకపోతే తనే లేడు.

ఉదయమే జ్యోతిష్యుని దగ్గరకు కొడుకు జాతకంతో పరుగెత్తాడు. అతను చూసి 'పల్లం మార్చేయ్' అన్నాడు. తిరిగివస్తూ జ్వరానికి సరైన మందిచ్చే యింకో డాక్టర్, ఆస్పత్రిలో చేర్చే బదులు యీ నమ్మకాల్లో యెందుకు పడ్డానని అనుకున్నా ఆవేశంతో యింటికేసం వెతక వారంభించాడు. ఒక సందులో—ఈగలూ దోమలూ ముసురుతున్న ఆ సందులో, యొల్కెక్కి దీపాలులేని రెండు గదుల యిల్లు దొరికింది. నీరు వీధిలోనున్న నూతనింబి, కుళాయినించి మోసుకోవాలి. చీకటిగదులు. దొడ్డి తడికలదొడ్డి. వెంటనే వెం అద్ది అద్యాప్తు యిచ్చి రాశం తీసుకున్నాడు.

పదిగంటలకల్లా యింటి యెదురుగా లారి

విల్పంది. పామాస్లన్నీ అందులో చేర్చేసరికి గంటపై బడింది. భార్యకు యిదంతా అయోమయంగా వుంది. ఒకే ప్రశ్న వేస్తే 'నీకు యిల్లు కావాలా? కొడుకు కావాలా?' అని తిరిగి ప్రశ్న వేసాడు. మానంగా కొడుకుతోబాటు లాశీ యెక్కింది. కొత్త యింటా దుర్గంధం. ఒక బాల్ రూమ్. పిల్లలు ఆపుడే వికాకు వడుతున్నారు. రెండు రోజులు చూసాడు. జ్వరం తగ్గలేదు. పిల్లాడు రోజురోజుకు నీరస వడు తున్నాడు. రెండు రాత్రుళ్ళు నిద్రరహిత ఆలోచించి ఆలోచించి ఆ మరుసటి రోజు పురియం బాస్ ప్లానింగ్ ట్రస్ట్ ఆఫీసుకు వెళ్లి ఆ పెద్దను కలిసి తన పుద్దేశం చెప్పాడు.

'సానీ యెవరికో అద్దెకివ్వండి' అన్నాడాయన.

'నాకు ఆ యింటిలో సంబంధమే వద్దు. దయ చేసి యీ యింటిని యింకెవరికో యివ్వండి. నేను రెండు నెలలున్నాను. ఆ రెండు నెలలకు రెండు వందలు అద్దె లీసుకుని—మిగతా డబ్బు నాకు వచ్చే బిల్లు చేయండి.'

'ఏల్లండి పుడయం పది గంటలకు రండి. మీ డబ్బు మీకు చేరేటట్లు చూస్తాను.'

విశ్వనాథం యింటికి వచ్చి తను యేంచేసింది భార్యకు కూడా చెప్పలేదు. ఆ వేళ సాయంత్రమయ్యే సరికి కొడుకు తనవేపు చూసి నవ్వాడు. ఆ నవ్వు చూడగానే విశ్వనాథంలో అలాంటి యిళ్లు పది కట్టించుకున్నంత సంతోషం కలిగింది. ఆ మరుసటి రోజు బాకీనీరు బాగా దిగింది.

మూడోరోజు పది గంటలకు బాస్ ప్లానింగ్ ట్రస్టు ఆఫీసుకు వెళ్లి ఆ యింటిలో సంబంధం వదల్చుకుని వాళ్ళిచ్చిన చెక్కు లీసుకున్నాడు. ఒక పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచి బయటకు వచ్చాడు. ముడి విడిచేయింది. ముడిలేని తాడులా సాగిపోయాడు. ఇన్నాళ్ళూ యొక్కడో అజ్ఞాతంగా దాగున్న విశ్వనాథం

మళ్ళీ తన గూటిలో చేరినట్లు విసిరించి దశవికి. అహలైపోయిందమకున్న ఆత్మ హత్య వెలిగింది. ఆ వెలుగులో అతను మళ్ళీ గుండె విరుచుకుని నడవ సాగాడు.

గజగజ యింటివేపు వచ్చేస్తున్నాడు. అదిగ నల్లకారు. ఎంబాసిడర్ కారు...ఎస్. ఎల్. ఏ. ఇంటి దగ్గర ఆగింది. ఆ కంట్రాక్టరు దిగాడు. విశ్వనాథాన్ని అల్లంతిదూరంలో చూసి, ఆగి అతను అక్కడకు రాగానే భుజంమీద చెయ్యివేసి 'రండి ఒక్క నిమిషంలో తిరిగి వచ్చేద్దాం—మిమ్మల్ని యింటి వరకూ దిగబెట్టాను.' అలా అంటూనే అతను విశ్వనాథాన్ని లోనికి తీసుకుపోయాడు.

ఎస్. ఎల్. ఏ. గారు డ్రాయింగ్ రూములో పేపరు చూస్తున్నారు. కంట్రాక్టరు కరచాలన చేస్తూ 'మీకు యింటి విషయం చెప్పాను కదా... యాయనే విశ్వనాథంగారు' అంటూ పరిచయం చేసాడు. ఆ ప్రజాపతినిది తడవిడుతూ—'అప్పట్లు మరిచాను. తీరుబడిలేని పేసులండి..మీ యింటి విషయం రేపైనా ఆ ట్రస్టు పెద్దను కలిసి చెప్తాను రండి.'

విశ్వనాథం విశ్రేష్టుడై చూస్తూంటే కంట్రాక్టరు 'అతనికి యిల్లు వచ్చింది. మీరు ఆవేశ అప్పట్లు చెప్పటంవలననే వచ్చిందనుకున్నాను.'

'అయితే..మరి నే చెప్పబట్టే దన్నమాట.'

విశ్వనాథం మెల్లగా నడచుకుంటూనే యింటికి వెళ్ళిపోయాడు. పిల్లలు దోమలు, ఈగలతో కుస్తీలు పడుతూనే వున్నారు. దొడ్డినించి కంపుకొట్టానే వుంది. కుళ్ళు కాలవ యింటిముందునుంచి ప్రవహిస్తూనేవుంది. వెల్లి యెరుగని గోడలు వెక్కిరిస్తూనే వున్నాయ్. పైపెంకుల సందుల్లోనించి సూర్యరశ్మి పడుతూనేవుంది. ఆ సందుల్లోనించి నీరు యెప్పుడో కారుతోంది.

1984 లో ప్రపంచ పద్ధతి :

మేధావుల ఊహాపోహ

జ్యూర్ని ఆర్యేల్ ఒకనవం వ్రాశారు. దానిపేరు 1984. అందులో ఆయన 1984 నాటికి ప్రపంచం అంతా వియంత్యత్వాధికారజన్మమై ఘోరాతిఘోరంగా మారిపోతుందన్న వద్ద తిని సిద్ధము చేశారు. కాని శాస్త్రజ్ఞుల ఆలోచనలు ఊహాపోహలు అట్లాలేవు. ఆ శాస్త్రజ్ఞులలో అవిధమైన నైరాశ్య ధోరణి గోచరించడంలేదు. ముందుకాలంలోగూడా ప్రపంచం బావుంటుందనే వారు భావిస్తున్నారు. ఒకరో తరో ఇంటాకు విప్రతిపత్తిని ప్రదర్శించి వుండవచ్చు. కాని ఆ ఒక్కరు, అర గూడా జ్యూర్ని ఆర్యేల్ ప్రపంచం పస్తుండన్న భయభ్రాంతిని అధివ్యక్తం చేయడంలేదు.

1964 ప్రాంతంలో 'న్యూస్పెంటిస్ట్' అనే బ్రిటిష్ జర్నలు '1984 లో ప్రపంచ పరిస్థితి' అన్నవిషయం ఇతివృత్తంగా వ్యాసపరంపరను ప్రకటించివుంది. ప్రపంచ ప్రసిద్ధిచెందిన విజ్ఞాన శాస్త్రవేత్తలు, ఇంజనీర్లు, సమాజతత్వ వేత్తలు, ఇంకా ఇతర మేధావులను ఆ పత్రిక యీ ప్రశ్నవేసి, ఆ ప్రశ్నకు సమాధానాలుకోరింది. 'అయ్యా! 20 సంవత్సరాల ముందుచూపుతో 1984 లో ప్రపంచం ఎట్లా వుండవచ్చునని మీరు అనుకుంటున్నారో—వ్రాయండి' అంది.

ఆ సందర్భంగా వారు వ్రాసిన వ్యాసాలు ఆ తర్వాతి పుస్తకంగా ప్రకటికం అయినాయి. ఆ పుస్తకం రెండుభాగాలు. రెండుభాగాలు రెండు పుస్తకాలుగా వెలువరించబడినాయి. మొదటిభాగంలో విజ్ఞానశాస్త్రము, సాంకేతికవిజ్ఞానము అధారంగా ముందుసంగతులను ఆలోచించిన శాస్త్రజ్ఞుల మేధావుల వ్యాసాలు సంకలితం చేయబడినాయి. రెండవభాగంలో సమాజతత్వ స్వరూప విశేషాలను గురించి వివరించిన వారి వ్యాస సంపుటి సముద్దరింపబడింది.

ఈ వ్యాస సంపుటి మొత్తాన్ని పరిశీలిస్తే ఇకముందు ప్రపంచం ఏవిధంగా ముందుకుపోవచ్చునని

వివిధ రకాల మేధావులు భావిస్తూవున్నది తెలుస్తుంది. వారు చెప్పిన విషయాలు జోశ్యాలుగా కన్పించవచ్చు. కాని వారు శాస్త్రజ్ఞులు. మేధావులు. వారి మేధా విత్వము ఇప్పుడు ప్రపంచాన్ని ఉన్నమితంగా తన ఊహాపోహలచేత లోగంటానేవున్నది. అట్టివారు చెప్పినమాటలు గాలిలోంచి పుట్టినవని అనేలేము. వారి రచనలవలన ప్రపంచప్రగతి ముందుముందు ఎట్లావుండవచ్చుకో దిక్పాతంగా తెలుస్తుంది ఆ ప్రగతికి సంబంధించిన ధోరణులు మనోనేత్ర గోచరాలు అవుతాయి. వానిలో ముఖ్యమైన ధోరణులను గ్రహించి జాన్ డేవి రెండువ్యాసాలు వ్రాశారు. ఆ వ్యాసాల సారాంశాన్ని ఇప్పుట ఇస్తున్నాము. జాన్ డేవి విజ్ఞానశాస్త్ర రచయిత. అబ్జర్వర్ పత్రికలో పనిచేస్తూవున్నారు. ఆ పత్రికలో శాస్త్రవిషయాలను గురించి ఆయన వ్రాస్తూవుంటారు.

1984 లో ప్రపంచం ఎట్లా వుంటుంది ?
'న్యూస్పెంటిస్టు' వ్యాసపరంపరలో శాస్త్రజ్ఞులు ఎవ్వరూ ప్రపంచ ప్రగతివి గురించి విరాళనుప్రకటించలేదు. జాగ్రత్తతోకూడిన ఆశను ప్రదర్శించారు. ఒక రిటర్ను కొంత అనుమానాన్ని ప్రకటించి వుండవచ్చు. కాని సర్వసాధారణంగా ఈ వ్యాసాలు వ్రాసిన మేధావులు అందరిలోను ముందుముందు ప్రపంచం బావుండవచ్చుననే అర్థమే విస్ఫులిమై గోచరిస్తూవుంది. అట్లాకాక పాఠ్యరికలవంటి మాటలు చెప్పినవారు ఈ మేధావులలో ఇద్దరు కన్పిస్తున్నారు. వారిలో ఒకరు అబ్దుల్లా అవులగారు. ఈయన ప్రాశియరు. పదార్థ విజ్ఞానశాస్త్రవేత్తి. ఆయన తన వ్యాసంలో ఆ విజ్ఞాన శాస్త్రాన్నిగూర్చి వ్రాయలేదు. ప్రపంచంలో వెనుక బడివున్న ప్రాంతాలను, దేశాలనుగురించి వ్రాశారు. ఈ ప్రాంతాలు, దేశాలు ఇప్పుడే దారిద్ర్యంలో బృంగి పోతున్నవి. మరో ఇరవై సంవత్సరాలలో వీనిస్థితి మరి హీను కావచ్చు. ఈ దారిద్ర్యానికి సంబంధించి

దిన సమస్యలు పరిష్కారం కావాలి అంటే సమాజంలో అందుకు తగిన చైతన్యం ఉద్బుద్ధంకావాలి. అటు వంటి చైతన్యము సంభవం కాగలదన్న ఆశ ఇప్పుడు ఎక్కడా గోచరించడంలేదు. ప్రాసెసర్ అబ్దుస్సలాం భావప్రపంచం యీ విధంగావుంది. ఆయన తమ వ్యాసంలో ఇంకా ఇట్లా వ్రాశారు: "రానున్న ఇరువది ఏళ్లలోను ఈ దశతదేశాల్లో దారిద్ర్యవిద్యూలనకు గాను పెద్ద ఉద్యమం వంటిది నడుపబడవలసివుంది. అది దైవకార్యం అన్న భోరణిలో కొనసాగవలసిన అవసరం గోచరిస్తున్నది. నాకు ఇక్కడ ఒక్కటే ఆశవుంది. ఇన్నిదేశాలు ప్రపంచంలో అంకించనమై పున్నాయిగదా! ఈదేశాలు అంతర్ముఖాలు కాగల్గితే ఇబ్బందిలేదు. కాని అట్లాగాక వాని ఆలోచనలు బహిర్ముఖాలై, ప్రపంచంలో అంకించనత్వంలేక ఆదృష్టాన్ని అనుభవిస్తూవున్న దేశాలవిగాదకు మల్లితే? అది భయం కరమైన విషయంగా పరిణమించగలదు. ప్రపంచంలో కొన్నిదేశాలకే సర్వసంపన్నంగా, అధికసంపన్నంగా వుండగల ఆదృష్టంవుంది. అటువంటి భూమిసంపద వారికి వుంది. ఆ సంపద శారీరకంగామిగిలిపోగలవిధంగా కూడా వున్నది. అట్టిదేశాలపై అగ్రహంగా ఈదశిదిదేశ అభిప్రాయపంచత్తి పరిణమించకూడదు. అందుకే ఆ దేశాలు అంతర్ముఖంకావాలి అనడం. ఆ దేశాలు బహిర్ముఖం అయితే ఏమి జరిగినా జరగవచ్చు. అవి బహిర్ముఖం కాకుండా వుండగలవన్నది ఒక్కటే నా ఆశ."

ప్రాసెసర్ జాఫువా లీడర్ బర్న్ మంవిధమైన హెచ్చరిక చేస్తున్నారు. ఈయన స్పాన్ ఫోర్డ్ విశ్వవిద్యాలయంలో ఆచార్యులు. వీరు సమాజధర్మము, నీతిపద్ధతులు గురించి కొంత భయాన్ని ప్రదర్శించారు. 'ఇయాలంజీ'లో మాతన పరిశోధనల మూలంగా సమాజధర్మంలోను, నీతిపద్ధతిలోను మార్పులు రావచ్చునని ఆయన అభిప్రాయపడుతున్నారు. ఆయన అనేది ఇది: ముందుముందు మనుష్యుని ముఖ్యంగాలను తీసి అతికడం తేలిక అయిపోతుంది. పృథ్వీకోశాలను, కాలేయాలనుగూడా ఇట్లా చేయవచ్చు. అయితే ఇందుకు తగిన వివరణ అనేది తయారుకాకముందే, విడిఅంగాలు దొరికే ఎత్తు పూర్తిగా ఏర్పడకముందే ఈ పరిస్థితి—వికలాంగాలపైనే వేరు అంగాలను, లేక లుప్తాంగాల స్థానే వేరు అంగాలను అతికే పరిస్థితి—

సంప్రాప్తమైనప్పుడు, అందువల్ల అప్పుడు అనేక రకములైన సాంఘిక, నైతిక సమస్యలు ప్రాచుర్యం చెందవచ్చు.

ఇదేవిధంగా వైద్యశాస్త్రంలో కూడా పెద్ద మార్పులు రాగల అవకాశం వున్నదని ప్రాసెసర్ లీడర్ బర్న్ భావిస్తున్నారు. ముఖ్యంగా మనుష్యుల ఆయుర్దాయకాలం పెరుగుతుంది. ముసలితనంలో ఇప్పుడు సామాన్యంగా అందరికీ సంప్రాప్తం అవుతూవున్న రోపాలు తొలగబెట్టబడవచ్చు. అందువల్ల ఈ ఆయుర్దాయం వ్యవహారం ఒక సమస్య అవుతుంది. వృద్ధాప్యంలోగూడా మనుష్యుని శక్తికి సేగి రాని పద్ధతి ముందుముందు ఏర్పడుతుంది. వృద్ధాప్యం ముస్తావున్న కొద్దీ జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియ వైకల్యం రాకుండాకూడావుండే పద్ధతులు కనిపెట్టబడవచ్చు. ఇది జరిగితే అప్పుడు ఇప్పుడు వున్న విద్యాపద్ధతి, ఉద్యోగ విరమణపు టేర్పాట్లు, ఇంకా అనేకము అర్థంలేనివైస్తాయాయి. ఇందువలన గూడా బహురకాలైన సమాజ సంబంధమైన సమస్యలు ఏర్పడవచ్చు.

ముందుముందు విజ్ఞానశాస్త్రం ఇప్పటికన్నా అధికమైన అదృశాలను సాధించగలుగుతుంది. పిండోత్పత్తి సమయంలో బిడ్డయొక్క 'సెక్సు'ను, బిడ్డయొక్క మేధాసంపత్తిని వియమించగల తాపాత్మ విజ్ఞానశాస్త్రం సంపాదన చేసిపెట్టవచ్చు. ఇది పెద్ద విషయం కాదంటారా? స్త్రీ శ్రోణితాన్ని, పురుషుల వీర్యాన్ని దాచివుంచి, వాని సహాయంతో సంతానోత్పత్తి పద్ధతులను సిద్ధము చేయవచ్చు. ఇందువలన ఏమి జరుగుతుందీ అంటారు. ఒక తల్లి, ఒక తండ్రి శుక్రశ్రోణితములతో వారియొక్క వంశపారంపరికి చెందిన సర్వలక్షణాలను ఎంతమంది బిడ్డలకు అయినా సంక్రమింప చేయవచ్చు. దీనివలన అభిజాత్య సంబంధమైన సమస్యలు అనేకం ఏర్పడే ప్రమాదం వుంది.

ఇటువంటి అవకాశాలనుగురించి తానుచర్చిస్తే కొందరు 'మవుస్ రాక్షసత్వాన్నిగూర్చి చెబుతున్నావు' అంటున్నారని ప్రాసెసర్ లీడర్ బర్న్ అంటున్నారు. 'నన్ను ఇట్లా అంటున్నవారి కోపానికి కారణం ఒక్కటే. నేను చెబుతున్న విషయాలు అసాధ్యమైనవని వారుకూడా అనరు. కాని ఇవి ఇప్పుడు త్వరలో జరిగేవి కావని, ఎప్పుడో అతిదూరమైన కాలంలో జరగవచ్చు

నని నేను నటించడంలేదని వీరు నన్ను అడిపోస్తున్నారు' అని ప్రాఫెసర్ లీడర్బర్గ్ చెబుతున్నారు.

ఈ పరిశోధనలవలన, మాత్రం విజ్ఞాన అవిష్కరణలవలన, రాక్షసప్రస్పత్తులు పెరగాలని ఎక్కడ వున్నది? అని ప్రాఫెసర్ లీడర్బర్గ్ ప్రశ్న. ఇటువంటి నూత్న విషయావిష్కృతుల మూలంగా మానవీయ మైన, జీవకారుణ్య విహితములైన పనులు జరుగవచ్చు. వృద్ధులు వుంటారు. వారి సంరక్షణకు వీనిని ఉపయోగించవచ్చు. పిల్లలు జన్మనిత్తుతున్నారు అంటే, అంతా అవికలులై వుండటంలేదు. కొందరికి మనస్సు సరిగ్గావుండదు. అసలు అది కుంతివై వుంటుంది. అటువంటి వారి చికిత్సకుకూడా యీ నూతన విజ్ఞానం ఉపయోగ పడవచ్చు. ఇట్లా ఉపయోగపడగల అవకాశం వున్నదని ప్రాఫెసర్ లీడర్బర్గ్ వాదం.

వర్తమాన యుగం శాస్త్రజ్ఞుల్లో చెప్పుకోదగిన వారిలో డా॥ వెర్నర్ ఫాన్ బ్రాన్ ఒకరు. ఆయన రాకెట్ ఇంజనీరు. అంతరిక్ష పరిశోధనను గురించి ఈ 'పరంపర'లో వ్రాశారు. వారు ఏమం గారంటే, అంతరిక్ష పరిశోధన, అన్వేషణ మూలంగా మానవ లోకంలో ఐకమత్యం ప్రబలుతుంది—అని. ఇందుకు ఆయన ఒక ఉపమిత్తినిగూడా చరిత్రమంచి చూపిస్తున్నారు. పూర్వం ఐరోపా రాజులు 'క్రూసేడ్లు' లేక 'మతయుద్ధాలు' అనే యుద్ధాలను సాగించారు. అందువల్ల ఏమైంది? ఐరోపాలో రక్తపాతం జరక్కుండా ఆగిపోయింది. అక్కడ జరగవలసిన పోరాటాలు ఎక్కడో, ఐరోపాకు ఎంతో దూరంగా జరిగాయి. ఇప్పుడు ఈ అంతరిక్ష పరిశోధనం అన్నది మనుష్యులలో ఐకమత్యాన్ని పోషించి, వారి శక్తులు ఈ కృషిలో వినియోగం అయ్యేట్లు చేస్తుంది. అదే లేకపోతే మానవుని ఆలోచనలు యుద్ధానికి అభిముఖంగా పోవచ్చు—డా॥ ఫాన్ బ్రాన్ వాదం ఇది.

ఆయన ఇంకా ఇట్లా చెబుతున్నారు. 1984 నాటికి మానవుడు కుజమండలంలో దిగవచ్చు. అది జరిగివా జరక్కపోయివా కుజమండలం, శుక్రమండలాలకు అతి సమీప దేశంలో మానవుడు సంచరించగల్గుతాడు. ఈరోగా చంద్రమండలంలో పెద్ద ఖగోళదర్శనమందిరం ఏర్పాటు కావచ్చు. అచ్చటికి మనుష్యులు మామూలు ప్రయాణీకులను పోలి వెళ్లి

వస్తూ వుంటారు.

ఈ వ్యాస పరంపరలో పాల్గొన్న ఇతర రచయితలు కొందరు ఖగోళశాస్త్రాన్ని గురించి ప్రస్తావించారు. ముందు ముందు ఈ శాస్త్రంలో పరిశోధనలు భూమియొక్క వాతావరణమండలమునకు ఆవలవున్న దేశములో కొనసాగగలవు అంటున్నారు. ప్రాఫెసర్ ఫ్రెడ్ హోయల్ వున్నారుంటే, ఆయన అంతరిక్ష పరిశోధనల మూలంగా ఫిజిక్సులో బ్రహ్మాండమైన విప్లవం వస్తుంది అంటున్నారు.

ప్రకృతిలోవున్న మూలకణాలను (Fundamental particles) గురించి ఇప్పటికే విజ్ఞాన శాస్త్రం ఎన్ని విషయాలకో తెలుసుకొన్నది. అదే విధంగా ఆ కణముల నడుమ పనిచేస్తూవున్న శక్తులను గురించికూడా ఎంతో తెలిసికొని వుంది. అయితే ఈ శక్తులయొక్క పరిణాహంగావి, ఆ కణములయొక్క రాజబలములుగావి పూర్తిగా ఏరుగబడలేదు. అవలు 'ఫిజిక్సు'యొక్క సదృశ అట్లా వున్నదని ప్రాఫెసర్ హోయల్ అంటున్నారు. ఆ ఫిజిక్సు అంతా దీర్ఘములు, విచిత్రములు, అవిజ్ఞాతములు నైన అంశార్థాలవేలి నివేదమై వున్నదని ఆయన అభిప్రాయం.

ఇందుకు కారణం ఏమై వుంటుంది? అని ప్రశ్నించుకొని, అందుకు ఆయన ఇట్లా సమాధానం చెబుతున్నారు. పదార్థవిజ్ఞాని (physicist) వున్నా డంటే అతను ప్రతిశక్తిని 'పానికంగా' లేక ఏకదేశంగా, వివరించవచ్చునని అనుకుంటూ వున్నాడు. కాలంమారింది. కాని వారిలో మార్పు రావడం లేదు. ఇప్పుడు లేబొరేటరీలలో ఆయా శక్తులను దర్శించగల్గుతూ వున్నాము. అవి ఎట్లా సంభవం అవుతున్నాయి. బహుశా వానికి వానికన్నఇతరమైన పరిశిష్ట విశ్వంతో సన్నికర్ష వలన అవి ఇప్పుట సంభవం అవుతూ వుండవచ్చు. ఇప్పుడు కొన్ని ద్రవ్య రాశులను మనము 'అవికలము'లుగా 'అచలము'లుగా భావించడం వుంది. అవి గూడా కాలముబట్టి అభ్యంతిము మంధరముగా మార్పును చెందుతూవున్నవి అయివుండవచ్చు. ఈ విధంగా ఖగోళవిజ్ఞానం 'ఫిజిక్సు'లో పెద్ద విప్లవాన్నిచెల్పిపెట్టగల సమర్థతను కల్గివున్నది. 1984 నాటికి ఇది సాధ్యము కావచ్చునని ప్రాఫెసర్ హోయల్ భావిస్తున్నారు.

మరికొందరు మేధావులు భూమిని గురించి భూమియొక్క సంపదను గురించి అధికంగా పట్టించుకొనడం అవసరమన్న అభిప్రాయాన్ని ఇచ్చట అభివ్యక్తం చేశారు. ఇచ్చట భూమిలో గనులున్నాయి. నూనె వున్నది. భూమి చుట్టూ, భూమిమీద గాలి వున్నది. వీని అన్నింటికంటేను ముఖ్యమైనది జలము. ఈ జలాన్ని గూర్చి చాలా జాగ్రత్తపడవలసి వుంది. జలసంపదను జాగ్రత్తగా సంరక్షించుకొనడము, నిర్వహించుకొనడము జరగవలసి వుంది. ఇప్పుడు జలం యొక్క వాడకం అధికం అవుతున్నది. అభివృద్ధి చెందివున్న దేశాల సంగతి సరే; అభివృద్ధి చెందుతూ వున్న దేశాలలోగూడా జలంయొక్క వాడకం పెరిగిపోతూవున్నది. ఆరోగ్యానికి, త్రాగడానికి, జీవన ప్రమాణ అభ్యున్నతికేగాక, వ్యవసాయ క్షేత్రాలకు నీటివనరులను సమకూర్చడమునకుగూడా జలం ఇప్పుడు అధికంగా వినియోగం అవుతున్నది. ఫ్రెంచి మేధావి శ్రీ పియర్ లాఫోన్ చెబుతూ వున్నదానినిబట్టి 1984 నాటికి ప్రపంచంలో నీటివనరుల సరఫరా ఇప్పటికన్నా రెట్టింపు కావలసివుంది. ఈ ఇంటిటిజలాన్ని వినియోగంలోనికి తీసుకొని రావడానికిగాను ఒక లక్షకోట్లు (100000 కోట్లు) పానులు పెట్టుబడి క్రింద అవసరం కావచ్చునని ఆయన అంచనావేస్తున్నారు.

కంప్యూటర్లు వాడకంలోనికి వస్తున్నాయి. రవాణాసౌకర్యాలు, వార్తా ప్రసారసౌకర్యాలుకూడా అధికాధికం అవుతున్నాయి. మనం మనకు ఇష్టమైన సృతికను చదివాలి అనుకున్నాము; అప్పుడు అట్లా ఒకవిూటను తిప్పితే ఆ సృతిక మనముందుకువచ్చే విల్లాల్లు ముందు ముందు అమలులోనికి రాగలవని పర్జెరాల్డ్ బారీ అంటున్నారు. అదేవిధంగా పుస్తకాలు: మనకు ఇష్టమైన సృతికల, పుస్తకముల వెనుకటి ప్రతులు - అన్నీ ఈవిధంగా కోరినవెంటనే ముందుకువచ్చే పదుపాయాలు సంభవం అంటున్నారు. కంప్యూటర్లు వున్నాయకదా, అవి మనుష్యుని కాయకష్టాన్ని, మనః క్షేణాన్ని చాలవరకు తొలగించినేస్తాయి. ఎవరు ఎక్కడ సంచరిస్తున్నా, వారికి అవసరమైన వార్తలు రాదారుల మూలమున, కంప్యూటర్ల ద్వారమున, క్షణాలమీద అందేపద్ధతి వస్తుంది.

రాదారులను, కంప్యూటర్లను గుప్తంగాపెట్టి, పరమార్థ సేకరణం చేయడము ఇప్పుడే ఆమెరికాలో

జరుగుతూవుందిముఖ్యంగాసన్నులుఎగ్గట్ట కుండాచూచేందుకు సాధనములుగా ఇప్పుడు అవి ఉపయోగించబడుతూ వున్నాయి. ముందు ముందు ఈ కంప్యూటర్ల రహస్య పర్యవేక్షణకు జీవితంలో బహు రంగాలు వలెనుకావచ్చునని డా॥ విక్టోర్ హెచ్చరిస్తున్నారు. అలాగే చివరికి, 'అర్వీలియన్ జగత్తు' ఈ సాధనములదగ్గరే సాధ్యంఅయ్యేట్లు కనిపిస్తున్నది. జార్జి ఆరెస్ట్ లన నవలలో ఇటువంటి కొన్ని అద్భుతాలను చిత్రించాడు. అన్ని గృహాలలోను మరోకంటికి రెలియకుండా 'మానీటర్లు' అన్న సాధనవిశేషాలను అమర్చివుంచడము వలన వైయక్తిక జీవనం అన్నది, గోప్యజీవనం అన్నది ఆ అర్వీలియన్ జగత్తులో లేకుండాపోతుంది. ఇటువంటి విషయాలను కొన్నింటిని వదిలివేస్తే 1984 నాటికి ప్రపంచం అనేక రంగాలలో ఎంతోముందునకు పోగల అవకాశాలువున్నాయి. అంతా 'రెక్క'యే అయిన విమానాన్ని 1984 నాటికి పృష్టిచేయవచ్చునని డా॥ ఎం. జె. రైట్ హోర్ భావిస్తున్నారు. నమ్మదిగా పోవాలన్నా, లేక అతివేగంలో పోవాలన్నా ఆ విమానమే అన్నింటికి సమర్థం అయివుంటుంది. ఇప్పుడు ఈ రెండు ప్రయోజనాలను సాధించడానికి 'రెక్కలల్సార్చే' విమానాలను తయారుచేయాలని చూస్తున్నారు, 1984 నాటికి అది మూల్యది 'పక్షి'కవిమానాలు' తయారు అవుతాయట;

ఇప్పుడు రచయితలకు, శాస్త్రజ్ఞులకుగూడా మూడు ముఖ్యవిషయాలను గురించి ఏకవాక్యత కనిపిస్తున్నది. వానిలో ఒకటి, అణ్వస్త్రయుద్ధం నమస్యకు సంబంధించినట్టిది; రెండవది జనాభా విస్తరణకు సంబంధించినట్టిది; మూడవది నిద్రకు సంబంధించినట్టిది.

అణ్వస్త్ర యుద్ధము విషయములో రచయితలు, శాస్త్రజ్ఞులు అయిన మేధావుల అభిప్రాయము ఇట్లావుంది. ఇప్పటికీ, 1984 కు మధ్యనడిచే నడిమికాలములో ఈరకమైన యుద్ధము రాదు. వచ్చినా పెద్దఎత్తునపాగదు. ఒకవేళ పెద్దఎత్తునపాగితే, అప్పుడు యోచించవలసినదే లేదు; యోచించగలిగిందీ లేదు. ఎందుచేతనంటే, ఆ రకమైన యుద్ధమే అంటూ జరిగితే, అక్కడ ఏమీ మిగలదు. అందువల్ల అనలు ఆ రకమైన యుద్ధమే తటస్థం కాకపోవచ్చునని దాదాపుగా మేధావులంతా భావిస్తున్నారు.

ఇక రెండో సమస్యనుండి: జనాభా సమస్య. ఇప్పుడు దీనినిగూర్చి ఎక్కువ ఆలోచన జరుగుతూ వుంది. 1984 వచ్చేసరికి ప్రపంచం జనాభా ఇప్పటికి కన్నా 100 కి 50 లేక 60 వంతులు పెరగవచ్చునని వీరంతా భావిస్తున్నారు. సమస్యని ఆయూర్దాయ ప్రమాణంగా భావిస్తే ఇప్పటికన్నా అధికంగా వుంటుందని వీరి అందరియొక్క అంచనా అయివుంది. అప్పుడు ఈ జనాభాకు భోజనం ఎట్లా? ఇది ఇంకో సమస్య అయి కూర్చుంటున్నది.

ఇవిగాక మరికొన్ని రాగం సమస్యలను గూర్చి కూడా మేధావులు యోచిస్తున్నారు. తోళ్ళాలు చెబుతూవున్నారు. జనాభా పెరిగిపోతుంది. కాబట్టి పట్టణాలు, నగరాలు అధికం అయిపోతాయి. ఆ రాగం పట్టణాలమందు ఇప్పటి రెండను, ఇప్పటి టోకియో, ఇప్పటి మ్యూంబై వట్టి దిష్టి పట్టణాలకింద కనిపిస్తాయి. కలకత్తా వున్నదంటే, అది ఇప్పటికన్నా ఎంతో పెరిగిపోతుంది. ఆ నగరం జనాభా 4 కోట్లు దాటుతుంది. ఇట్లా పెరిగిపోయే పట్టణాలను సరిగా అభివృద్ధి పరచడము, పునర్నిర్మించడము కష్టం గనుక, పాతపట్టణాలకు కొత్తపట్టణాలకు, ఒకే పట్టణంలో సాతభాగానికి కొత్తభాగానికి మధ్య అవంత మైన అంతరం కన్పిస్తావుంటుంది. సమాజసంబంధ మైన అకాంతి పెరిగిపోతూ వుంటుంది. '1984లో పట్టణాలలోను, పట్టణాలమట్టునుగూడా బ్రహ్మాండ మైన అకాంతి, అల్లరి అలముకుపోయి వుంటాయి' అని శ్రీమతి గాన్ అన్న మేరొంది అంటున్నారు.

మూడవది విద్యకు సంబంధించిన సమస్య. ఈ సమస్య అనేకమైన వివిధరకాలకామాలకు దారి తీస్తుందని మేధావులు భావిస్తున్నారు. సమితి విద్యా సాంస్కృతికసంస్థ డైరెక్టరు ఇనరలు శ్రీ రీస్ మాహ్యో వున్నారు. ఆయన ఏమంటారంటే, 1984 నాటికి చదువురాని పిల్లగాని, పిల్లడుగాని వుండరు— అని. నాల్గు సంవత్సరాలు చదివినా, అరుంధత్యురాలు చదివినా, మొత్తంమీద అందరూ విద్యావంతులవుతారు. అవిద్య అనేది గతకాలపు విషయం అయిపోతుంది. ముసలివాళ్ళలో మూలమే విద్యలేనివాళ్లు వుంటారు. అయితే ఇప్పుడు అభివృద్ధి చెందివున్న దేశాలలో కూడా విద్య అన్నది అసంతంగా పెరిగిపోతూవుంటుంది గనుక, ధనిక, నిర్ధనిక దేశాలమధ్య విద్యారంగంలో తేడా

ఇప్పుడువున్నట్లే వుండవచ్చు. ఇదికూడా శ్రీ మాహ్యో అభిప్రాయం.

యంత్రీకరణము, సమాజంలో వచ్చే మార్పులు, సాంకేతికవిజ్ఞానాభివృద్ధి—వీని అన్నింటి సూరంగాను విద్య అన్నది ఏదో కొంతకాలం వేర్వేరు అవ్వతప్పురు కునేదిగా గాక, జీవితకాలము వేర్వేరుపెంది అయిపోతుంది. బ్రిటిష్ మంత్రీ లార్డ్ షాడన్ చెప్పిన దాన్ని బట్టి వయోజనవిద్యవంతులకు పునర్విద్యాకార్య క్రమాలు అవసరం అవుతాయి. ఆ కార్యక్రమాల కోసం పెద్ద పెద్ద మొత్తాలను ఇర్పు పెట్టవలసి వుంటుంది. 1984 నాటికి ఒక్క బ్రిటన్ లోనే తగిన విద్య, తగిన వేర్వేరు లేని కారణంచేత 20 లక్షల మంది దాకా నిరుద్యోగులై వుండవలసి వుంటుందని అయిన అంచనా వేశారు.

ఇట్లా ఏర్పడే విద్యా సంబంధమైన సమస్యలను గనుక సవ్యంగా పరిష్కరించగలిగితే, అప్పుడు 'అటోమేషను' లేక సాంస్కృతికయంత్రీకరణమువలన పొందగల అన్ని లాభాలను పొందడానికి అనుభవించడానికి మానవలోకానికి అస్సారం ఏర్పడుతుంది. అటువంటి అస్సారం ఏర్పడితే, అప్పుడు జనానికి ఏకాంతి అధికమై లభిస్తుంది. ఏకాంతియొక్క అవసరాలు వేరుగా వుంటాయి. ఇటువంటి విషయాలను గురించి కూడా ఇప్పుడు కొందరు మేధావులు ఆలోచిస్తున్నారు. వారిలో జోన్ రిటిల్ ఫుడ్ అనే అవిద ఒకరు. ఈమె లండన్ లోని 'థియేటర్ వర్క్ షిపు' లో ఆర్టు డైరెక్టరు. 1984 లో జనానికి ఏకాంతికాలంలో వంయ 'థియేటర్ వర్క్ షిపు' గురించి తాము ఆలో చిస్తున్నట్లు ఆమె చెబుతున్నారు. ఆమె ఇప్పుడు ఒక మందిరాన్ని నిర్వహిస్తున్నారు. దానికి 'రెస్టోరేటరీ ఆఫ్ ఫన్' అని పేరు. 1984 లో ఇటువంటి మందిరాలలో సంగీత రంగము, నాట్య రంగము, చిత్రకళా రంగము—ఇట్లా విహారంగాలు వుంటాయి. వానిలో జనం తమ ఏకాంతి సమయాంలో కాలక్షేపం చేస్తూ వుంటారు.

సర్ హెర్బర్ట్ రీడ్ వంటి మేధావులు ఈ రకమైన పద్ధతులు పనికిరావంటున్నారు. ఇవి అన్ని 'రెక్రిమేషన్' కాలక్షేపాలని, వీనివలన నిజమైన కళ, శిల్పము చచ్చిపోయి, జీవితం మ్రోడులాగా

తయారు అవుతుందని వాదిస్తున్నారు. వీరి దృష్టిలో ఆ 'ప్రకాంతి' ఒక సదవకాశము, ఒక ముఖముకాక, ఒక చిక్కు సమస్య క్రింద తయారై పోవచ్చునన్న ప్రతీతి ఏర్పడుతున్నది.

సర్ హెన్రీచ్ చెబుతున్న మాటల సారాంశం ఇట్లా వుంది : జాడం జాతీయం అయిపోతుంది. ప్రభుత్వాలకు అది పెద్ద అడాయ మార్గం అవుతుంది. పుస్తకాలు, కవిత్వాలు పూర్తిగా అంతరించి పోతాయి. రచయిత అన్నవాడు ఎవడన్నా ఆ 1984 వాటికి వుంటే, వాడు పెరిగిపోతా సక్రిష్ట రైటరు అయివుంటాడు. 'ప్రపంచం అంతటా దీపాలు వెలిగిపోతూ వుంటాయి. ఆ దీపం వెలిగిపోతే ఒక్కటే వుంటుంది. అది మనుష్యుని హృదయం.'

విశ్వానాథప్రాసాద్ పైకాలజీ, ఫిజియాలజీ లాగా అభివృద్ధి చెందుతాయని, మనోవ్యాధులకు ఉత్తమ చికిత్సలు సంభవం కాగలవని వార్డ్ బ్రయన్ భావిస్తున్నారు. ఈ అభివృద్ధిలో పాలు కొత్తరకాలయిన 'డ్రగ్సులు' లేక 'విష ఔషధాలు' పెరిగిపోతాయి. జనం వాటికి లాగా అలవాటు పడిపోతూ వుంటారు. 1984 కు ముందే ఇది ఒక పెద్ద సమస్య అయిపోతుంది, అని ఆయన అంటారు.

వైద్యశాస్త్రంలో రెండు ప్రధాన వ్యాధులను 1984 వాటికి డాక్టర్లు జయించవచ్చునన్నది సర్ ఛార్లెస్ డాప్స్ అభిప్రాయం అయివుంది. ఆ వ్యాధులలో ఒకటి, కాన్సరు, పుట్టుకురుపు. రెండవది గుండె జబ్బు. 1984 కు ముందే ఈ రోగాలు జయింపబడవచ్చు. అప్పటినుంచి 'పుద్గాప్య నిరోధాన్ని' గురించిన పరిశోధనలు అధికం అవుతాయి. శరీరం జలాధర్మం కల్గింది. దానికి ముసలితనం రాకుండా డాక్టర్లు చేయలేకపోవచ్చు. కాని మనుష్యుని తక్కిన శక్తులకు ముసలితనం వాటిల్లకుండా చేయడం ఎట్లా అన్న ఆలోచనలు సాగవచ్చు; అవి సాగుతాయి. ఇప్పుట మానవుడు కొంత ముందుకు పోను కూడా వచ్చు; సాధించ దలచుకున్నదానిని సాధించమావచ్చు. ఇప్పుడు అప్రత్రులలో కొన్ని దేశాలలో 'జెరియా (ట్రీక్ వార్డ్స్)' అని వుంటున్నాయి. ముసలితనము, ఆ ముసలితనమువల్ల వచ్చే వ్యాధులు—వీటికి అచ్చట

చికిత్స జరుగుతూ వుంటుంది. ఆ వార్షికంలో చేరే వారి పంగతిఇప్పుడు దయనీయంగావుంటున్నది. 1984 వాటికి జరిగే వైద్యపరిశోధనల మూలంగా యీరకం సమస్యలు కొంతవరకు సరిష్కారం కావచ్చునని సర్ ఛార్లెస్ డాప్స్ భావిస్తున్నారు.

1984 లో మనుష్యులకు భౌగవస్తువులలో ప్రశస్తమైనవి ఏమిగా వుంటాయి. అంటే, ఊటల నుంచి వచ్చిన చల్లటి మంచినీళ్లు, రసాయన సంబంధంగా పోకే జాడ్యాలు తగలని పశువుల పాలు, తీరప్రాంతానికి దూరంగా ఎక్కడో ఆ నదీ సముద్రం మధ్యలో పట్టిన చేనలు—ఇవే ప్రధాన భోగాలవుతాయి. వీనిలో పాలపశువులను ఎవరికివారే రసాయనజాడ్యాలు తగలకుండా పెంచుకోవలసివుంటుంది. ఇదే ముందు ముందు ఉన్నతభోగాలు' అంటున్నారు సర్ ఛార్లెస్ డాప్స్.

ప్రాఫెసర్ ట్రింగ్ చెప్పేమాటలు కొంచెం మనస్సుకు ఊరటకల్గించ గలవిగా వుంటున్నాయి. ఈయన లండన్లో క్విన్సేరీ కళాశాలలో పనిచేస్తూ వున్నారు. ఆయనచెప్పే జోశ్యం ఎట్లాంటిది అంటే 1984 వాటికి యంత్రపు మనుష్యులు (రాబట్లు) అధికమై, వారే ఇళ్లలో అన్నిచనులు చేసుకుపోతూ వుంటారు. ఆడవాళ్ళకు దాకిరీదాధ చాలావరకు తప్పి పోతుంది. 10 లక్షల పొనులు పెట్టుబడితో 10 సంవత్సరాలపాటు నిరంతరంమైన పరిశోధన, కృషి పాగిస్తే, అప్పుడు ఇంట్లో అన్నిచనులు చూచుకోగల మరమనిషిని పుష్టింపవచ్చునన్నది ప్రాఫెసర్ ట్రింగ్ అభిప్రాయంగావుంది.

డా॥ మైఖేల్యుంగ్ జోశ్యం ఫలింవారి అంటే, ప్రాఫెసర్ ట్రింగ్ జోశ్యం యదార్థం కావలసి వుంటుంది. 1984 వాటికి కుటుంబజీవనం ఇప్పటి కన్నా ఎంతో మారిపోతుంది. వృద్ధులను ఇప్పటిలాగా బయటికి తోలకుండా బిడ్డలు వారిని ఇంట్లోనే పెట్టుకు పోషిస్తూవుంటారు. వారిని ఆదరంతో, ప్రేమతో చూస్తూవుంటారు. డా॥ యంగ్ ఇంకా ఇట్లాకూడా అంటున్నారు : "కుటుంబ ప్రపంచంలో క్లిష్టత, అనాత్మస్థితి పెరిగిపోతూవున్నకొద్దీ, ఇల్లు సుఖమైనదిగా, ఆత్మత్వమైనదిగా సుఖసంతోషాలకు ఆలవాలం అయినదిగా వుంటుంది." అప్పుడు

ప్రాఫెసర్ (రింగ్) జోశ్యం ఫలిస్తే, గృహంలో నుంచి సంగతి ఇంక చెప్పనే అక్కరలేదు. స్వర్గమా! స్వర్గ నుంచి సహూదరమా!!

ప్రభుత్వం సంగతి వుంది. ఆ ప్రభుత్వాలు అధికాధికంగా 'కంప్యూటర్ల' మీద, ప్రత్యేక ప్రత్యేక వైన నేర్పరితనాలుగల నిపుణులమీద ఆధారపడవలసిన పరిస్థితి ఏర్పడుతుంది. వెనకవుండి అన్నిపనులుచేస్తూ వుండేవారి అధికార ప్రాబల్యాలు అధికం అవుతూవుంటాయి. ఇవి పన్నెక్కు విశ్వవిద్యాలయంలో ప్రాఫెసరుగా వుంటున్న (శీ ఆవ్ బిగ్) అధిప్రాయాలు. ఆర్థిక, జీవనపు పద్ధతులలో, సైనికశక్తి పరిస్థితులలో రాగల పరిణామాల వలన జాతీయరాజకీయాలకు, జాతీయ విధానాలకు స్థితిలేక, ప్రపంచంలోని సర్వదేశాలన్నాయదార్థ పరిస్థితులకు తలదగ్గి పనిచేస్తూ వుండవలసిన అవసరం ఏర్పడిపోతుంది. ఇక్కడ యదార్థపరిస్థితులకు శరణాగత్యాని పేరుమార్గం లేదు అంటారు ప్రాఫెసర్ (బిగ్).

ముందు ముందు ఎలక్ట్రానిక్ ప్రక్రియా విశేషాలు ఎల్లా అభివృద్ధి చెందిగలవు అన్నవిషయాన్ని దా॥ వి. కె. జ్యోరికిన్ చర్చించారు. వీరు అమెరికాలోని ఆర్. సి. ఏ. 'రేటాబిలిటీ'లో పనిచేస్తూ వున్నారు. ముందుముందు ఎలక్ట్రానిక్ పరికర రంగంలో రాగల విప్లవంమూలంగా ప్రజాస్వామ్యధర్మప్రక్రియలో ఎన్నోమార్పులు వస్తాయి అని ఆయన అంటారు. ప్రజాస్వామ్యంలో ఓటింగు చాలా ప్రధానమైన సంగతి. 1984 నాటికి 'టెలిఫోన్' మీదనే ఓటింగు జరిగిపోతుంటని, విమిషంమీద బనవాక్య సేకరణం జరుపవచ్చునని దా॥ జ్యోరికిన్ సిద్ధాంతం. మరి ఈ ఓట్లను తెక్నించేది ఎల్లా? ఫలితాలు తెలిపేది ఎల్లా? అందుకు ఒక్కటే సమాధానం. ఆరకం పనులను అన్నింటిని కంప్యూటర్లు చేస్తాయి. ఈ పద్ధతిపై ప్రభుత్వము ప్రజలతో ప్రత్యక్షమైన సంబంధం పెట్టుకొని, అన్ని ముఖ్యమైన సమస్యలను గురించి వారి అభిప్రాయాలు ఏమో తెలుసుకోవగలగతూ వుంటుంది.

ఇట్లా అనేక విషయాలలో ఈ వ్యాస పరం పరలో పార్సోన్న ఈ మేధావులమధ్య బహుముఖ్య విష

యాలపై వికవాక్యతా, సంవాదము కన్పిస్తూవుంది. ప్రధానంగా వైద్యంలో, పౌరశీతిక విజ్ఞానంలోను అనిదం పూర్వమైన పరిశోధనలు కొనసాగించవి అనిదం పూర్వమైన రహస్యములు అవిష్కరింపబడ గలవని వీరు ఐకకంఠంగా చెబుతూవున్నారు. జన సంఖ్యలో పెరుగుదలవలన ఏర్పడగల సమస్యలు వివిధంగా వుంటాయి; భయంకరంగా వుండగలవు. ఆ సమస్యలు మానవునియొక్క సర్వమైన శక్తిసామర్థ్యా లనుపట్టి చూస్తాయి. మానవలోకం ఆ సమస్యలను ఎట్లా పరిష్కరించుకొనగలడు? వివిధము ఆ సమస్యల వలన ఏర్పడిన పరిస్థితులకు అనుకూలముగా మానవ లోకం మారగలడు; మారి నిల్పరించుకొనగలడు? - అవులనే మానవునియొక్క సమస్తమైన ప్రతిభ, ఇంగితము, ఊహాపాదాలు సుష్టింపవలయు అవసరమువున్నది. అదే ముందు ముందు మానవుడు ఎదుర్కొననున్న పరీక్ష.

మానవుడు తన ఉపజ్జరేత, ఉపావిధములైన పరిశోధనములచేత, ఎన్నో మాతన రహస్యములను అవిష్కరించగలగతూ వున్నాడు. ముందుకూడా అవిష్కరించగలడు. అనంతము, అఖండిము అయిన యీ సర్వమైన విజ్ఞానాన్ని మానవలోకం అర్థము చేసుకొనగలదా? దానియందలి పరమార్థమును బీర్ణించుకొనగలదా! ఆ సర్వమైన పరిశ్రమయొక్క ఫలితాలను సర్వ మానవలోకంయొక్క కళ్యాణంకోసం సమాజం వినియోగించకర్గిన శక్తికలిది అవుతుందా? ఈరకమైన ప్రశ్నములు పచ్చినప్పుడు శాస్త్రజ్ఞులలో శాస్త్రజ్ఞులకు ఏకాభిప్రాయము కుదరటంలేదు. ముఖ్యముగా సమాజధర్మవేత్తలు, ఆర్థికశాస్త్రవేత్తలు ఆందోళన మును చెందుతూవున్నారు. మానవుడు గాడిదడి ఊడని బారుతూ వున్నట్లు భావిస్తూ వున్నారు. 1984 నాటికి ప్రపంచం ఎంతో మారిపోతుంది. ఆ పరిస్థితులకు అనుకూలమైన పద్ధతిలో మానవుడు తన పట్టణములను పర్వకొని రాలేడు; తన వ్యవసాయమును దిద్దుకొని రాలేడు; గత సమాజధర్మ సమాప్తతములైన లలనాటలను మార్చుకొనలేడు. మార్చుకొన్నను మార్పులయొక్క వేగములో సమానమైన త్వర మానవునిలో ప్రకోపనము చెందక

పోవచ్చును. ఇవి సమాజధర్మవేత్తలయు, ఆర్థికధర్మవేత్తలయు ఆభిప్రాయములు. ఇట్టి పరిస్థితియే పంథ వింఛనచో, అప్పుడు దురంతమైన అశాంతి ప్రకోప నము చెందగలదని వీరు భావిస్తూ వున్నారు.

ఇంతమంది మేధావులును ఒక్కనిషయమును గూర్చి ఖచ్చితంగా చెబుతూవున్నారు. అది ఇది. అబ్బలస్తామలతోడి యుద్ధమురాదు. అట్టి యుద్ధము వస్తుందని ఈ మేధావులెవ్వరూ భావించడములేదు. మరియు జార్జి ఆర్వెల్ తన 1984 లో సృష్టించిన దురధికారనియంతృత్వపునరకకూపం సంభవం అవుతుందనికూడా యీ మేధావులలో ఒక్కరుకూడా

ఊహించేయడములేదు. వీరందరును ఆయా శాస్త్రముల యందు, అయావిద్యలయందు ప్రభువులు. ముందు ముందు రానున్న ప్రపంచమునుగూర్చి వారి దర్శనము ఇట్లావుంది. వారు ప్రపంచం ఎదుర్కొంటూవున్న, ఎదుర్కొననున్న కఠోరసమస్యలు తెలియనివారుకారు. సామాన్యజనువికన్న, మరియూతెలియునుఅవి అనుకొనెడివారికన్న యీ యాన్నివిషయములు అధికముగా తెలిసినవారు. వారు ఇట్లా ముందునంగతులనుగూర్చి ఊహించుచేత, ప్రతిభాశక్తిచేత చెప్పగలగడమునందే, భవిష్యత్లోకవృత్తలనుగూర్చియముకూడా ఇమిడివుంది. అదే మానవలోకమునకు ఐలము! అంటే; ఆశ.

— జాన్ వేవి.

దేవుడి స్వప్నం

శ్రీ పి. కుమారస్వామి

దూరంగా పూర్వీకయ్యుమిద

నిద్రపోగే యెఱ్ఱని జగచ్చక్కుపును
మంద వీచికలు జోకొడుతున్నాయి,
మనక మేఘం ముసుగులోకి
కోరికల గువ్వలు బారులుగా తరలిపోతున్నాయి,
పక్కగా పూలచెండలా, పరిమళాలు
నాజాకుగా నడిచిపోతున్నాయి.

ఇక్కడ, యీ సముద్రాంచలన నిలచి
ఆవలి పొడ్డు సమీపిస్తుందేమోనని
విశ్వానంతత్యంలో నిరవశేషంగా కరిగిపోయి
నిస్సూలమైన ఆశతో నిరీక్షిస్తున్నాను.

మెన్నటివరకూ—తనూ, నేనూ
నేలమీద నిలువలేని శరీరాలతో
మబ్బుచాటుకు పోయే మనకగువ్వల్ని చూపించుకుంటూ
ఇద్దరం—ఒకరి కొకరమై
మా వేసిన అడుగుజాడలు చెరిగిపోతూ, మళ్లాపుడుతూవుంటే
కాళ్లకు కెరటాలు చిరుచలిగిలిగింతలు పెడుతూవుంటే
మిందు రూపాలతో
ఆనంద సరిత్రేంద్రానికి యెగసి పోయింది;
గడిచిన యుగాలు విడిచిపెట్టిన
ఈ యిసుక గుట్టలమీద కానే కాదు!

ఇప్పుడు తనులేదు;
మెలకువ పుక్కుతెరవాల్సి

దేవుడు కన్న పువ్వుల కలలోకి
ఒక్కటి వెల్లిపోయింది

అయినా

పూర్తిగా వెలిసిపోని రంగు చొక్కా తాడుక్కని
చిల్లపడిన మస్తిష్కమధుప్రాతరో
కొత్త ఆశలు పోసీ, నింపీ
వచ్చి చూస్తూ పుంటాను,
'దేవుడు మేల్కున్నాడేమోనని!'

విశ్వ రహస్యాన్ని గురించి కొత్త సిద్ధాంతం

విశ్వరహస్యమును గురించి విశ్వరహస్యమును గురించి విశ్వరహస్యమును గురించి

విశ్వమును, దాని విశ్వయొక్క రహస్యాన్ని గురించి మరో కొత్త సిద్ధాంతం ప్రతిపాదించబడింది. దీనిని ప్రతిపాదించిన శాస్త్రవేత్త వీజేక్కర్. ఈయన ఐర్లండు. పూర్తిపేరు కార్ల్ ఫ్రెడరిక్ సాన్ వీజేక్కర్. చదువు కున్నది శాత్రు విజ్ఞానశాస్త్రం అయినా, హాంబర్గ్ విశ్వవిద్యాలయంలో ఈయన తత్వశాస్త్రం బోధిస్తా వుంటారు. అందుచేత ఇప్పుడు ఈ కొత్త సిద్ధాంతంలో ఆయన ఇటు విజ్ఞానశాస్త్రాన్ని, అటు తాత్విక విజ్ఞానాన్ని సమన్వయం చేయడానికి గట్టి ప్రయత్నం చేశారు. అందువల్లనే ఆయన ఇప్పుడు వియలుదేరబడిన సిద్ధాంతం పూర్తిగా శాత్రువిజ్ఞాన శాస్త్రంగా మారేదు; పూర్తిగా తాత్వికవిజ్ఞానంగా మారేదు. రెండింటికీ వారధి కట్టినట్లు వుంది.

మరి శాత్రు విజ్ఞానశాస్త్రంలో ప్రాఫెసర్ వీజేక్కర్ ఏమన్నా తక్కువవాడా? బేరేతోకరిసి 'మ్యాక్స్ యర్ ఫిజిక్సులో' 'కార్ల్ ప్లేకిల్' సిద్ధాంతాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. మరి కార్ల్ ప్లేకిల్ అంటే ఏమిటి? ఇది 'అప్రోప్రియేట్' అనే విజ్ఞానశాస్త్ర విభాగంలోని మాట. అనగా నక్షత్రాలు, గ్రహాలు మొదలైన వానిలో ఐరిగే శాత్రు వికారాంకు సంబంధించిన వ్యవహారంలో సంగతి అన్నమాట. ఈమాటకు, లేక సిద్ధాంతానికి అర్థం ఇది. నక్షత్రాలలో అణుశక్తి సంబంధమైన మార్పులు, పరివర్తనలు సంభవిస్తూ వుంటాయి. ఇవి ఒక క్రమంలో జరుగుతూవుంటాయి. అంటే చక్రక్రమంలో నవ్వుమాట. ఆ జరిగినప్పుడు ఏమిజరుగుతుందంటే, ఆ నక్షత్రాలలో విడుదల అయిన అణుశక్తి వానిలో సంభవించే మార్పు లేక పరివర్తనము, లేక రూపాంతరస్థితుల మూలంగా అందులోపున్న హైడ్రజన్ లేక ఉదజని కాస్తా హీలియంగా మారుతూవుంటుంది. మరి హీలియం అంటే ఏమిటి? ఇది ఒక వాయుద్రవ్యం. దానికి రంగుగాని, వాసనగాని వుండదు. మార్కునియొక్క

వారసరథ అవరణంలో ఇది వీపుట్లు శాస్త్రజ్ఞులు అనుమాన ప్రమాణించేత నిర్ణయించారు. ఈ నిర్ణయం 1868లో జరిగింది. "1895 వాటికి ఆరకమైన వాయుద్రవ్యం అంటూ పున్నదని యాథం చేయడం, నిరూపించడంకూడా జరిగింది. ఇప్పుడు ఇది అంతా మ్యాక్స్ యర్ ఫిజిక్సులో అంతర్భాగం అయిపోయింది. అదేవిధంగా బేరే, వీజేక్కర్ల యీ సిద్ధాంతం— కార్ల్ ప్లేకిల్ సిద్ధాంతం— కూడా అందులో అంశం అయిపోయింది.

ప్రాఫెసర్ వీజేక్కర్ ఇంకో అందుకు కూడా గొప్పవాడు. గ్రహాలు పున్నాయిగదా! ఇవి ఎట్లా ఉద్భవం చెందాయి అన్న సమస్య వుంది. ఈ విషయానికి సంబంధించి ప్రాఫెసర్ వీజేక్కర్ ఒక్క కొత్త సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించారు. దీనిని ఇప్పుడు విజ్ఞానశాస్త్రం 'టర్బులెన్స్' సిద్ధాంతం అని అంటున్నారు. ఇది జటూ, పోటూ సిద్ధాంతం వంటిది. ఇప్పుట గ్రహగతి సమస్థితి కలిగివుండదు. సముద్రానికి అటువచ్చినట్లు, పోటువచ్చినట్లు వుంటుంది. గాలి ఒకసారి అదిరికొట్టడము, ఒకసారి స్తంభించిపోవడము లాగా వుంటుంది. అయితే ప్రాఫెసర్ వీజేక్కర్ యీ తమ 'టర్బులెన్స్' సిద్ధాంతంలో ఈ పైన చెప్పిన పద్ధతి 'టర్బులెన్స్'ను లేక అటును, పోటును, 'ఫిక్షన్'ను లేక ఒరిపిడిని మాత్రమే గాక గురుత్వాకర్షణాన్నిగూడా జోడించారు. ఆయన ప్రతిపాదించిన ఈ సిద్ధాంతంలోపున్న గొప్పవిశేషమే ఇది అంటారు ఇతర శాస్త్రజ్ఞులు.

ఇన్ని కారణాలచేత విజ్ఞానశాస్త్ర ప్రపంచానికి ప్రాఫెసర్ వీజేక్కర్ పేరు కొరిందెక్కాడు. పైగా ఆ శాస్త్రరంగంలో అత్యంతము ప్రసిద్ధమైంది. అందువల్ల విశ్వరహస్యాన్ని గురించి విశ్వయొక్క సృష్టి లేక ఉద్భవము, అందులో భాగాలు, దాని స్వరూపం, దాని ధర్మాలు—ఈ మొదలైన వానిలో

అంతగా చూడలేని శాస్త్రవేత్తల్లో కూడా ఇప్పుడు ఆయన ప్రతిపాదిస్తున్న ఈ మాతన విశ్వరహస్య సిద్ధాంతంపట్ల అసక్తి లభికం అవుతూవుంది. ఇందుకు కొంతకారణంకూడావుంది. పూర్వం పీజేక్ ఐర్ వివిధంగా భౌతికవిజ్ఞానంలో ఐకమత్యం లేక ఏక వాక్యరకనం కృషిచేశారో, అదే విధంగా ఇప్పుడు ప్రాఫెసర్ వీజేక్కర్ కూడా అందుకే కృషిచేస్తున్నారు. యూనివర్సల్ క్వంటమ్ సిద్ధాంతం, 'ఎరిమెంటరీ పార్టికల్ సిద్ధాంతాలు,' విశ్వనిర్మాణ రహస్యాలకు సంబంధించి సిద్ధాంతాలను సమన్వయంచేసి, వాని మధ్య అవరోధం ఏర్పడేట్లు చేయాలన్నదే ఇక్కడ ప్రాఫెసర్ వీజేక్కర్ ప్రయత్నం. 'క్వంటం' సిద్ధాంతం వున్నదంటే అది తేజోభూతానికి సంబంధించిన విషయం. ఈ తేజో భూత సంబంధమైన క్రియాకలాపాలు, ముఖ్యంగా మానెక్వాయిలర్స్ను, అణువులలోను లేజర్లంబంధంగా జరిగే మార్పులు, అనగా వానియందరి తేజోధాతు వికారాలు ఏకకారంగా ఒకగవు. అనుస్మాత ప్రక్రియను జరిగవు. అచ్చట ఆ వికారాధికంలో పాంతత్యం లేదు. ఆ తేజోధాతువు ప్రత్యేక ప్రత్యేక పరిమాణ విశేషం కం భాగాలుగా ఆ వికారాన్ని చెందుతూవుంటుంది. ఆ భాగాలను పాశ్చాత్య విజ్ఞానశాస్త్రవేత్తలు 'క్వంటా' అన్నారు. కానివిటట్టే ఈ తేజోధాతువికార ప్రక్రియా ధర్మవిశేషానికి 'క్వంటంసిద్ధాంతం' అన్న పేరు వచ్చింది. Cosmology అన్నది తత్వశాస్త్రములో ఒక భాగముగా వుంటూవున్నది. విశ్వముయొక్క పుట్టుక, రచన, వ్యర్థాపసంస్థానము, ఆ విశ్వము యొక్క ఋతధర్మములు మొదలైన అన్నివిషయాలు శాస్త్రమునందు తాత్విక పద్ధతిలో వివరించబడి వుంటాయి. విశ్వముయొక్క సహజసిద్ధ లక్షణముల తత్వము, కాలము, దేశము (space), కార్యకారణ నిరూపణము మొదలైన విషయాలనుగూర్చి కూడా యీ శాస్త్రం చెబుతుంది.

ప్రాఫెసర్ వీజేక్కర్, ఆదిమద్రవ్య సిద్ధాంతంతోనూ తిక్కిన యీ రెండు సిద్ధాంతాలు గూడా సమన్వయపడేవిధంగా తను యీ మాతన విశ్వరహస్య సిద్ధాంతాన్ని రూపొందించారు.

అది పదార్థము లేక ద్రవ్యము ఒకటి వున్నదని, అది మూములు కంటికి కన్పించనంతటి లఘువు,

సూక్ష్మము అయినట్టిదని ప్రాఫెసర్ ఫాన్ వీజేక్కర్ అంటున్నారు. ఇది ఆయన సిద్ధాంత ప్రాతిపదిక. ఇటువంటి సూక్ష్మాతిసూక్ష్మద్రవ్య రేణుకములు 10⁴⁰ కలిసిగాని ఒక ప్రొటాన్ కదని ఆయన భావిస్తున్నారు. 10⁴⁰ అనగా 10×10 అంటూ పరుసగా నలుబదిపదులువేసి గుణించవలసి వుంటుంది. ఆ అంకె కొన్ని కోట్లకోట్లలో వుంటుంది. ఒకటి వేసి దానివక్కున నలుబది సున్నాలుపెట్టి, ఆ అంకెను లెక్కపెడితే ఎంతో ఈ అంకెవిలువ అంత. ఒక్క ప్రొటాన్లో అది ద్రవ్యము లేక ఆది ద్రవ్యముయొక్క రేణుకములు అన్నివున్నాయి అని అన్నిరేణువుల సమవాయమువలన ప్రొటాన్ రూపు పొందుతున్నది అని. ప్రొటాన్ అన్నది అణువులోని ఒక "ప్రొటోన్". ధనవిద్యుత్చేరి నిబిడమై వుంటుంది. "న్యూట్రాన్"తోకలిసి ఈ 'ప్రొటాన్' అణువులో భాగంగా వుంటున్నది.

ఇచ్చట 10⁴⁰ అనే అంకె వున్నది గదా! ఈ అంకెను తాను ఎట్లా సాధించగలిగింది ప్రాఫెసర్ ఫాన్వీజేక్కర్ వివరించయుండలేదు. ఆయన ఇచ్చట చెప్పదంచుకున్న విషయము ఒక్కటే: ప్రొటానుతో పోల్చినప్పుడు ఈ ఆదిపదార్థ రేణుకము అత్యంతము సూక్ష్మమయినది. విశ్వముతో పోల్చినప్పుడు ఈ 'ప్రొటాను' అన్నది అదేవిధముగా అల్పిష్ఠమైనది.

జగత్తు అంతవంతమా? అనంతమా? అన్న విషయం చాలా పెద్దవిషయం. ఈ విషయమును గురించి ఎన్నో చర్చలు జరిగివున్నాయి. జరుగు తున్నాయి. అందువలన విశ్వనిర్మాణ రహస్యాలకు సంబంధించిన ఎట్టి చర్చ అయినా పర్యుత్సకంగా వుంటుంది. ఈ విషయాన్నిగూర్చి ఎన్నో పుస్తకాలు, ఎంతో సాహిత్యం వున్నది. అయితే ఇచ్చట శాస్త్రజ్ఞులలో రెండు రకాల వారున్నా వున్నారు. కొందరు జగత్తు అంతవంతమైనదనంటే, కొందరు కాదు అన్నారు. కొందరు జగత్తు లేక విశ్వము అనియతమైనది, అపరిచ్ఛిన్నమైనది, అపరిమితమైనది అంటే, మరి కొందరు యీ జగత్తు నియతము, పరిచ్ఛిన్నము, పరిమితము అయినది అన్నారు. ప్రాఫెసరు ఫాన్ వీజేక్కరు యీ రెండవకొన శాస్త్రజ్ఞులలోనివారు. ఆయన ఈ జగత్తు లేక విశ్వము పరిమితము, పరిచ్ఛిన్నము

అయినదంటారు. పూర్వము జగత్తును గురించి ఇదే విధముగా ఆలోచించివున్నవారికి, ప్రాఫెసర్ వీజేక్యూర్ కు ఒక్కటే లేదావుంది. ఆ పూర్వులు ఈ జగత్తును మూడు పరిమాణములు కలదనిగా మాత్రమే ఊహ చేశారు. ప్రాఫెసర్ ఫాన్ వీజేక్యూర్ ఇచ్చట భేదిస్తున్నారు. జగత్తుకు ఇతః పూర్వులు అనుకున్న మూడు విధముల పరిమాణములకన్నా అధికమైన పరిమాణాలు ఉన్నాయి అంటున్నారు. వీజేక్యూర్ సిద్ధాంతం ప్రకారం జగత్తు సునంహితమైవుంది. కాని మూడుకన్నా అధికమైన పరిమాణాలువున్నాయి.

ఈ సిద్ధాంతం ఇప్పుడు శాస్త్రజ్ఞులను అధికంగా ఆకర్షిస్తున్నది. ఐన్ స్టీన్ సిద్ధాంతాలు ఎంత గొప్పవో ఈ సిద్ధాంతం కూడా అంతటి గొప్పది అంటున్నవారు కొందరు ఉన్నారు. కొందరు ఈ సిద్ధాంతాన్ని పూర్వవత్తం చేస్తున్నారు; ఇది అపారధ్య సిద్ధాంతంఅని, పట్టి కల్పనాకథ వంటిది అని అంటున్నారు.

వీజేక్యూర్ ఈ సిద్ధాంతానికి ఇంకా సున్ను రూపం రాలేదు. ఇంకా అది ప్రాతిపదిక దశలోనే ఉంది. దీనిని సమగ్రమైన సిద్ధాంతంఅనిగాని, జగత్తునుగురించి సునంయుతమైన విశ్లేషణనంపనిగాని అనలేము. ఈ విషయం ప్రాఫెసర్ వీజేక్యూర్ కు కూడా తెలుసు. ఈ సిద్ధాంతం ఇంకా శాస్త్రం కాదు; 'ఫిజిక్సు'కన్నా, ఇందులో 'ఫిలాసఫీ' అధికంగా ఉన్నది—అని అయితే అంటున్నారు. ఎట్లా అన్నా ఫరవాలేదు. ఇచ్చట ఒక్కవిషయంమాత్రం యదార్థం. ప్రాఫెసర్ వీజేక్యూర్ ఇచ్చట ఈ తమ సిద్ధాంతంతో

'ఫిజిక్సు'ను, 'ఫిలాసఫీ'ని సమన్వయం చేయడానికి ప్రయత్నం చేశారు. ఇప్పటికి కొన్ని శతాబ్దాలుగా శాస్త్రందారి శాస్త్రానిది, తత్వందారి తత్వానిది అయిపోతూవుంది. 'ఫిజిక్సు'కు, 'ఫిలాసఫీ'కి పడటంలేదు. ఒకదానిని చూచి ఒకటి యోయింపుగా, అవగణన జన్మించి పుంటూవస్తున్నాయి. ప్రాఫెసర్ వీజేక్యూర్ వాని మధ్య సాన్నిహిత్యాన్ని స్నేహానుబంధాన్ని సాధించడానికి ప్రయత్నం చేశారు. అందుకోసం అన్వేషించారు. విజ్ఞానం చేశారు. ఆయనకు అచ్చట సమన్వయ సమర్థతలైన ప్రాతిపదికలు గోచరించాయి. ఇచ్చట ఒక్కటే ప్రతిబంధకం ఉంది. ఆ ప్రతిబంధకం ఆయనకేగాక, ఆయన సాధించిన ప్రాక్ ప్రమేయ కల్పనంతో కూడా ఉంది. ఇప్పుడు వీజేక్యూర్ సాధించిన Hypothesis ను లేక ప్రాక్ ప్రమేయ కల్పనను ఇటు వదార్చ విజ్ఞానులు (Phisicists), అటు తాత్వికులు (philosophers) లు పూర్తిగా ఆమోదించరు. ముఖ్యంగా పందొమ్మిదవ శతాబ్దంవాటి విజ్ఞానశాస్త్ర దృషి చేత సరిమితమైన మనస్సులు కలవారికి, ఈ రకమైన ఆలోచనాధారము అంగీకరించడం మరి కష్టంగా ఉంటుంది. అయినా ప్రాఫెసర్ వీజేక్యూర్ ప్రతిపాదించిన విశ్వరహస్య సిద్ధాంతాన్ని గురించి ఆలోచన చేయక తప్పని పరిస్థితి అందరికిన్నీ ఏర్పడింది. ఈ ఆలోచనలు ఇట్లా జరుగగా, జరుగగా ఎప్పుడో విశ్వరహస్యాన్ని నిజంగా చేర్చిచెప్పగల సిద్ధాంతం ఏది ఉన్నదో అది అవిష్కారం చెందవచ్చు.

—ఒక నిజ్ఞాని.

59

వచ్చేట్టు పనుట కప్పుకోవటమూ...

‘ఇంటికి రావా?’ అంది కాంతమ్మ.

‘వస్తాను.’

‘మరిచి పాఠ్యాను నీతో చెప్పటానికి...రాణి యిక్కడే వుంది. నిన్ను గురించి అనుకుంటూ వుంటుంది కూడా.’ అంది కాంతమ్మ. కాంతమ్మా, రాణి అక్కచెల్లెళ్లు.

‘ఏమని? ఫీడనదిరి పోయిందనా?’ నవ్వాడు జగన్నాథం. ‘ఫీడ’ అంటే తనని పెళ్ళిచేసుకోవటం. తను రాణిని పెళ్ళాడాలనుకోవటం జగత్ప్రసిద్ధం కనుక అలా అన్నాడు.

ఈ మాటకు కాంతమ్మ నిట్టూర్చి, ‘అలా జరిగినా బాగుందిపోయేదేమో!’ అంది. జగన్నాథం ఆశ్చర్యపోయాడు. ఎలా జరగటం? రాణికి తన పీడ వదిలి పోవటమా? తనా పిల్లను పెళ్ళిచేసుకోవటమా?

కాంతమ్మ నీళ్ళు ముందుకుని వెళ్ళిపోతోంది.

అమె హంస వడకనూ, పిరుదులపైకి పారాడే జడను చూస్తూ ‘ఇంకా ఆలంకారాలు తగ్గలేదు మనిషికి!..నింతయినా నాయుడుగారి ప్రియురాలుకదా!’ అనుకున్నాడు జగన్నాథం.

కాంతమ్మ తనకన్నా రెండుమూడేళ్ళ దిన్నది. ఊరి బోలో తనతో కలిసి వదిలింది. తరువాత చదువు మానేసి యింట్లో వుండిపోయింది. అలా వున్న రోజుల్లోనే ఒక పాఠశాల తన సమయం చూసి వెళ్ళి ఆ పిల్లను నడుముచుట్టూ చెయ్యివేసి ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. ఆ పిల్ల ఏమీ అనలేదు.

అంతకుముందే, జ్ఞాపకానికి అందని రోజుల్లో, కాంతమ్మకు పెళ్ళయింది. పెళ్ళయిందేకాని కాంతమ్మ భర్త వెన్నుదూ చూడలేదు. ఆ అబ్బాయి కూడా ఒకమార్తెనా అత్తగారింటికి వచ్చిన పిపాస పోలేడు. ఉన్నట్టుండి ఒకరోజుతడు తనని కాలేజీ వదులుకు పంపించలేదని యింట్లో పెద్దనాళ్ళతో దెబ్బలాడి వెళ్ళిపోయాట్టు. మళ్ళీ బాడలేదు. అతడు యింట్లోంచి వెళ్ళిపోయినట్టు తెలిసిన రోజున అచార్లుగాంధీగారిట్లో లందరూ దుఃఖించారు. కాంతమ్మకు మాత్రం ఏం చెయ్యాలో తెలిసిందికాదు. ఏనాపొచునే ఒక వ్యవస్థ తన జీవితాన్ని మరో అనధికార వ్యక్తి జీవితంలో

శాశ్వతంగా ముడివేసిందని, ఆ వ్యక్తి యింట్లోంచి పారిపోవటమంటే తన జీవితంలోంచి వెలుగు పారి పోయి చీకటి పీడం వేసుకోవటమేనని తెలియని పయస్పది. అంచేతనేమో, యింట్లో వాళ్ళందరికీ దుఃఖం కలిగించిన ఆ సంఘటన ఆమెకు అనమానంగా తోచింది. ఆ ‘భర్తగాడి’మీద కొనసాగడా వచ్చింది. ఆ సంగతి ఎలాగో తెలుసుకున్న తోటి కుర్రాళ్ళంతా కాంతమ్మను ఎగతాళి చేశారు. తను మరీని. ‘కాంతమ్మా చక్కని బొమ్మా, నీ మొగుడే రబ్బరు బొమ్మా’ అని పాట కూడా పాడారు. తన పరిహాసానికి కాంతమ్మ కోపంతో పుడుక్కుంది. ఆ తరువాత ఎప్పుడైనా భర్త ప్రసక్తివస్తే, ‘వాడొక ముదనవ్వపోడు’ అనేది కాంతమ్మ.

బాగా పొద్దెక్కింది, దొరుపుదగ్గర పొలానికి నీళ్ళెత్తుతున్న పేర్కొనాళ్ళు వని అని, ఇంటి దగ్గర వుంటే తెచ్చుకున్న అన్నంమూటలు విప్పి తినటానికి జగన్నాథం కూచుని వున్నచోటికి వచ్చారు. అక్కడ దొరుపునీళ్ళు నాచూ బురద లేకుండా మరింత తేటగా వుంటాయి...వాళ్ళలో గెడ్డమూ, మీసాలూ ఒత్తుగా పెరిగివున్న ఒక వ్యక్తిని జగన్నాథం పోల్చుకున్నాడు.

ఆ మనిషిపేరు రామిగాడు. ఊళ్లో నాయుడి అకృత్యాలకు గురైన వాళ్ళలో ఒకడు. వాడి కొక కూతురుండేది. ఆ పిల్లపేరు మంగి. ముద్దబంతి పువ్వులాంటి మంగిశవం ఓ రోజు ఊరి వెలుపల కాలువలో తేలింది. అందుకు కారణం నాయుడు ఆ పిల్లను చెరచటమేనని వూరంతా గుప్పుమంది. రామిగాడు కంటికి మంటికి ఏకధారణా ఏడ్చాడు. పోలీసు రిపోర్టిచ్చాడు. కాని వినిపించుకునే నాటాడు లేడు. నాయుడు వేలు గుమ్మరించి తప్పించుకున్నాడు.

రామిగాడు జగన్నాథానికి బంగారం వచ్చి, ‘ఎవరదీ? ఒక్కయ్య బాబుగోరేనా?’ అన్నాడు. చిన్నప్పటినుండి జగన్నాథాన్ని వూళ్లో అందరూ ఒక్కయ్య అని పిలిచేవారు.

‘అం..’ అన్నాడు జగన్నాథం.

‘ఎక్కడుంటున్నారు బాబుగారు?’

చెప్పాడు జగన్నాథం.

‘ఏదన్నా నాకరీ...’

జగన్నాథం విసుక్కున్నాడు. ఈ పల్లెటూరి వాళ్ళకు అక్కరలేని సమాచారమంటూ లేదు... ఏదో గొడీగాడు. కాని అంతలోనే మళ్ళీ రామిగాడిమీద జాలివేసింది. చిన్నతనంలో తను యింటో అల్లరి చేసి వాన్నచేత చావుచెబ్బలుతిని అలిగి రామిగాడి గుడిపెకు వెళ్ళేవాడు. సాయంత్రం తనని వెదు క్కుంటూ ఎవరో ఒకరు వచ్చేదాకా అక్కడే వుండి పోయేవాడు. ఆ గుడిపెలో వుండేది రామిగాడూ, వాడి కూతురు మంగి. మంగి వాళ్ళిద్దరికోసం కుండలో అన్నం వండేది. ఒక్కొక్కరోజు చేపలు తరుగుతూ వుండేది. తను ఆ వాసన భరించలేక ముక్కు మూసు కునేవాడు. మంగి నవ్వేది.

'వెధన చేపలు తినేకంటే హాయిగా కాయ గూరలు తెచ్చి వండుకోగూడదూ?' అనేవాడు తను.

'శాపవోడివి. ఏకేం తెలుస్తుంది యీటి రుసి? అనేది మంగి. మంగి ఎంత మంచిదో అంతపెంకెది. కళ్ళు ఎంత చురుకైనవో మాట అంత పెళు సైనది. ఎవరంటేనూ భయంలేదు. చివరికి తన కోసం వలచేసిన వాయుడికికూడా భయపడలేదు. మానంకోసం ప్రాణం వణంగా పెట్టింది. ఓడిపోయింది వాయుడేనని యిప్పటికీ తన అభిప్రాయం.

మిట్ట మధ్యాహ్నమయింది. జగన్నాథం కాంతమ్మ యింటికి బయల్దేరాడు. వినాయకుడు దొరుపు దగ్గ ర్నుంచి అచార్లు గారింటికి అరమైలు దూరం. దారిలో గ్రామశక్తి అంకాళమ్మ గుడివుంది. ఆ రోజుక్కడ ఏదో జాతర జరుగుతున్నట్టుంది. గుడి చుట్టూ జనం మూగారు. తిప్పెట్లా కోమ్ములూ మోగిపోతూంటే, వాటి దరువుకు అనుగుణంగా కొందరు చేతిలో వేపమండలు పట్టుకుని చిందులు వేస్తున్నారు. మధ్య మధ్య కోళ్ళూ మేకలూ తేగి పోతున్నాయి. మేకను నరికినప్పుడక్కా అందరూ నురింతి కోలాహలంగా ఆనంద స్ఫుర్త్యం చేస్తున్నారు.

ఆ భీభత్స దృశ్యం చూడలేక గజగజా నడిచి వెళ్ళాడు జగన్నాథం. ఆచార్లు గారిల్లు చేరి తిలుపు తట్టాడు.

తిలుపు తెరుచుకోగానే అలివికి కనబడింది రాజి. రాజిలో అప్పటి అందం, కళ్ళలో అల్లరి వెలుగూ, కవ్వించే తీరపు నునుపూ లేవు. అలివికి ఆశ్చర్యం వేసింది.

'నేనేలే. చాలా ఆశ్చర్యంగా చూడకు రోపలి కిరా' అంది నివ్వుతూ రాజి.

మాటలమధ్య అతడన్నాడు. 'అయితే యిప్పుడు యింటో మీ అక్క చెల్లెల్లిద్దరే పువ్పారన్నమాట. రాజీవాళ్ళ తల్లిదండ్రులు రెండేళ్ళ కిందటపోయిన విషయం అతడి కింతకుముందే తెలుసు.

'మే మిద్దరమూ, అయనాను' అంది రాజి.

'అయన' ఎవరో జగన్నాథానికి ఓ పట్టాన అర్థం కాలేదు. అడిగి తెలుసుకుందామనుకుంటున్నంతలో రోపబ్బించి కాంతమ్మ వచ్చింది.

'సువ్వు రోపలే దక్కు నిపువ్వానన్న మాట... ఇదేనా, బుంటికొచ్చిన చుట్టాన్ని మర్యాద చేసేవర్దితి?' అన్నాడతడు నవ్వుతూ.

ఆ మాటకు కాంతమ్మకూడా నవ్వుతోంటే, రాజి అంది. 'పూజలో వుండిపోయిందిలే. ఈ విడ కీ మధ్య అధ్యాత్మికప్పిచ్చి ఎక్కువయింది....'

'చేసే పాపాలకు పరిహారంకోసం గానబ్బు' అను కున్నాడు జగన్నాథం.

'పొద్దున నే పింఛగానే వస్తానన్న వాడివి యిప్పటి దాకా ఏం చేస్తున్నట్టు?' అంది కాంతమ్మ.

'ఎవరో కనబడితే మాట్లాడుతూ వుండి పోయాను.' చిన్న అబద్ధం అడాడు.

'కాఫీ ఎక్కడ తాగావు? మీ బస్లో తాగా యిక్కడ హోటళ్ళయినా లేవు గదా!'

'తాగలేదు' ఈ మారు విజం చెప్పక తప్ప లేదు అతడికి.

'మంచివాడివే. నేను అదేవనిగా రిమ్మని చెబితే రాకుండా మంచి నిర్వాకమే...లే, కాళ్ళు కడుక్కుని భోం చేద్దువుగాని.'

అలిడు కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కుందామని వెళ్ళుతోంటే పెరటివేపు వసారాలో మంచంలో పడు కున్న ఒక వ్యక్తి కనిపించాడు. అతడికి మంచంలోంచి కదిలేశక్తి వున్నట్టులేదు. పడుకుని చల్లగాలికి హాయిగా నిద్రపోతున్నాడు.

తరువాత జగన్నాథానికి పడ్డిస్తూ కాంతమ్మ చెప్పింది. ఆ వ్యక్తి రాజి భర్తట. ఢిల్లీలో ఉద్యోగం

చేస్తున్న రోజులో అతడికి పెరాలిన్ వచ్చిందట. ఫలితంగా పుట్టేగంలోంచి తీసేకారటం. అప్పట్నుంచీ అతడుకూడా యిక్కడే వీళ్లతోబాటు వుంటున్నాడట.

ఇదంతా చెప్పి కాంతమ్మ అంది. 'అతడివ్వుడు మాకు కాస్త మగదిక్కుగా వుంటున్నాడనుకో. కాని దాని రాతి యీ విధంగా తయారయింది. అప్పట్లో నువ్వు దాన్ని చేసుకోవాలని ఎంత పాటరాదో నాకు తెలుసు. అలా జరిగివున్నా దాని బ్రదుకిలా అధ్వాన్నం కాకపోను' కప్పిళ్లు తుడుచుకుంది కాంతమ్మ. కాంతమ్మ చిన్నప్పటినుంచీ మహామేతక మనిషి. ఆవేశాలకు ఇట్టే లొంగిపోతుంది.

అతడికి వందేపాంగా వుంది. తను రాజిని చేసుకోవాలనుకోవటాన్ని యీవిడ క్షమించ గలగు తోందా?

'అతణ్ణి ప్రకాంతంగా భోంచేయ్యసీవా నువ్వు? మాటలకూ కన్నీళ్లకూ యిదేవా సమయం?' అంటూ వచ్చింది రాజి.

రాజి అతడి వక్కనే మరో రెండు విస్తళ్లు వరుస్తుండటం చూసి 'ఎవరికి?' అని అడిగాడు జగన్నాథం.

'మాకే'

'ఇంకా మీరు భోంచేయ్యలేదా?'

'బాగుంది...మగకాణ్ణి వదిలిపెట్టి ముందుగానే అరగింపులనే వాగరికం మాకింకా రాలేదు' అంది కాంతమ్మ నవ్వుతూ.

'అహ! ఎంత నియమం!' అనుకున్నాడతడు. ఎందుకీ సంప్రదాయప్రియత్వపు నటన?

'నీ సంగతి ఏమోకాని, రాజికిమాత్రం మహా ఆకలిగా వున్నట్టుంది.' అన్నాడు.

'నీ కెలా తెలుసు?' అంది రాజి.

'అందుకేగా నన్ను త్వరగా భోంచేయ్య నిమ్మని యిందాక మీ అక్కయ్యను తొందరపెట్టావు? లేక పోలే నువ్వామాట వా మీద ప్రేమతో చెప్పిననుకో మంటావా?'

'వద్దులే' అంది రాజి.

అతడి మనస్సు చివుక్కుమంది.

భోజనం పూర్తిచేసి చెయ్యి కడుక్కుని వెళ్లిపోతే ఆలోచిస్తూ కూచున్నాడు. కాంతమ్మ వక్కపాడి, తమంపాకులూ తెచ్చి వక్కవేపెట్టి వెళ్లిపోయింది. అక్కచెల్లెల్లిద్దరూ మానంగా భోంచేస్తున్నారు. వాళ్లు ఏమైనా మాట్లాడుకుంటారేమో, ఒకవేళ రాజి తనను గురించి ప్రేమపూర్వకంగా ఏమన్నా చెబుతుందేమో విందామని అతడి ఆశ. కాని అలా మాట్లాడుకోవటానికి సరిపడ్డ ఆలోచనల సామరస్యం వాళ్లిద్దరికీ వుందా?

అక్కచెల్లెల్లిద్దరూ రూపంలో ఒకే మూసలో కరిగించిన రెండు బొమ్మల్లావున్నా, స్వభావంలో ఇద్దరికీ ఎంతో తేడా వుంది.

స్ఫూర్తిమంతమైన విగ్రహంతో, మొహాన దీపశిఖలాంటి సింధూర తిలకంతో, కట్టుకున్న కంచి పట్టుచీరచెరగు భుజంపిందా లాక్కుంటూ నవ్వుతూ అప్యాయత చిలకరిస్తుంది కాంతమ్మ. కాని యింత అదరణా సర్వాన్ని మరుగుపరచే సంపెంగ వువ్వు లాంటిది. కాంతమ్మ మనసు గొప్పదే. కాని....తను కళ్ళలా చూశాడు. ఆ క్షణందాకా తను కాంతమ్మ మీద ఆశలు పెంచుకున్నాడు. కాంతమ్మ మొగుడు చిన్నతనంలోనే అలా వెళ్లిపోవటం తన అదృష్టమను కున్నాడు. మారుమనసువు మంచిదికాదనే బంధువుల్ని ధిక్కరిస్తూ, కాంతమ్మతోటి రంగుల భవిష్యత్తును గురించి కలలు కన్నాడు. ఆ కలలోల్లించి వికృత సత్యాలలోకి తనని మేల్కొల్పింది కాంతమ్మ.

రాజి వ్యభావం వేరు. కాంతమ్మలోని మెత్తదనం రాజిలో లేదు. కాంతమ్మలా రాజి మనుషుల్ని ప్రేమించలేదు, కాని రాజికి నడవడి వుంది. అమె కాంతమ్మలాగా రక్తానికి లొంగిపోయే మనిషి కాదని తన నమ్మకం.

అందుకే తను కాంతమ్మను మరిచిపోయి రాజిని పెళ్లి చేసుకుందామనుకున్నాడు. ఆ మాట పైకి అన్నాడు కూడా. ఆ సంగతి తెలిసినప్పుడు కాంతమ్మ తనని ఏమీ అనలేదు. అప్పటికీ కాంతమ్మతో తన వ్యవహారం పెళ్లి ప్రస్తావనందాకా వచ్చివున్నా, తన లోని యీ అకస్మికమైన మార్పును కాంతమ్మ ప్రశ్నించలేదు. కాంతమ్మ తన దగ్గరికి వచ్చి ఇలా చేశావేమిటని అడుగుతుందనీ, అప్పుడు తను ఆమెని

నాలుగూదులిసి 'చేసినదాని' అనుభవించు' అనేయ వచ్చునీ అనుకున్న తనకి ఆచాభంగమయింది. కాంతమ్మ నిశ్చలంగా వుండిపోయింది.

'మనిషికి అహం, నాయుడంతటివాడు అన కొంగుముడిలో వున్నాడని' అనుకున్నాడుతను.

కాని రాజి అనని విదిలించి కొట్టింది. ఆ రోజున తనువెళ్ళి 'నన్ను పెళ్ళాడతావా?' అంటే 'నిన్నా?? విన్నే??' అంటూ ఆశ్చర్యపడిపోయింది. మరి యిప్పుడో! అహో రాతాలూ పరిచర్యలు చెయ్య వలసిన భర్తతో, మగదక్కతలేని యింట్లో, ఆ పిల్ల భవిష్యత్తులా చీకటయి పోలేదా?

సాయంత్రమయింది.

రాజి పింఛ నోసికట్టిన చీరతో, చీరొడ్ల వట్టెడు మల్లెపూలతో అతడి ఎదుటవచ్చి నిలబడింది.

'ఏమిటి వేషం?' అన్నాడతను. రాజి అలా చీర కట్టుకోవటం అతడింతకు ముందేప్పుడూ చూడలేదు.

'ఉద్యోగధర్మం' అంది రాజి.

'అంటే?'

'అంటే, సాయంత్రం గుళ్ళో దీపం వెలిగించ తూనికి యీ వేషంలో వెళ్లాలి.

'ఓహో! పూర్వం అంటే ఒకనాటి బంగారు కారంలో కాంతమ్మ చేసేది యీ పుద్యోగం. ఇప్పుడు నీ కప్పగించిందన్నమాట!' అన్నాడతడు.

'ఇప్పుడు కొత్తగా అప్పగించటమేమీ లేదులే. ఎవరికి వీలయితే వాళ్లం చేస్తుంటామి వని. మువ్వ చెప్పే ఆ బంగారు కారంలోకూడా అప్పుడన్నాడూ, నా కవసరమైనప్పుడు నేనే వెళ్ళేవాన్ని గుడికి.'

అవసరమా? అతిడికేం అర్థం కాలేదు.

అతడి వారకాన్ని చూసి 'అవును మువ్వ గమనించ లేదంటే. మువ్వ కళ్ళున్న గుడ్డి వాడిని' అంటూ వెళ్ళిపోయింది రాజి.

చీకటి పడింది. కాంతమ్మ రోవల వంట చేస్తోంది, ఏవోపూజా శ్లోకాలు చదువుతూ.

అతడులేని పూళ్ళోకి బయల్దేరాడు. వీధమ్మలు పడవ సాగాడు. ఊళ్ళో అదే కాస్త పెద్దనీధి. వీధి

కిర్కునక్కలా చెలా చెదురుగావున్న యిళ్లలో దీపాలు మినుకుమినుకుమంటున్నాయి.

దుక్కుముక్కుల రంగయ్య యిల్లు వచ్చింది. ఇంటి చూరుకింద కుక్కి మంచంలో పడుకుని దగ్గుతున్నాడు రంగయ్య. తనుపుట్టి బుద్దెరిగి నవ్వు ట్టుంచీ అతడలాగే దగ్గుతున్నాడు. చిన్నప్పుడు తను యింట్లో చెల్లాయి ఎప్పుడైనా మారాంచేస్తే అమ్మ దాన్ని బెదిరించేది. 'దుక్కుముక్కుల రంగయ్యకిచ్చి పెళ్ళి చేస్తా'నంటూ. రంగయ్య యింటికి చేలివేలు దూరంలో కరణం యిల్లు. కరణం యిల్లుదాటి నాలుగు బారలు నడిస్తే పూరి మునపబునాయుడి యిల్లు.

నాయుడు రసికుడు. జీవితంలో అనందాన్ని రెండు చేతులా, అది ఏ మార్గంలో వచ్చినాననే, జాత్రుకోవాలన్న నియమం వున్నవాడు. అతడినాటి వరకూ ఆ నియమాన్ని నిరంతరాయంగా ఆచరిస్తూనే వున్నాడు. నాయుడిది ఇంచుమించు తన వయస్సే. పెళ్ళయింది. అతడి పూర్తిపేరు కృష్ణమనాయుడు. అది వాళ్ళ తాతగారి పేరట. వాళ్ల తాతకు అగ్ని సాక్షిగా పెళ్ళాడిన భార్యవున్నా, అనబు భోగం అంతా ఆయనకు జీవితాంతం శాశ్వతహక్కులుకొంతోవున్న ఎనరో రాజరత్నమ్మకే దిక్కిందట. తను ఆ తాతగారి మనవడే కాబట్టి పైపెచ్చు తాతగారి నామధేయం ధరించినవాడుకాబట్టి, నడవడోకూడా తాతగారినే ఒరవడిగా పెట్టుకున్నానని సగర్వంగా ప్రకటించు కుంటాడు, దక్షిణ నాయకుడైన ఈ చినకృష్ణను నాయుడు. ఊళ్ళో అతడి యీ దక్షిణ నాయకత్వా నికి తను బ్రదుకులు పణంగా పెట్టుకుందా, అతడి ఆకలిచూపులో పడకుండా తప్పించుకున్న ఆడపిల్లలు తక్కువ. అలా తప్పించుకోలేని ఆడపిల్లల్లో లోకాని కంతా తెలిసిన కథ మంగిది. లోకాని కేమాత్రం తెలి కుండా తనకే తెలిసిన కథ కాంతమ్మది.

నాయుడి యిల్లుదాటి, వీధిలో యిళ్ళన్నీ దాటి, వీధి చివరపున్న నిష్క్వలముంలోకి వెళ్ళాడు జగన్నాథం. తను కుటుంబం యీ పూళ్ళో బాగా బ్రదికిన రోజుల్లో యీ ఆలయంలోని చెప్పకేళ్ళుడు తను యింటి వేలుపు. అప్పుడు దేవుడికి నిత్యమూ పూజ, ఏటా పుత్తువాలూ జరిగేవి. ఇప్పుడదేం లేదు, రోజూ

అనాల్గుగారింటి అక్క చెల్లెళ్లు తూతూ మంత్రంగా వేసి అక్షింతలు తప్ప.

రాత్రి.

ఊరూ వాదా చీటి పాదాయి తాగి మైకం లెచ్చు కుంటున్నాయి.

ప్రాకారం లోపం ధ్వజస్తంభం అరుగుమీద కూచున్నాడు జగన్నాథం.

అంధూనికి ఒకవేపు వూరు. మరోవేపు చింత చెట్టు, బ్రహ్మమేడి పాదంగా. ధ్వజస్తంభానికి ఆను కుని కూచుని అలోచిస్తున్న జగన్నాథానికి ఆ పాదల చాటున రెండు ఆకారాలు లీలగా కనిపించాయి. మరు నిమిషంలో వాయుడు పై నంచె విదిలించుకుంటూ పూలో కేసి పడిలిపోవటం పుష్పంగా కనిపించింది.

జగన్నాథం కళ్లు పెట్టని చేసుకుని చూశాడు.

ఆ రెండో ఆకారం కాంతమ్మ గానవుల్లు! అయితే లూ న్యవహారం అనాటినుంచీ యిప్పటిదాకా పాగుతోనే వస్తోందన్నమాట!

పింఛపోసి కట్టిన చీరా, నల్లని రవికా, తర్ల వూలూ—ఆ ఆకారం జగన్నాథం వేసే వస్తోంది.

“ఎవరూ?” అన్నాడు.

‘నేను’

అది రాజీ గొంతుక!

‘రాజీ!’

‘అవును, నేనే’

‘ఘాళివ్వు దెందుకొచ్చావు?’ అన్నాడు.

‘మరీ అలా నటించకు. నేనేమంత సీగుతో చచ్చిపోవటం లేదులే. అసలు మొదట్నుంచీ నీకీ విషయం తెలిసివుంటే ఎంత వాగులో అనిపిస్తోంది.’

“నాకు పూర్తిగా తెలుసు.”

“తెలీదు,” దృఢంగా అంది రాజీ, “ఎనిమిదేళ్ల కిందట ఆరోజు మమ్మల్ని అదేవోట చూసి నవ్వుడు, నన్ను చూసి కాంతమ్మ అనుకున్నావు నువ్వు, అప్పుడు గుళ్లో దీపం పెట్టుటానికి కాంతమ్మే వస్తాందేది కాబట్టి. ఆ ఆపోపాలోనే నువ్వు కాంతమ్మను పెళ్లి చేసుకోలేదు. అందుకే సాయంత్రం నీన్ను నేను కళ్లున్న గుడ్డివాడి వన్నది ..... కాని కాంతమ్మ కిలాంటి వ్యవహారాలు అంటగట్టుడమే పాపం. అది విప్పులాంటిది. అయినా దేవుడు దానిబ్రదుకు నలా ఎందుకు చేశాడో అనిపిస్తుంటుంది నాకు...”

అత డలాగే ఆచేతనంగా కూచున్నాడు.

రాజీ వెళ్లిపోయింది.

గుడ్డి వెన్నెల చింది అక్క డక్కడా తెల్లని మరకలు పడినట్లున్న నీలాకాశపు తెర ఎదుట, గత వైభవపు ఛాయల్ని నెమరువేస్తున్న శిథిల దేవాలయ గోపురం మౌనంగా నిల్చుంది.

ఊరూ నిద్రోయింది.

వదుపుకోవటానికి సరదాగా వుంటాయికాని, పూర్తి వాస్తవాల అనేది అనుమానం. 'సప్తయతా' 'పుష్పయతా' లో వదిపాను సంవత్సరం 'జయప్రద' తల్లితండ్రులు అంత త్వరగా తనకు పెళ్ళిచేసినందుకు ఏడుస్తుంది. అదే వదును సాన్నిధి తనకింకా పెళ్ళిచేయలేదని ఏడుస్తుంది. 'పెళ్ళి కావాలి'లో చిన్న వయస్సులో పెళ్ళయి తల్లి అయిన 'పల్లి'ని చూచి మంచంపట్టిన పాపని మనస్సులోని మాట పెళ్ళికావాలని వల్ల వెళ్ళ గ్రక్కింది. 'మతులెన్ని చెప్పినా'లో నా కనలు పెళ్ళి వద్దు అంటున్న మధుమతిని పెళ్ళికి ఒప్పుకొనేట్లు చేయటానికి, పెళ్ళా పిల్లలున్న తమ్ముడికి కబురు పెట్టిన అక్కమాట కాదనలేక వచ్చిన తమ్ముడు, చేసిన ప్రయత్నఫలితం మామయ్యమతప్ప మరొకరి చేసుకోవనే మధుమతి నిర్ణయం. 'చంద్రకాంత'లో పొందర్యవతి, గుణవతి, ధనవతి అయిన చంద్రకాంత, వచ్చిన పెళ్ళి సంబంధానికి వంకలుపెట్టి తరిమి, చివరకు పంగీతం మాష్టరును పెళ్ళాడు తానటం వింత ప్రకృతి. ఈ కథలలో వాస్తవికత ఎలా వున్నా, యువతుల మనస్తత్వం మాట ఎలా వున్నా, రచనలు చదివి, పుస్తకం దూరంగావుంచి, సరదాగా నవ్వుకోవటానికి వీలయినంత అవకాశం.

జగత్తు అంతా ఏకకుటుంబంగా, జనమంతా ఒకతల్లి పిల్లలుగా భావించటంలో ఆనందం, ప్రవర్తించటంలో పరమానందం, పరమార్థం వున్నాయి. ఏ సాపాయిని చూచినా నా సాపాయిలో సమానం అనుకోగలిగిన మనస్తత్వం విశిష్టమయింది. 'పెళ్ళి కావాలి'లో సుజాత, పాపనిని అలాగే చూచుకొంది. తను తల్లి అయిన తర్వాత మూడలేకపోయింది. ఇంతకు పైపెట్టు 'అప్పటడుగు'. పిల్లలు కలుగకముందు భర్త అధ్యాపకుడుగా ఉడిపిల్లలలో తన సంలక్షం నిక్షిప్తం చేసుకొంటే, భార్య సర్దుగా వార్డులో పిల్లలలో ప్రేమదాచుకొంది. తమకు కొడుకువుట్టక, భార్యభర్తలు ఆయాశాంతిచాలకకే కాదు, ఉద్యోగ భర్తానికికూడా దూరం అయిపోయారు. పుట్టిన బిడ్డ గిట్టటంలో మళ్ళీ ఆ పిల్లలలో ఆత్మానుబంధం పెంచుకోసాగారు. ఈ కథలో రచయిత, పాఠ్యజీవన మయిన సత్యసందర్భం చేసి, మానవతావాదం; ప్రేమ మయ జీవితంలో కారుణ్య ప్రకృతిలో, సర్వస్వపీతమ సంలలిగా భావించటంలో ప్రత్యక్షీకరించుకోవా

లని ఇచ్చిన తీర్పు ఉదాత్తమయింది. సంవాసం కలగకపోతే తల్లి పిల్లల సోపటం ఉపితమే! ఎంతకీ పిల్లలు కలగకపోతే ఏదోవిధంగా తల్లిదండ్రులం కావాలనే తాపత్రయంతో పిల్లల్ని దత్తత తీసుకోవటం లోకంలో వింతకాదు. నెత్తిన కొరివి పెడతాడుకొని దత్తత తీసుకొన్న కొడుకు నెత్తిన కొరివి పెట్టునంపిస్తే, ఆ గతి, కొడుకు చెడ్డలం వాట్లునల్ల వస్తే, అందుకు కొంతవరకు తనదే బాధ్యత అయితే, తిండి పొందే వ్యధకు నిదర్శనం 'పుష్పామనరక'. నిత్యం రంపపు కోరికు గురై, బల్లె పోయిన కూతుర్ని తలుచుకొంటూ కుమిలిపోయే భార్యభర్తలు, తమ కూతురుస్థానంలో ఒక అవాధను నిలుపుకోవటం మానవత్వం. 'వినిపించని వ్యరాలు'లో వినిపించే వ్యరం ఎలుగెత్తివాటే సత్యం మానవత్వం. శ్రీ శాస్త్రిని మానవతావాదిగా పోతకులు గుర్తిస్తారు. 'వలపులో మలుపు' చదివిన తర్వాత, O. Henry కథ, The Gift of Magi గుర్తుకు వస్తుంది. శ్రీ శాస్త్రికథలో అకథకంటే మార్పు వున్నా, పైకథ ప్రభావం వుందనకతప్పదు. O. Henry కథలో ఉన్నంత గంభీరత, ముగింపులో ఉన్న పటిష్ఠత ఈ కథలో లేవు.

బమ్మలు జాతీయం చేయటంవల్ల కలిగే లాభ నష్టాలు చెప్పలేదుగానీ, జాతీయం చేయకపోతే కలుగు తున్న కష్టనష్టాలు 'తంపులో మలుపు'లో వాస్తవికంగా చిత్రితమయ్యాయి సమకాలీన సమాజ సమస్యలపై రచనలు వెలసడుతున్నాయి గానీ, ఇటువంటి పుస్తకం ఏ కొద్దిమందో స్వీకరిస్తారు. శ్రీ శాస్త్రి కథా నిర్వహణ సంత్రిప్తికరంగా వుంది.

తెలుగువాళ్ళపై మామూల ప్రభావం అంతో ఇంతో వుంటుంది. మామూలు లేని ఇళ్ళు అరుదుగా వుంటాయి. ఈ పరిస్థితి దేశంలోని ఆర్థిక స్వతంత్ర్యం లేమికి, సంస్కారయుతమయిన చిక మత్యానికి నిదర్శనం. క్రొత్తగా పెళ్ళయినవారిపై మామూ ప్రభావం, 'మామ్మ'లో చూడవచ్చు.

'అఖరి కోరిక', 'ఎప్పుడూ ఇంతే' అనుభూతులు ఇలా జరిగితే బాగుండదు అనే నిరాశకూ, ఇలా జరిగితే బాగుండేది అనే ఆశకు పై కథలు ఆత్మలు. అంత నిరాశ వనికీరాదు. అంత ఆశ ఆలోచ్యకరం కాదు. ఈ రెండు కథలలో ప్రదర్శితమైన భావాలు

క్రీ, సంఘానికి శ్రేయస్కరం కావు.

భారత రామాయణంలోనేకాదు, అసలు ప్రాచీన భారతీయ సంప్రదాయం బోధించేది, సోదరప్రేమతోని విశిష్టత. నేటి సమాజానికి అత్యంతావశ్యకమయింది కూడా ఈ సోదరతయే! అందరూ అన్నదమ్ములు లాగా అవ్యవస్థగా వుండటం జాతి పురోగతికి అత్యవసరం! భార్యల ప్రేరణతో విడిపోయిన అన్నదమ్ములు పూర్ణహృదయాలతో, మమతాసుబంధాలతో ఏకం కావటం చెప్పే కథ 'అన్నదమ్ములు'.

వస్తువైవిధ్యం మూట ఎలావున్నా, సంపుటాలుగా కథలు ప్రచురించేటప్పుడు, ఈ కథ, ఈ కథలతో చేర్చవచ్చునా లేదా అనేది, రచయితలు ప్రధానంగా ఆలోచించుకోవలసిన విషయం. ఈ సంపుటాలలో, 'ఆత్మ స్వరూపం', పూర్తికల్పన; 'ఎల్లోరా సుందరి', యావనపు వూహ; 'అంతరార్థం', మౌఖ్యం పై అర్థం లేని తిరుగుబాటు; చేరటంవల్ల విశిష్టత, గౌరవం ఏవీరావు. చేరకపోతేనే బాగుండేది.

'ఆడపిల్ల', 'పిచ్చివాడు' శ్రీ శాస్త్రిని భారతీయ సాహిత్యంలోనేకాదు, విశ్వసాహిత్యంలో నిలువగల అర్హతతోవున్నాయి. ఇవి నౌకాకథలు అని తెలుగువారు, రాష్ట్రీతరంగా, దేశీతరంగా చెప్పకొనే కథలలో ఈ రెండూ చేర్చుకోవచ్చు. ఈ రెండు కథలలో కనిపించే మానవత్వంలోపాలు, అవి ప్రదర్శించిన సామాజిక జీవితం ఉన్నతమయింది. ఆంధ్రుల జీవితాన్ని, ఈ రెండుకథలూ చిత్రించాయి. ఆడపిల్లలో మాతృ హృదయం చక్కగా రూపొందింది. అందుకే ఆ కథకు సార్వజనినమూ, సార్వకాలికమూ, ఆయిన స్థానం లభ్యమవుతుంది.

కథానికలలో కథాకథనం ఎంత ముఖ్యమో అంత ముఖ్యం ప్రారంభోపసంహారాలు. సాధారణంగా ఈ సంపుటాల కథలలో ప్రారంభ పటిష్టత అంతగా లేకపోయినా, ముగింపులు శక్తిమంతంగా వున్నాయి. ముగింపు బలంవల్ల కథలో మెరుపు వస్తుంది. కథాసాయి పెరుగుతుంది.

కథను చెప్పటంలో శ్రీ శాస్త్రికి ఒక ప్రత్యేకత వుంది. కథను పూర్తిగా చదివించే నేర్పు వుంది. పాఠకులు ఉత్సుకతతో కథలన్నీ చదువుతారు.

భావ వ్యక్తికరణకుగానీ, స్వభావ విరూపణకు గానీ, కథను వతాక సన్నివేశంలో పరిసమాప్తికిగానీ,

సాత్రువోగతభావప్రదర్శనకుగానీ, ఆకారవిశేషబోధకు గానీ రచయిత ఎక్కువ పదాలు వాడలేదు. తక్కువ పదాలతో విస్తారార్థం చెప్పగల సామర్థ్యం రచయితకు వుంది.

మానవతావాద ప్రభావంతో, సామాజిక జీవితం రచనలో చొప్పించటంవల్ల, కథాకథనం, వస్తు గౌరవం, శైలివిధానంవల్ల శ్రీ శాస్త్రి కథలు తెలుగు దేశంలో నిలుస్తాయి.

[శ్రీ ఇమకవర్ణి లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి రచనలు 1. ఎప్పుడకా యింతే, 2. వినిపించని స్వరాలు. కథల సంపుటాలు. ప్రకాశకులు: రవిప్రకాశ్ పబ్లికేషన్స్ & బుక్ డిస్ట్రిబ్యూటర్స్. చిక్కడపల్లి మెయిన్ రోడ్, హైదరాబాద్-20. వెల : ఒక్కొక్క సంపుటం. రూ. 3-00.]

—మనోరాణి.

అందని ఆదర్శం

[నాటిక. రచయిత: శ్రీ కిలవర్తి అప్పారావు. పబ్లిషర్స్: శ్రీ కదాపతి పబ్లికేషన్స్, 339, గిడ్డంగి వీధి, నెల్లూరు. వెల: రూ. 1.25]

ఈనాడు ఆచూకా ఈచూకానుంచి అసంఖ్యాకంగా వెలువడుతున్న, ఈరకం నాటికల్లో ఇది ఉత్తమ రచన కాకపోతే, ఆరు ఉత్తమ బహుమతులు వచ్చివుండేవికావు.

ఇప్పుడు ప్రతి గ్రామంలో లనేక నాటక సమాజాలు ఉన్నాయి. ప్రతి యువకుడు ముఖానికింత రంగు పులుముకొని స్టేజీమీద నాటకమాడుతున్నాడనే అనాలి. అలా ఎవరయినా ఆడటానికి అనుకూలంగా వస్తున్న నాటికలలో ఏ విషయం లయినా

ఏజెంట్లు కావలెను

[ఎం. పి.] హెచ్. ఎన్. సి. మరియు ఉన్నత తరగతి విద్యార్థులకు సదవకాశము

“హైస్కూల్ ఇంగ్లీష్ గ్రామర్ ఇన్ ఏ సట్ షెల్” - ధర: 120 పైసలు.

జాన్ వెలాఖరులోగా వచ్చు 50 ప్రతులకు తక్కువ కాని ఆర్డర్లపై 30% డిస్కంట్. డిస్కంట్ వివర విద్యార్థి సేమెంట్ తప్పనిసరి. వలయువారు: జి. అర్. కె. రెడ్డి, హైదరాబాద్, మోస్రా, విజామాబాద్ జిల్లా, (ఆం. ప్ర.)

వంతగ్గిలే అంతమంచిది.

అ తగ్గటం ప్రారంభమయిం దగ్గర్నుంచి పాత్రలు తగ్గి యి. రంగాలు తగ్గి యి. పేజీలు కూడా తగ్గి యి. భాష తగ్గింది. భావాలా వెనక్కు తగ్గి యి. ఆ తగ్గిన నాటికల పోటీలలో నెగ్గి బహుమతులు పొందిన నాటిక ఇది.

ఈ నాటికలో పాత్రలు నాలుగు. అందులో ఒక స్త్రీ పాత్ర. ప్రదర్శనకాలం ముప్పావుగంట. సంభాషణల చాతుర్యంవల్ల ప్రదర్శన రక్తి కట్టవచ్చు. అనాయాసంగా ప్రదర్శించవచ్చు. ఒకేరంగం. లాడ్జీ రంగస్థలం.

అన్ని చెడ్డ అంశాలున్నవాడు విశ్వం. లాడ్జీలో రూంబోయ్ లో లెక్కానత్రం లేకుండా మాట్లాడాడు. రామంతో ప్రేమసంగతి చెప్పాడు. రామం నాలుగు నీతులు చెప్పాడు. విశ్వం బాగుపడాలంటే రామం తన భార్య అయిన సరళను విశ్వంతో ముడిపెట్టాల్సి వచ్చింది. ఆమె తన భార్య అని చెప్పకుండా, ఆమెను తీసుకువచ్చాడు. ఆమె, రామం భార్య అని తెలిసి, సరళ చనిపోవాలని తెచ్చుకోన్న విషం మింగి విశ్వం చనిపోతాడు.

తాగుబోతు, వ్యభిచారి, ఆడదాన్ని అనుభవించి వదిలేయాలిగానీ అక్కున చేర్చుకోకూడదన్న ఫిలాసఫీ ప్రదర్శించే విశ్వం, రామం చెప్పిన నాలుగుమాటలు విని మారిపోయావనటం సహజతకు దూరంగావుంటుంది. పెళ్లి అయ్యాక చెడ్డ అంశాలు వదిలివేస్తాననటం స్వేచ్ఛిమీద పాటకీయంగా వుంటుందేమోకానీ జీవితంలో అసహజంగా వుంటుంది. రామం, విశ్వంతో మార్పు లేగలిగిత గొప్ప సత్యాలు ఏమీ చెప్పలేదు. విశ్వం మనస్సు మార్చుకోగలిగిత పటిష్టమైన సంఘటన ఏమీ జరగలేదు.

తన భార్యను సోదరుడివంటి విశ్వంకు ఇచ్చి పెళ్ళిచేస్తాననే రామంవంటి మనిషి సంఘంలో ఉన్నాడో లేడో అనుమానంగానీ, ఊహల్లో సీనిమాల్లోలాగా ఈ నాటికలో వున్నాడు.

విశ్వంతో నివాహం ఇష్టంలేని సరళ భర్తతో పంటిదగ్గరే వాదించి, లేబ్బుకొని ఒప్పుకొనే లాడ్జీకి ఇచ్చింది. వచ్చితర్వాత వాదనవల్ల ప్రయోజనం లేదు. వస్తూ విషం తెచ్చుకోవటంలో అర్థంలేదు. విషం పుచ్చుకోవటమే ఇష్టమయితే, ఇష్టంలేని

మాట భర్త చెప్పగానే ఇంటిదగ్గరే విషం తీసుకొని వుండవలసింది.

ఆడవాళ్ళగూర్చి విశ్వం ఎలికే తీరు వింతగా వుంటుంది. విశ్వం మారిపోయినట్లు ప్రవర్తించటం విడ్డూరంగా వుంటుంది. మరణించటం మరి విడ్డూరంగా వుంటుంది.

ఈ నాటిక కథాచస్తువులో ప్రత్యేకత లేదు. పాత్రవివరణలో వాస్తవికత లేదు. రచయితకు సంభాషణ చక్కగా వ్రాసే నేర్పు వుంది. అందుచేల్చే నాటిక ప్రయోగార్హత పొందింది. బాగా నటించగల నటులుంటే ఈ నాటిక ప్రదర్శించవచ్చు. ఇంతకంటే మంచి నాటికలు పోటీకి రాకపోతే ఈ నాటికకే బహుమతులు రావచ్చు.

—'రవి'

శారదాధ్వజము

(రచయిత : శ్రీ యండమూరి సత్యనారాయణ రావు. ప్రతులకు : ఉత్తమసాహితీ, పున్నమ్మతోట—విజయవాడ—2. మూల్యము : పాదావతి ఎనిమిది రూపాయలు. మేల్మనతి పది రూపాయలు.)

డెమ్మిసైజున 380 పుటలుగల ఈ గ్రంథము తంజావూరు నాయకరాజుల కాలమునాటి తెలుగు సాహిత్య చరిత్రమును సమీక్షించునది. మణియు నిది ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీవారి 1965 సంవత్సరపు బహుమానమునకును పాత్రమైనది. శ్రీ యండమూరి సత్యనారాయణరావుగారు ఈ పేరుమీదుగా కంటే శ్రీవాళ్ళనగా వ్రసిద్దులు.

తంజావూరున నాయకరాజులు పాలించిన కాలమున వెలసిన సంగీత సాహిత్యముల చరిత్రముతో పాటు మత, భర్మ, సాంఘికాది పరిస్థితులను వివరించి సమీక్షించుట కీ గ్రంథ ముద్దేశించబడినది. (1) సాహిత్యచరిత్రము—యుగవిభజనము. (2) తంజావూరు ఆంధ్ర సరస్వతి. (3) సాహిత్యసరస్వతి. (4) సంగీత సరస్వతి. (5) కవులు—కావ్యాలు. (6) సాంఘిక స్థితిగతులు. (7) అనుబంధములు—అనుకీర్తికలుగా ఈ గ్రంథస్థ విషయము విభజింపబడినది.

ఇప్పటి ఆంధ్ర వాఙ్మయ చరిత్రమున దక్షిణాంధ్ర యుగముగా పేర్కొనబడు ఈకాలము నట్లుగాక నాయక రాజులలో శ్రీకృష్ణదేవరాయ లంతటి

వాడైన రఘునాథ నాయకుని పేరుమీద పిలువబడుటలో సామంజస్యము కలదనియు, కొందరు దీనిని క్షీణయోగముని పేర్కొనుట అనివారమౌకమనియు సామంతి కముగా మొదటి శీర్షిక క్రింద శ్రీ రావుగారు నిరూపించిరి. తరువాతి గ్రంథమున కపోద్భాత ప్రాయమైనది రెండవ శీర్షిక. దాదాపు వంద పుటలవిదాన విస్తరించియున్న సాహిత్య సరస్వతి, ఏబది పుటలమీద వ్యాపించియున్న సంగీత సరస్వతి యను మూడు నాల్గు శీర్షికలక్రింద నడచిన గ్రంథమున నాయకరాజం యొక్కయు, వారి యాస్థానకవుల యొక్కయు కృతులనుగూర్చి విశేషంశములను వివరించుటలోపాలు శ్రీ రావుగారు అక్కడక్కడ ఆయా రచనలనుండి కొన్ని పుట్టుముండుకూడ ఎత్తిచూపిరి. రఘునాథ నాయకుని (1) నలచరిత్ర. (2) రామాయణము. (3) వాల్మీకిచరిత్ర; చేమకూర వేంకటపతి రచించిన సారంగధర చరిత్ర, విజయవిలాసము; ముద్దు పళవి రాధికాసాంత్వనములనుగూర్చి కవులు—కావ్యాలు— శీర్షిక క్రింద విపులముగా చర్చించియున్నారు. మళియు నాకాలపు భాషాసాహిత్యముల సాధారణ లక్షణములను సంగ్రహించి, చతుర్విధ కవిత్వలు, శతశేఖిని, మధుర కవిత్వలు, నాటకభాష, మతధర్మము మొదలైనవానిని యర్థవిశేషములను శ్రీ రావుగారు వివరించిపెట్టిరి. ఆ తరువాతి గ్రంథమునాటి సాంఘిక పరిస్థితులను వివరించునది. జహ్నుగ్రంథగతములైన బహ్వంశములను పురస్కరించుకొని శ్రీ సత్యనారాయణరావుగారి శీర్షికను శ్లాఘా సాతముగా నిర్వహించిరి. చిట్ట చినరి యనుబంధములలో సంగ్రహముగా తంజావూరు చరిత్ర, సరస్వతీ మహల్ గ్రంథాలయము, నాటకములు - యక్షగానములు, నాటిరాజుల రసకళ, వైష్ణవ మతము—ప్రసత్తి, నాటకసాత్రులు— ఈ అంశములకు సంబంధించిన విశేషములను చేర్చిరి. ఈ విధముగా ఈ కారద ద్వజము తంజావూరు నాయకరాజుల కాలమునాటి తెలుగు సాహిత్య చరిత్రమును వివరించుచున్నది.

శ్రీ సత్యనారాయణరావుగారి తమ గ్రంథమును

కేవలము నాయకరాజుల కాలమునకే పరిమితము చేయలేదు. వారి తరువాత తంజావూరును సాలించిన మహారాష్ట్ర రాజులయొక్క ఆంధ్రభాషాసాహిత్య పరిపోషణమునుగూడ ఇందు చేర్చిరి. తెలుగువారుకాకయు, తెలుగు నేర్చుకొని, కృతులు రచించి, రచించింపించి నాజ్ఞయాభివృద్ధికి దోహదముచేసిన ఆ మహారాష్ట్ర రాజులను గురించి వ్రాసి తంజావూర వెంసిన తెలుగు సాహిత్యమును సంపూర్ణముగా శ్రీ రావుగారు సమీక్షించిన వారైనారు. ఈ గ్రంథమున శ్రీ రావుగారు మంచి అభినివేశముతో చర్చించి తమ యభిప్రాయమును సుస్పష్టముగా ప్రకటించిన విషయములలో 1) రఘునాథ నాయక యుగము క్షీణయోగముకాదని. 2) శృంగార మొక్కటియే అకాలపు సాహిత్యలక్షణము కాదని. 3) సంగీత సాహిత్యములు రెండింటను అది మంచి ఉపజ్ఞగల కాలమని. 4) తెలుగు నాటక రచనకు ప్రారంభము జరిగిన దాకాలమునేయని. 5) రాధికాసాంత్వనములో ముద్దుపళవి పనితము చాల కలదని. 6) సముఖము వెంకటకృష్ణప్ప నాయకుడొక రాధికా సాంత్వనమును వ్రాయలేదని. 7) మొత్తము విదా ఆకాలము జహ్నుకారణములచేత స్వగ్లయుగమున దగినస్థితిలో నున్నదని—ఈ మొదలైనవి ముఖ్యమైనవి.

శ్రీ సత్యనారాయణరావుగారి విషయ సేకరణము, విభజనము, వివరణము మూడును నిర్దుష్టముగా నున్నవి. సాధారణముగా సాహిత్య విమర్శకు లంతగా నీ రచయితతో ఏకీభవించని అభిప్రాయము లీ గ్రంథమున లేవనియే చెప్పవచ్చును. దక్షిణాంధ్ర యుగము నకు సంబంధించినవచ్చిన వాఙ్మయచరిత్ర గ్రంథము లలో నిది, ఒక్క తంజావూరును చుట్టుకొని ఏక దేశాత్మకముగానున్నను, ఉన్నంతలో గణనీయముగా నున్నది. శ్రీ యండవూరి సత్యనారాయణరావుగారి ఈ కృషి సాహిత్య విద్యార్థులందరకు నుపయోగపడి ఇంత లాభమునే కలిగించును.

—క్షేమేంద్ర.

భారతి

ప్రకటన రేట్లు

కవరు పేజీలు	కాజువల్	కాంట్రాక్టు
	రేట్లు	రేట్లు
4 వ కవరు పేజీ ...	రు. 175/—	రు. 150/—
2 లేక 3 వ కవరు పేజీ ...		
ఒకే (నలుపు) రంగు ...	రు. 150/—	రు. 125/—
లోపలి పేజీలు		
పూర్తి పేజీ ...	రు. 125/—	రు. 100/—
అర పేజీ ...	రు. 65/—	రు. 55/—
పాపు పేజీ ...	రు. 40/—	రు. 35/—

ప్రత్యేక స్థానములకు 25 అదనం.

సం॥ నకు వరుసగా 6 ప్రకటనలు చేయువారికి కాంట్రాక్టు రేట్లు వర్తించును.

చందా వివరములు

సంవత్సర చందా ...	రు. 12—0—0
6 మాసముల చందా ...	రు. 6—0—0
విడి ప్రతి ...	రు. 1—0—0

మేనేజరు, భారతి.

మద్రాసు—1.